

Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

ateneu

ateneubc@gmail.com
www.ateneu.go.ro

Revistă
de cultură

Nr. 6
(466)

• Anul 45 (serie nouă) • iunie 2008 • 3,00 lei •

• Dragoș Burlacu - Fantezii despre pinguin

„Avem nevoie de o altă politică de marketing universitar”

• declară prof. univ. dr. ing. Valentin Nedeff,
Rectorul Universității din Bacău

pagina 3

Cronica literară de Adrian Jicu

Asfințitul unei lumi

pagina 5

Proză de Dumitru Augustin Doman

Zidul de ceață

pagina 10

Gânduri pe marginea cărților

„Amur”

de Elisabeta Isanos

pagina 11

Emil Nicolae

EMINESCU: un «caz literar» tranformat într-un «caz politic»!

pagina 12

Buzău, 10-17 mai, 2008

Hic sunt... vedete

pagina 18

Sintagme și paradigme europene

Unitate în diversitate

Diferența, alteritatea, deconstrucția sunt câteva dintre paradigmele care guvernează climatul cultural și social al acestor ani. Și totuși, ceea ce ar susține, dezvolta și promovează ființa în societate sunt calitățile ei constructive percepute ca unitate. Pornind de la ideea că forța negativă a distrugerii are drept efect alienarea ființei, ruperea legăturii acesteia cu natura, apariția unei societăți care se autodistrugă prin supersofisticarea codurilor, a birocrăției, a artificialității, credem că a sosit vremea reevaluării principiilor postmoderne și a reasezării acestora într-un făgaș al normalității prin înțelegerea complexității existenței speciei umane în relația ei cu natura.

Conceptul „unitate în diversitate” – o sintagmă promovată în și de o Europă unită – se dorește a fi o reformulare, reasezare și reconsiderare a diversității europenilor fără a știrbi mărcile identitare și fără a propovădi diferențele până la înstrăinare, intoleranță, violență sau rezistență din partea celor care aduc în prim-plan hegemonia culturală a unui anumit popor.

Trebuie să afirmăm de la bun început că, în discursul actual european, prin *unitate* nu se înțelege *uniformitate*, iar *diversitatea* nu înseamnă *fragmentare*.

„Unitatea în diversitatea” umană își are analogia în natură, în ecosistemul care permite con-viețuirea speciilor. Cu cât acest ecosistem este

mai diversificat, cu atât mai puternică și mai durabilă este supraviețuirea sa ca rezultat al diversității speciilor. Interrelaționarea pe care o stabilește un sistem în profunzimea existenței sale aduce la suprafață bogăția variațiilor prin diversificare, bogăție care permite „un dialog” fertilizator, căci dacă în spațiul european este încurajată diversitatea, atunci chiar acest act al susținerii și promovării acesteia, al gășirii sevelor creatoare, îi asigură supraviețuirea sănătoasă.

La fel cum în natură, în ciuda inefinitei diversității, există un principiu al unității, la fel și în societate, forța unității trebuie înțeleasă prin puterea diversității.

Conceptul „unitate în diversitate” nu este însă o găselniță a europenismului actual. Își are rădăcinile în viziunea organică asupra universului, în civilizațiile greacă și romană, în cultura medievală, în Renaștere, în romantism, într-o întreagă istorie a culturii care plasează înțelegerea ființei umane în contextul existenței sale.

Secolele XX și XXI, prin explozia științifică, tehnologică și creatoare pe care au adus-o, demonstrează că doar printr-o abordare integratoare, se poate menține „sănătatea” fiecărui domeniu de activitate ca parte a întregului care formează cunoașterea. Este evident că *starea de sănătate* a Europei este dată de *progresul sănătos* al fiecăreia dintre națiile și comunitățile ei.

Este evident că paradigmele care susțin acest concept – echilibrul, armonia, toleranța – dezvoltă ideea și starea de interrelaționare iar conceptul în sine este un atribut al comunității umane într-un ecosistem viguros.

Și dacă „unitate în diversitate” avea ca referent interrelaționările în natură, existența sa în discursul european de astăzi nuantază semnificațiile prin aducerea în primplan a valorilor culturale a fiecărei comunități ca mărci identitare distinctivă.

Procesul europenizării însă aduce la suprafață asperități care refuză, deocamdată, paradigmele ideale ale interrelaționării în ecosistemul natural.

„Unitatea în diversitate” este un deziderat major și va rămâne așa atâta vreme cât se simte dorința de a impune o cultură sau alta drept model european valabil iar celelalte de a urma sau adopta trasee și direcții impuse oarecum din exterior.

„Unitate în diversitate” nu înseamnă a oferi un model pentru altcineva; „unitate în diversitate” înseamnă a conlucra; înseamnă a face ceva „împreună cu”, spre binele, *sănătatea* și progresul tuturor părților într-un trup european viguros.

„Unitate în diversitate” înseamnă, înainte de toate, a înlătura handicapul marginii, al provincialității, al diferențelor între Est și Vest, al „capului plecat”, al orgoliului, al superiorității lipsite de conținut.

DOINA CMECIU
Europa Direct Bacău

Festivalului Internațional TI AMO 2008, ediția a-XIII-a

Noroc sau ghinion?!

„TI AMO” - Trofeul Internațional Apollo Music Onești - este un festival de interpretare și creație pentru copii, care aspiră la notorietatea celor italiene „Zecchino d'Oro” sau „Pulcinella d'Oro”. El și-a propus să promoveze, prin intermediul spectacolelor și transmisiilor radio-tv, voci care promit, prezente scenice remarcabile, precum și compoziții muzicale specifice vârstei. Structurat pe trei categorii de vârste ale participanților - 6-8 ani, 9-11 ani și 12-14 ani - „TI AMO” 2008 s-a derulat în perioada 19-25 mai, în Casa de Cultură a Sindicatelor din Onești, continuând o bună și frumoasă tradiție moldavă.

Catalizatorii organizării acestui concurs au fost în toți acești ani *Prof. Th. Adobricăi* și *Ambasadorul de Pace Zenovia Ilisei* din Pistoia, Italia. Competitori, 44 de copii talentați din 14 țări: Bulgaria, Canada, Germania, Israel, Italia, Malta, Palestina, Republica Moldova, România, Serbia, Spania, Taiwan, Turcia și Ucraina.

Serile de concurs, în număr de două, au fost pline de emoții, atât de partea organizatorilor, cât și de partea concurenților. Prezentarea a aparținut, în premieră anul acesta, unui duo feminin: *Miruna Codruta Oprea* (11 ani) și *Diana Prepeșă* (15 ani), care, de altfel, au încântat audiența și cu câteva melodii. Între grupele de copii care au concurat au fost prezenți pentru destinderea publicului: Grupul de Dans Sportiv de la Liceul „Nadia Comăneci” și Grupul de Dans modern al Casei de Cultură a Sindicatelor Onești „SOS”. Au mai fost prezenți pe scenă, la finalul fiecărei serii de festival, pentru recitaluri, artiștii de circ *Duo Grigorescu*, *Huei-Min Lee* – soprana, *Lino Rossi* – muzician italian, și interpreta malteză *Mariella Pace Asciani*.

Cei care au înțeles că „TI AMO” propune tinerei generații un schimb de

valori speciale au fost în primul rând cei doi distinși invitați ai festivalului: *Huei-Min Lee* (soprana de origine taiwaneză, care a interpretat a cappella, în premieră la Onești, imnul Olimpiadei de la Beijing) și *Lino Rossi* (cantautor napoletan, care a fost prezent, în fiecare zi la repetiții, pentru că „pur și simplu iubește viața și copiii”).

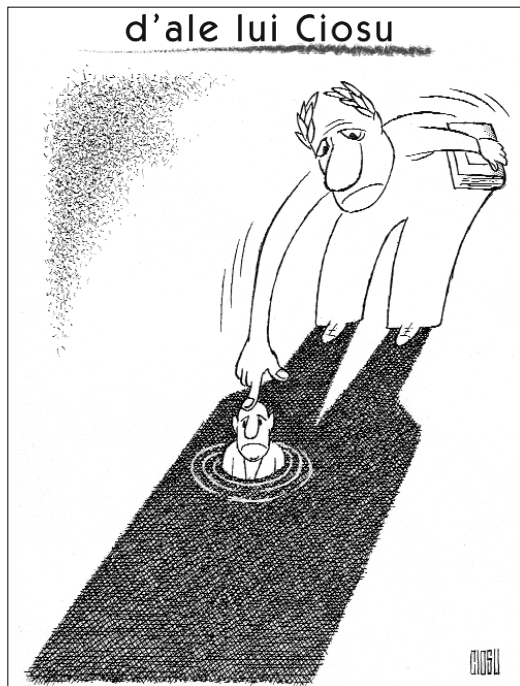
Juriul a fost internațional: președinte, *Emil Strundjiev* - profesor de muzică, dirijor (Bulgaria), *Iulian Munteanu* - profesor de muzică, compozitor, dirijor (România), *Gülşen Yavuzkal* – profesor de muzică, dirijor (Turcia), *Mariella Pace Asciani* – editor și producător radio și tv (Malta), *Orazio Zampaglione* - producător la Radio Cuore (Italia), *Ferenc Kovacs* – compozitor (Serbia), *Javier Acosta* – muzician (Spania) și *Constantin Costandache* – director artistic al „TI AMO” 2008 (România).

Sămbătă, 24 mai, a avut loc Gala „TI AMO” 2008. Trofeul a revenit unui copil de 7 ani, din Iași, România – *Ștefan Cristian Atârgovițoiaie*. El a surprins juriul cu o prezentă scenică nonșalantă, foarte relaxată și a demonstrat că a înțeles ce înseamnă să faci show. Melodia interpretată în concurs se numește „Asta-i părerea mea” și aparține compozitorului *Virgil Popescu*, pe textul lui *George Popovici* – ambele nume sunt consacrate în România.

Premiul I la secțiunea creație a fost obținut de compozitorul maltez *Sammy Galea*, interpretarea fiind semnată de *Danica Muscat* (13 ani, Malta); melodia premiată se numește „Oasi d'amor”.

În concluzie, a fost o ediție norocoasă pentru România, pentru Onești, pentru Bacău...

ANDRA LUPANCU

Între cotidianul imediat și tranziție

Pe 20 mai 2008, la Galeriele Frunzetti s-a deschis expoziția „Gloria Pictura” aparținând artistului plastic *Dragoș Burlacu*, care a venit în fața publicului băcăuan cu spiritul tinereții (de aici și o oarecare frondă), cu lucrări – mesaje, figurative, care revelă un acut simț critic asupra realităților din România și a modului în care conaționalii noștri își percep sau nu tradițiile. Vorbind despre demersul său artistul a spus: „Lucrările mele sunt destul de derutante pentru privitorul obișnuit. E o analiză socială. Expoziția are două zone mari de inspirație: cotidianul imediat, o inspirație caldă pe care am surprins-o chiar eu, și mai este inspirația documentară, de arhivă, care e tratată alb-negru în general și care ține de niște resurse și tradiții românești, uitate sau persiflate sau asociate numai bătrânilor.” *Dragoș Burlacu* ne-a invitat să meditam asupra contrastelor: mediu urban / mediu rural; modernitate / tradiție; prezent / timp arhaic; abjecție / puritate; opulentă / sărăcie dar și a extremelor vârstei umane: copilărie / bătrânețe (asociate cu stări ale trupului corespunzătoare: vivacitate / decrepitudine). Sunt contrastele în care se zbate țara cu numele de România. Tonul predominant și chiar apăsător e cel cenușiu, de aceea expoziția nu este din sfera agreabilului.

La vernisaj au fost prezenți criticii de artă *Cristian Nae* și pictorul *Vasile Crăiță-Mândră* care au reușit prin discursul lor aplicat să „spargă” barierele aparente, comunicarea căpătând dimensiuni de *glorie a picturii*.

Tânărul critic de artă *Cristian Nae* a afirmat: „*Dragoș Burlacu* reflectează asupra subiectului România în care cu toții trăim într-o indiferență totală în raport cu ceea ce se întâmplă, fiind prea obișnuiți, prea abrutizați și prea familiarizați cu inegalitățile sociale. *Dragoș* identifică un fel de maladie socială generalizată.” În lucrările ridicate pe simeze, personajele pozitive sunt marcate cu un nimb special, în culori alee din roșu și galben. Fapt punctat foarte bine de pictorul *Vasile Crăiță-Mândră*: „*Curcubeul* artistului este de o calitate plastică formidabilă. *Cerșetorul cu aură*... ce mesaj spiritual!”

Dragoș Burlacu relevă cu un sensibilitate abisul dintre iadul cămătarilor și raiul cerșetorilor.

Ar mai fi de menționat paralelismul pe care l-a făcut *Cristian Nae* între *Dragoș Burlacu* și pictorul german *Gerhard Richter*. Așadar, în picturile lui *Dragoș* se reflectă note suprarealiste dar mai ales neo-expressioniste: „Dacă neo-expressionismul german pare să fi rezultat din criza unei identități istorice traumatice, în fostul bloc est-european, suspiciunea și fatalismul său istoric par să fi răspuns unei condiții post-comuniste traumatice pentru generațiile recente, debusolate și captive într-o eternă tranziție a cărei noimă pare să îi scape. Aceasta pare a fi zona de discurs în care *Dragoș Burlacu* propune un proiect pictural de analiză socio-istorică, coagulat în jurul unei identități naționale sau mai bine spus, autohtone, mitizate și incerte.”

VIOLETA SAVU

V-aș întreba pentru început, preluând o formulă deja consacrată, cine sunteți dumneavoastră, domnule Valentin Nedeff?

Delicată întrebare. Cred că sunt, în primul rând, un om normal. Și îmi place să cred că nu sunt un nimeni. Fără falsă modestie. Foarte pe scurt, vă voi spune că sunt născut în Bacău, că am absolvit Institutul Politehnic „Gh. Asachi” din Iași (1979-1984), că am obținut titlul de doctor la Universitatea „Gh. Asachi” din Iași (1994) și că am parcurs toate treptele activității de cercetător științific în cadrul Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gh. Ionescu Șișești” București, de unde am trecut la Universitatea din Bacău, unde am devenit profesor universitar, la Catedra de Utilaje de Proces, Ingineria Mediului și Ingineria Fizică. În momentul de față ocup funcția de Rector al acestei instituții. Cum nu vreau să sune a laudă de sine, cine este interesat poate afla detalii despre activitatea mea pe site-ul universității, www.ub.ro. În schimb, vă voi spune că îmi place ca fiecare lucru să fie făcut cum trebuie. Asta mă caracterizează. Sunt un om perseverent, care, de obicei, reușește ceea ce își propune. Evident, nu fac asta singur, ci ajutat de o echipă. Nu cred în individualități, ci în colaborări. Dacă am reușit în anumite situații, nu a fost doar meritul meu, ci și al celor care au lucrat alături de mine.

Deși inginer de profesie, nu puteți fi străin de cultură și de literatură. Ce ne puteți spune în acest sens?

Da. E adevărat. Străin nu sunt, deși, în ultima vreme, am tot mai puțin timp liber. Implicit, găsesc greu răgaz pentru lectură. În facultate, una dintre puținele noastre distracții era cititul. Programul TV dura două ore și era cum era. Mai făceam sport, rareori mergeam la plimbare sau la discotecă, iar în rest citeam. Mi-au plăcut mai ales prozatorii francezi, din care, din când în când, recitesc. Pe de altă parte, din poziția în care mă aflu, voi face tot posibilul pentru a colabora cu instituțiile de cultură, locale și naționale, în vederea unor contracte, parteneriate etc.

Care era situația universității în momentul în care ați fost ales Rector și ați preluat această funcție?

Cred că înțeleg la ce vă referiți. Nu sunt din categoria celor care acuză greaua moștenire a regimului/regimurilor trecut(e). Important este ceea ce voi reuși eu să fac și ce se va spune după ce nu voi mai fi. Fiecare echipă de conducere are stilul și ritmul ei de lucru. După părerea mea, până acum s-a mers cam lent și se puteau face lucruri mai multe pentru Universitatea din Bacău. Mie mi se reproșează că impun un ritm de lucru (prea) susținut, dar nu avem ce face. Este singura soluție. Dacă vrem să rezistăm, trebuie să ținem pasul. Ritmul alert a funcționat la Facultatea de Inginerie, cât am fost decan, și îl voi implementa și aici. Ar fi păcat să mergem mai încet decât putem. Universitatea noastră are potențial, dar el trebuie valorificat. În termeni ingineresti, motorul trebuie turat până la punctul în care are un randament maxim. Și o voi face. Chiar dacă unora nu le va conveni.

Care sunt planurile de viitor și cum vedeți dezvoltarea Universității din Bacău în condițiile concurenței acerbe cu universitățile mari și cu universitățile particulare?

Se știe foarte bine că nu mărirea centrului universitar contează, ci calitatea serviciilor oferite studenților. Povestea cu centre universitare mari și centre universitare mici este o prejudecată. Cât despre concurența universităților particulare, răspunsul meu e simplu: noi oferim un învățământ superior de bună calitate, lucru pe care îl confirmă indicatorii de calitate, care ne situează pe locul 19 la nivel național, cu perspective de a avansa anul acesta. Intenția mea este de a transfor-

„Avem nevoie de o altă politică de marketing universitar”

• **declară prof. univ. dr. ing. Valentin Nedeff, Rectorul Universității din Bacău**

ma Universitatea din Bacău într-o universitate puternică, cu profil mixt, cu specializări diverse, care să răspundă așteptărilor absolvenților de liceu și cerințelor pieței muncii. Cele cinci facultăți și un departament didactic din cadrul universității (Facultatea de Inginerie, Facultatea de Științe, Facultatea de Științe Economice, Facultatea de Litere, Facultatea de Științe ale Mîscării, Sportului și Sănătății și Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic) au o ofertă flexibilă, pe care o modifică pentru a răspunde cerințelor pieței. Îmi place să cred că venim în întâmpinarea unor așteptări și că, dacă noi nu eram, ne înființau alții. Tocmai de aceea, mi-am propus ca în următorii ani să ajungem la 10-15.000 de studenți, majoritatea din județele Bacău, Neamț, Vrancea, Vaslui, Covasna, Harghita. Zona centrală a Moldovei are potențial demografic și noi îl vom valorifica.

Pe lângă un învățământ superior de calitate, promovăm deschiderea către Europa, prin numeroase programe de schimb interacademic, oferind celor mai buni dintre studenți șansa de a beneficia de burse în străinătate, unde să își perfecționeze pregătirea. De asemenea, Universitatea din Bacău propune programe de masterat și de doctorat diversificate.

Presupun că lucrurile nu merg întodeauna așa cum ar trebui. Care sunt problemele de care v-ați lovit de când ați preluat funcția de Rector?

Primele luni de la preluarea mandatului le-am consacrat completării legislației interne pentru a crea premisele unei funcționări eficiente a activității. Trebuie înțeles de către toată lumea că învățământul superior nu înseamnă numai componenta didactică. El presupune și cercetarea științifică și prestare de servicii. Toate acestea aduc venituri proprii și ne permit autofinanțarea. Trebuie și vom obține contracte de cercetare. Există fonduri europene care pot fi accesate de

către toate facultățile și de care trebuie să profităm. Ar fi păcat să ratăm asemenea oportunități.

S-a discutat în repetate rânduri (uneori alunecându-se în derizoriu) despre faptul că Universitatea din Bacău nu are un nume. Credeți în utilitatea unei denumiri?

Da. Fără îndoială. Numele asigură o identitate mai clară. Dar nu e atât de ușor pe cât pare. Trebuie făcute demersuri în acest sens la minister și le vom face. Încercăm să îi dăm un nume, poate Vasile Alecsandri, personalitate definitorie, cred eu, pentru Bacău și pentru România secolului al XIX-lea. În cadrul unei Fundații „Vasile Alecsandri”, în colaborare cu Primăria Bacău, sperăm că vom reuși să reintroducem în circuitul cultural și turistic Casa Memorială „Vasile Alecsandri”, unde ar putea, de asemenea, funcționa o Casă a Universităților Băcăuani, asociații și instituții culturale. De asemenea, în colaborare cu câteva instituții de cultură, căutăm prin arhive și în presă urme ale învățământului superior băcăuan înainte de 1961. S-ar putea să avem surprize plăcute.

Urmează nu peste mult timp perioada de admitere la Universitatea din Bacău. Care este oferta educațională din acest an?

Oferta educațională este destul de diversă. Universitatea din Bacău oferă locuri bugetate și cu taxă în multe programe de studii universitare de licență în domenii autorizate și acreditate de ARACIS: *Tehnologia construcțiilor de mașini, Design industrial, Ingineria și managementul calității, Ingineria produselor alimentare, Mecatronică, Ingineria biochimică, Inginerie economică în domeniul mecanic, Inginerie economică în domeniul electric, electronic și energetic, Energetică industrială, Echipamente pentru procese industriale, Ingineria și protecția mediului în industrie, Tehnologia informației,*

Inginerie fizică, Limba și literatura română-Limba și literatura engleză/franceză, Limba și literatura engleză-Limba și literatura franceză, Limba și literatura engleză/franceză - Limba și literatura română, Comunicare și relații publice, Educație fizică și sportivă, Kinetoterapie și motricitate specială, Matematică, Informatică, Biologie, Știința mediului*, Contabilitate și informatică de gestiune, Marketing, Pedagogie învățământ primar și preșcolar, Modul psihopedagogic (pentru toate specializările). Există un număr de locuri pentru candidații romei: 15 (8-Facultatea de Inginerie; 2-Facultatea de Litere; 2-Facultatea de Științe ale Mîscării, Sportului și Sănătății; 2-Facultatea de Științe; 1-Facultatea de Științe Economice) și pentru studenții basarabeni: 3 (2-Facultatea de Inginerie; 1- Facultatea de Științe ale Mîscării, Sportului și Sănătății). Perioadele de înscriere: Facultatea de Inginerie: 14-30.07; 08-24.09; Facultatea de Litere: 14-31.07; 07-22.09; Facultatea de Științe: 14-31.07; 08-19.09; Facultatea de Științe Economice: 14-31.07; 08-19.09; Facultatea de Științe ale Mîscării, Sportului și Sănătății: 14-27.07; 01-14.09; Pedagogie învățământ primar și preșcolar*:04-11.07; Modul psihopedagogic: 16-30.07; 01-15.09.

De asemenea, în toamnă, în luna septembrie, vom organiza admitere la studii universitare de master (după noul sistem Bologna), la studii postuniversitare de master și la studii universitare de doctorat.

Dacă am ajuns în acest punct, care sunt obiectivele Universității din Bacău pe termen scurt?

Cel mai important lucru mi se pare, în acest moment, promovarea universității. Trebuie să știm cum să ne vindem imaginea. Avem nevoie de o altă politică de marketing universitar. Au fost demarate deja investiții majore: o bibliotecă universitară dotată la standarde moderne, reabilitarea campusurilor studențești, redimensionarea cantinelor universității (care să poată oferi nu doar masă studenților, ci și spații pentru desfășurarea unor diferite evenimente), trei laboratoare independente noi, finalizarea bazei sportive proprii, înființarea, cu sprijinul primăriei, a unui Institut de Cercetare Academică, obținerea cât mai multor acreditări pentru îndrumarea doctoratelor etc. Vreau să arătăm lumii că putem face învățământ academic de calitate. Dacă nu aș fi crezut în ceea ce fac, nu aș mai fi candidat la funcția de Rector. Până acum am rămas mici, ne-a fost teamă să ne afirmăm. Parcă ne-am fi rusinat de realizările noastre. Nu e cazul. Am fost certificați de institute serioase europene și am ieșit întotdeauna bine. Sunt și nereușite, și probleme, dar și realizări cu care ne putem mândri. Iată, spre exemplu, existența unor burse postdoctorale, la care participă studenți din toată lumea. Săptămâna trecută și-a încheiat stagiul postdoctoral de trei luni la Universitatea din Bacău, o tânără doctor în Științele mediului din Côte d'Ivoire - Africa.

Pentru a ne putea dezvolta, am modificat Carta Universității, dând instituției un statut antreprenorial. Misiunea de bază o constituie, în continuare, învățământul academic și cercetarea științifică, dar li se vor alătura activități aducătoare de venituri proprii. Anual vom schimba politica de dimensionare și, din mers, vom așeza lucrurile pe un făgaș sănătos, care să ne permită să devenim un centru universitar cu adevărat important.

Vă mulțumesc, domnule Valentin Nedeff.

Cu plăcere.

A consemnat **Adrian JICU**

Carletta Elena BREBU

Anthony Weston sau drumul de la filosofie la rutină

Suntem deja în plină vară și de bună seamă o parte a cititorilor noștri au început să imbine lecturile pretențioase academice cu cele pragmatice sau de vacanță... În întâmpinarea acestora vin în această cronică punând în atenția distinșilor noștri lectori o carte pe cât de interesantă pe atât de practică și anume **Creativitatea în gândirea critică** – scrisă de Anthony Weston.

Autorul este un experimentat profesor universitar american, predând cursuri de filosofie și studii de futurologie creativă la Universitatea Elon din Carolina de Nord și a scris numeroase lucrări în care a îmbinat teoriile individuale privind mentalitățile și mutația principiilor morale cu metodele practice de dezvoltare a creativității umane, propuse de către celebri antropologi și sociologi din întreaga lume... Tendința sa este una tipic americană și constă în transformarea teoriei și a formelor cunoașterii teoretice în izvor de resurse creative lucrative.

De altfel Anthony Weston s-a făcut cunoscut printr-o serie de cărți extrem de uzitate de psihologi și sociologi din întreaga lume și care recent sunt și în vizorul analiștilor economici:

Un instrumentar etic pentru secolul XXI (200), **Regulile argumentării** (2001), **Cu ce pot fi de folos filosofii?** (2004), **Ghid practic de etică** (ediția a 3-a în 2005) ș.a.

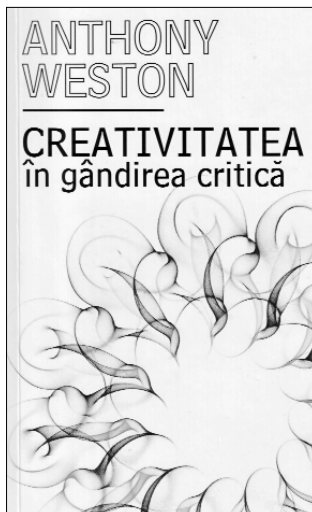
O adevărată pledoarie pentru non-conformism, **Creativitatea în gândirea critică** (2008) este un adevărat elixir pentru aceia dintre noi care știu să facă distincția clară între valorile tradiționale și mentalitățile îmbăscite vetuste... și care doresc să-și optimizeze mobilitatea gândirii, logica argumentației, randamentul în domeniile comunicării negocierei etc.

Criticismul gratuit, tristă reminiscență a alterării noastre din perioada comunistă, primește necesare corecturi chiar din primele pagini ale lucrării odată cu definirea conceptelor ce fac subiectul cărții: „Creativitatea este arta de a inventa noi posibilități. Este arta de a găsi soluții neașteptate la problemele pe care toți ceilalți le consideră de nereșolvat. Este abilitatea de a gândi liber atunci când ceilalți au ochelari de cal. În ciuda a ceea ce spun unii, creativitatea – în sensul de aici – este o abilitate ce poate fi asimilată în mod programatic. Cartea de față își propune să fie un curs concis și practic de creativitate. Mai precis această carte își propune să fie un curs de creativitate în contextul gândirii critice. Termenul de **gândire critică** trimite către anumite abilități care astăzi fac subiectul multor cursuri, abilități precum înțelegerea clară a raționamentelor ori cea de a nu rămâne blocat în fața unor exemple sau analogii împământenite, dar posibil înșelătoare, sau o gândire flexibilă atunci când cele mai puternice convingeri ale noastre sunt puse în discuție. Toate acestea sunt abilități esențiale, pe care eu însumi le prețuiesc și le predau. De cele mai multe ori însă, în

special cei care sunt începători în acest domeniu consideră că **gândirea critică** se reduce la o simplă **critică**, iar această atitudine este în mare parte negativă și combativă. A vedea lucrurile în acest fel reducționist are drept consecință faptul că ideile noi vor fi adoptate cu cea mai mare dificultate, în eventualitatea că acest lucru chiar se întâmplă. În plus, producerea unor idei noi devine – din această perspectivă – practic imposibilă. (...) **gândirea critică** trebuie să aibă un scop constructiv, să ducă la o schimbare. (...) Da, «eu nu sunt creativ», spunem noi, ca și cum creativitatea ar fi o moștenire genetică, precum culoarea ochilor sau metabolismul, adică ceva imun la orice încercare de schimbare. (Anthony Weston, **Creativitatea în gândirea critică**, București, Ed. ALL, 2008 – p. 9-11).

Ideea care traversează și dă sens acestei cărți constă în datoria pe care o are orice om integrat într-o societate democratică și civilizată de a-și canaliza criticismul pozitiv... Din păcate noi românii suntem încă tributarii unor sisteme de gândire defectuoase. Este suficient să privim atent campaniile electorale care încep cu defăimarea antecesorelor și nicidecum cu soluții plauzibile pentru problemele care generează de ani buni nemulțumirea unui electorat sătul de promisiuni fade sau discursuri siropoase și utopice la așa-zisele sărbători în nuanțe politice. Și tot la forme de criticism negativ sunt incluse și „nevinovatele bărfе” – care din păcate trădează o lipsă acută de educație dar și o absență a preocupărilor creative, căci – după cum susține și autorul – o societate se construiește de la nivelul individului și familiei, iar corectarea criticului negativ e o chestiune de bun simț și nu doar o îndatorire civică/formală. Energiile umane trebuie să fie orientate spre progres... Or, dacă răzi mereu de insuficiențele reale sau aparente ale semenilor tăi și nu adopti o atitudine autocritică și o autoevaluare – progresul individual e nul! Corectarea egoismului primar ca atitudine eronată în viață și care paralizează în mare măsură mobilitatea în situații limită se face în această carte prin exemple moralizatoare în linia unei etici constructive: „Este o seară întunecată și furtunoasă. Conduci singur mașina ta sport. Ajungi la o stație de autobuz. Acolo, trei oameni așteptau autobuzul. Unul este un străin care face un atac de cord în același moment în care ajungi tu și se prăbușește. Lângă el, stă un vechi prieten care ți-a salvat viața. Și ultima persoană, fie că îți vine să crezi sau nu, este femeia sau bărbatul visurilor tale. Pe cine alegi?”

Se pare că acest mic exercițiu de gândire a fost folosit pentru a evalua nivelul de creativitate al unui potențial angajat. La prima vedere, nu există niciun răspuns corect. Sau poate că sunt prea multe. (...) Așadar, cum poți rezolva această problemă? Cât de creativ ești? (...) Se spune că persoana care a câștigat (din două sute de candi-

dați) postul la concurs a răspuns pe loc: «I-aș da cheile prietenului meu și i-aș ruga să-l ducă pe străin la spital, iar eu aș rămâne în stația de autobuz cu femeia visurilor mele?» ... (cf. op. cit. – p.15 – 16)

Și exemplele care urmează în capitolele ulterioare acestuia nu fac altceva decât să demonstreze că putem să adoptăm cu toții atitudinile cele mai potrivite și profitabile atât pentru noi cât și pentru semenii noștri, că putem substitui critica de colț de stradă cu o atitudine responsabilă și constructivă, toate conducând la inevitabila concluzie că bunul mers al unei societăți pornește de la o bună educație etică, pragmatică – conform căreia un ins poate să facă bine societății slujind concomitent și interesului personal. E o nouă perspectivă filosofică, o reasezare a omului în vecinătatea ideii. Asta pentru că – din punctul de vedere al autorului – „asocierile inedite de idei nu sunt decât o modalitate deliberată de a crea provocări extraordinare” (op. cit. – p.53-54)

Anthony Weston demonstrează pe parcurs cum se aplică diverse metode specifice unui domeniu de activitate în altul/ altele. Este și cazul „reciclării”: „Gândește-te din nou la problema reciclării. Pentru a ilustra metoda de mai sus, să încercăm câteva analogii aleatoare. De data aceasta voi apela la ziarul de astăzi și voi lăsa totul la voia întâmplării.

Operă? Adică, problema reciclării ar putea să semene în vreun fel cu opera? Ei bine, opera ține de domeniul muzicii, evident. Deci, poate că ne trebuie o muzică bună pentru reciclare (mă refer la muzică în adevăratul sens al cuvântului, și nu la refrene ieftine) Poate că un nou stil muzical ar putea fi asociat cu reciclarea?

Religie? Cum ar putea reciclarea să semene cu un act religios? Poate că bisericile ar trebui să înceapă să servească și drept centre de reciclare. Sau poate că recipientele destinate

reciclării ar trebui să fie atât de importante (într-un anumit sens „sacre”) încât nimeni nu vrea să se dispenseze de ele? (op. cit. – p. 63)

Este atacat și sentimentul de suficiență generat în plan psihic de o singură reușită majoră în domeniul inovației: „Nu te opri! Marea noastră tentative este să ne oprim odată cu prima noastră reușită, de parcă am fi trecut un examen final și acum nu mai avem nimic de făcut. În realitate, nu am făcut decât primul pas pe acest drum, care s-ar putea dovedi a fi lung.” (op. cit. – p. 73)

Autorul prezintă apoi punctual pașii ce garantează permanentizarea creativității și transformarea ei în „modus vivendi”: îmbunătățirea ideii și anticiparea obiecțiilor/ rafinarea sau simplificarea ideii – prin adaptabilitate multiplă/ descoperirea altor soluții pentru aceeași problemă dar cu sferă mai largă de aplicare/ preluarea în critică pozitivă a ideilor altora și adaptarea la propriu! context situațional etc.

Deși folosește un limbaj simplu într-un stil alert și voit nepretențios, autorul impune atenției noastre o serie întreagă de posibilități de remediere sau chiar rezolvare a unor situații limită, demonstrându-ne că soluțiile sunt absolut mereu la îndemână și că tot ce trebuie să facem este să ne focalizăm atenția asupra cauzelor și nu efectelor. Metodele propuse sunt bine argumentate, stilul având o dominantă persuasivă puternic marcată verbal. Cele mai eficiente metode prezentate sunt: **gândirea laterală, diversificarea opțiunilor, reformularea problemelor** etc. Ba mai mult, datorită caracterului formator, cartea este recomandată chiar de către autor pentru uzul școlastic / didactic – punând accentul pe importanța percepției timpurii a fenomenului creativității prin intermediul criticii constructive și a formării deprinderii de a găsi soluții pentru cât mai multe dintre problemele pe termen scurt sau lung...

Chiar cuvântul **problemă** e plasat delicat sub lupă: „Noi numim anumite situații **probleme** atunci când intervine ceva care amenință să ne modifice sau să ne complice planurile pe care le urmăm. Dar însăși această etichetă este o capcană, care ne face să trecem cu vederea posibilitățile pe care ni le deschide acea problemă. (...) Pe scurt, în loc să încercăm să scăpăm de astfel de **probleme**, trebuie să ne întrebăm cum ne putem folosi de ele. Aceasta este a doua metodă pentru reformularea problemelor. Ea constă în **specularea situațiilor ivite**. (op. cit. – p. 07)

Personal, consider că această carte este un instrument de autoeducare de care toți românii au nevoie – indiferent de gradul de cultură – pentru că din păcate suntem încă sclavii unor reacții și atitudini care ne dezavantajează atât în plan individual cât mai ales în zilnicele confruntări mai mult sau mai puțin complexe cu... societatea, cu socialul... Luând exemplele propuse de Anthony Weston putem deveni mai puțin crispați mâine! Puneți așadar în bagajele de vacanță și această „minima moralia”!

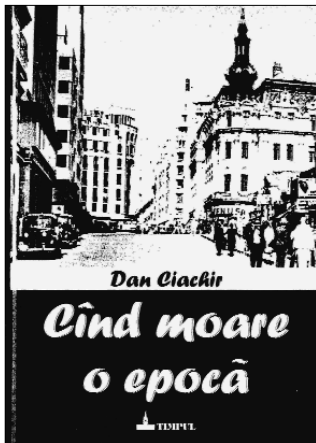
Cu toate că se vorbește despre o scădere a interesului pentru memorialistică, rămân la idea că genul nu și-a epuizat și nu-și va epuiza resursele. Câtă vreme un asemenea text are capacitatea de a recrea o lume (mai ales pentru cei care nu au trăit-o), atunci mi se pare plauzibil a-l înscrie în cadrele tot mai largi ale noțiunii de literatură.

Întâmplarea a făcut să descopăr această carte* a lui Dan Ciachir abia la ediția a patra, când deja s-au exprimat puncte de vedere serioase asupra ei, majoritatea apreciative sau chiar elogiase. Întârzierea mea s-ar putea să fie un avantaj. Fără a fi entuziasmat de lectura ei, trebuie să-i recunosc totuși calitățile. Nu pot pretinde cu ipocrizie că nu mi-a plăcut ceea ce am citit. Ba dimpotrivă. **Cînd moare o epocă** (cu un titlu pe care îl cred nu foarte inspirat) are puterea de a releva tainele unei lumi dispărute și surprinde prin densitatea moralei. Aspectele eseistice sau memorialistice (importante, fără îndoială) despre care s-au întrecut a scrie Cristian Bădiță, Dan Stanca ori Răzvan Codrescu mi se par secundare. Undeva, pe dedesubt, curg sensuri mai adânci. Dan Ciachir scrie la modul patristic, realizând o sinteză de mirare între o viziune religio-moralizatoare și o atitudine de tip Mateiu Caragiale (pe care îl invocă, de altfel, în câteva situații).

Oameni și locuri

Având șansa de a cunoaște oameni cu adevărat remarcabili, autorul îi (re)învie prin intermediul acestor pagini. Sfârșitul interbelicului și deceniile comuniste le-au trăit mulți. Originalitatea lui Dan Ciachir vine, în primul rând, din lipsa de patimă. El nu e un resentimentar, un revoltat, un disident sau mai știu eu ce. Nu face decât să își/ne amintească. Nu privește înapoi cu mânie, ci cu dreptă judecată. Scoțând în evidență momentele de bucurie și schițând portrete ale unor oameni luminoși, el exorcizează răul acelor decenii, care a înghițit hulav o lume. Amestecul de nostalgie și exaltare pe care îl procură scenele cărții îngroașă sensul moralizator chiar dacă la modul indirect. E însă o modalitate mai credibilă și, implicit, mai eficientă de a ne vindeca de angoasele trecutului. Pentru că strigătele (sincere sau nu) acuzatorilor comunismului și-au cam pierdut din credibilitate.

Întâmplările rememorate par de domeniul obișnuitului. Sunt scene care, în aparență, nu spun mare lucru, dar care, pentru Dan Ciachir, înseamnă cu adevărat ceva. O rugăciune rostită într-o duminică a lui 1986 dobândește o valoare neobișnuită altminteri: „Într-una din duminici, cînd credincioșii au îngenucheat pentru a spune *Tatăl nostru*, am auzit un glas puternic, apăsător, bărbătesc, rostind cu evlavie cuvintele Rugăciunii domnești... Era basul Nicolae Secăreanu (...) Acum, așezat în genunchi, cu palmele împreunate, scanda cuvintele rugăciunii. A fost una dintre cele mai copleșitoare scene de evlavie la care am asistat.” (pp. 69-70) O altă întâmplare, din iarna lui 1985, când autoritățile luaseră măsura de a restricționa traficul în București, îi amintește de copilărie: „Peste Capitală, mai ales înspre seară, se așternea o tăcere rurală care îmi producea adevărate crize de melancolie și de cădere în timp. Astfel, o dată (sic!), aflîndu-mă în apropierea Catedralei Sf. Iosif și auzind un zgomot de tramvai sfîșind tăcerea aceea înălbăstrită de apropierea serii, m-am simțit

pentru o secundă sau mai multe în Calea Rahovei a copilăriei mele, în regimul fonic al sfîrșitului anilor '50.” (pp. 72-73)

Unde ne sunt mandatarii?

Sunt în acest volum două lumi: una care apune și una care se naște. Prăpastia între ele, deși adâncă, n-a culminat cu o ruptură bruscă. Amintesc de perioada interbelică străzile, bisericile, clădirile și, mai ales, oamenii. Omul cu luneta de la Cercul Militar, ospătării autentice, coșarii, lustrangii, șoferii care nu acceptă să facă piața noilor stăpâni comunisti (e vorba despre un episod cu Eugen Barbu), lăutarii care interpretează mufasirilor italieni un cântec în cinstea lui Mussolini, mandatarii etc. sunt tot atâtea verigi care mențin iluzia vieții de odinioară: „Mandatarul era o persoană care lua în locație, împreună cu membrii familiei – ceea ce însemna că nu întrebuințează muncă salariată – o bodegă sau un bufet, permițându-i-se aprovizionarea cu alimente și băuturi din alte surse decât comerțul de stat. Așa au apărut localuri care închideau la șase dimineața – precum Zori de zi lângă Hala Traian – sau funcționau fără întrerupere și unde găseai vinuri de podgorie autentice, carne proaspătă, pește – inclusiv sturion – icre, vînat... (...) Localurile mandatarilor fuseseră asumate imediat de lumea

o Dragoș Burlacu - *Purtătoarea nu este în mînușele întotdeauna*

buună. Erau frecventate de intelectuali, medici cunoscuți, regizori, scriitori și chiar de unii diplomați străini. În pofida succesului, au fost suprimate după un an și jumătate. (...) Nu este întămplător că perioada mandatarilor a coincis cu anii cei mai relaxați ai regimului comunist.” (pp. 93-94). Pierirea lor (și a altor asemenea categorii) va însemna, de fapt, moartea epocii. O epocă încă în viață prin anii '60, când încă trăia în mentalul colectiv viața de odinioară: „Specificul cartierelor bucureștene era întărit de numeroase bodegi și bufete care, deși fuseseră etatizate treptat, își păstraseră meniul, băuturile, mobilierul și vesela. Adică grătarul de mititei cu cărbuni, ciorba de burță, tulamaua, friptura, mezelurile uscate și telemeaua, fețele de masă cu pătrate albe și verzi alternate ca pe o tablă de șah, halbele grele, tapul de trei sute de grame, sticlele de bere Grivița și Azuga brune ori kaki, țoiurile pentru țuică și secărică, sifoanele albastre sau cenușii pe care fusese inscripționat în relief numele fabricantului...” (p. 93) Cum să nu-ți lase gura apă?! Dan Ciachir desfășoară înaintea noastră un spectacol remarcabil, din care se conturează imaginea unui București plin de vitalitate, de specific. Desprînși din aceeași lume sunt și micii meseriași evocați în capitolul „Ultimii negustori”, un adevărat „asfințit al crailor”: „Boris era un cizmar bulgar care își avea mica și sărăcăcioasă prăvălie la cițiva metri de intrarea curții noastre. Lucra așezat pe un trepied, încins cu un șorț lung de piele, în timp ce într-o cutie de conserve puse pe reșou sfîrșia o soluție de lipit greu mirositoare. Alături de acest atelier era prăvălia unui ceasornicar, Alterovici, care a lichidat-o în 1958 sau '59 și a plecat în Palestina, cum continua lumea să-i spună pe atunci Israelului. Particularii mai erau, în apropierea locuinței noastre, un tapiter, doi frizeri, croitorul din curte, un bodegar și, negustor adevărat, Prisăceanu. În vremea aceea, își trăiau amurgul comerțanții și meseriașii particulari. În curând avea să le vină și sfârșitul.” (p. 77)

Cu Alexandru Paleologu la nudiști

Lumea pe care o reconstitue Dan Ciachir nu e una exterioară, care să se rezume la case și străzi. E, de fapt, o

atmosferă. O atmosferă pe care o conturează, în primul rând, oamenii, simpli sau importanți. Există pagini încântătoare despre spiritul stațiunii 2 Mai, despre setea de lectură a liceenilor și a studenților, despre petrecerile cu băuturi și țigări străine (când încă se mai putea face rost de așa ceva), despre călugării de la Cernica, unde se asculta „Europa liberă”, cu sonorul tare etc. Vin apoi oamenii care au colorat epoca. Autorul prezintă întâlniri memorabile care aveau să-l marcheze definitiv. Închipuți-vi-l pe Alexandru Paleologu, în costumul lui Adam, combătându-l cu argumente medicale, „asezonate cu citate din Aristotel”, pe activistul comunist venit să-i facă pe tinerii de la Vama Veche să renunțe la nudism. De unde să știe tinerii de astăzi că refrenul unei piese de vară celebră, „Un meduz și o meduză/ merg pe plajă buză-n buză”, parafrazează un distih compus la 2 Mai de poetul Dan Laurențiu? Dan Ciachir este și un bun portretist, care știe să fixeze, prin trăsături definitorii, profilul celui despre care scrie. Petre Tutea oferindu-i lui Ciachir o sută de lei pentru un articol din *Cuvântul* sau bătându-și joc de un tânăr care făcuse greșeala să i se adreseze cu apelativul „maestre”, Eugen Barbu, plonconindu-se în fața puterilor zilei și urzind tot felul de intrigi ca să-și distrugă confrății prozatori, Nina Cassian patronând întîlnirile de la 2 Mai, părintele Dumitru Stăniloae prețuind poezia, dar neputându-i priza pe Caragiale, Octavian Cotescu purtându-se firesc, fără pic de histrionism, și făcând cinstele la o petrecere cu vinuri și țigări scumpe etc. sunt tot atâtea exemple de oameni care au luminat anii întunecați de dinainte de 1989.

Ieșirea din timp

Cînd moare o epocă e, de fapt, cartea unei stări de spirit, căreia îi dă glas o mărturisire a autorului: „«Timpul e, așa, ca o făptură», i-a spus un țăran unui etnolog. Așa mi s-a părut și mie perioada de zece zile petrecută atunci la Căldărușani, pentru că m-am simțit fericit fără motiv. O epocă urată se sfîrșea lîndu-du-și rămas bun – cel puțin de la mine – în felul acesta. Au venit apoi răsturnările din decembrie '89. peste vreo 40 de zile, la începutul lui februarie '90, era din nou la Căldărușani, însă nu-mi găseam locul. A doua zi dimineața, abia așteptam să mă urc în mașină, să plec spre București. Parcă trecuseră ani, nu o lună și jumătate. Pentru că trăisem și eu ceea ce știam din cărți: cum e să resimți asupra ta evenimentul istoric.” (p. 76) Chiar dacă lasă de dorit prin lipsa de coeziune, capitolele părănd ordonate după capriciile memoriei, cartea reușește să recreeze instantanee autentice, pline de viață, din ceea ce a însemnat o epocă. Motiv pentru care l-aș putea socoti pe Dan Ciachir un scriitor care însușește atribuțiile unui memorialist, prozator, gazetar, cronicar și evocator.

* Dan Ciachir, **Cînd moare o epocă**, ediția a IV-a, revăzută, Iași, Editura „Timpul”, 2008

Dan Cristea

Poezia vie

„Nici o epocă nu se poate lipsi de o mică avangardă de cunoscători de poezie, spirite independente și într-o anume măsură mai înaintate decât epoca lor sau predispușe să asimileze mai repede ceea ce e nou” – cu acest motto din T. S. Eliot își argumentează Dan Cristea volumul de „eseuri (cvasi)monografice” despre douăzeci de autori contemporani de poezie, volum publicat în 2008, la una dintre cele mai selecte edituri în ceea ce privește literatura în general și poezia în special – Editura „Cartea Românească”. Parcurgând cele 300 de pagini în care poetilor studiați li se acordă spații ce diferă (deloc întâmplător), am descoperit în Dan Cristea nu un critic „sever” (nici nu și-a propus să ofere rețete de perfecționare pentru autori), ci unul foarte atent la poezie, la actul creator. Dan Cristea consideră că inspirația poetică izvorăște din bogăția de trăiri sufletești, din diversitatea gândurilor, din pulsuni ale *eului* și că originalitatea e dată de unicitatea fiecărui individ care își „construiește” limbajul propriu inconfundabil, autentic. Desigur că asta nu exclude găsirea similitudinilor între poeții comentați și cei din marea literatură, Dan Cristea recurgând cel mai adesea la comparații cu poeți străini ca Rimbaud, Mallarmé, Valéry, Poe, Kavafis, Coleridge, mai rar cu câțiva poeți români reprezentativi (dintre care Bacovia e cel mai adesea citat, urmat de Ion Barbu, T. Arghezi, L. Blaga, M. Eminescu și de „mai tânărul” Ion Mureșan).

Dan Cristea mărturisese încă din prefață că la originea studiilor pentru această carte au stat antologiile de autor, dar că nu s-a limitat la acestea pentru că nu-ți poți face o privire de ansamblu asupra unui poet citindu-l numai din antologii, criteriile de selecție sunt de multe ori subiective și nu coincid întotdeauna cu un traseu pe care îl urmărește ochiul unui critic. Dan Cristea nu își asumă un rol exhaustiv și la finalul fiecărui capitol enumeră volumele citite din biografia poetului – suficient totuși pentru a-i defini acestuia trăsăturile caracteristice. Astfel, urmând cronologia cărții, vom spune că Gellu Naum este un simbolist de tip „arhetipal”, poet al „prezentului etern”, un

„alchimist” cufundat în sfere înalte, „imaginarul” lui fiind determinat de vis și de interpretările psihologice ale subconstientului. Stefan Augustin Doinaș este „poet inspirat al spectacolelor grandioase”; în versurile lui se împletesc armonios principiile etice cu metamorfozele ființei. Leonid Dimov este socotit „inventator și constructor de vise”, un panteist „exotic și fastuos”. Petre Stoica – *paradigmatic*, „poet al suprafețelor continue, fără hiatus”. M. Ivănescu – introspectiv, „aflat mereu în contratiimp”, în poezia lui apare adesea motivul alcoolului ca pretext pentru a-și etala incertitudinile și a-și exhiba angoasele. Ileana Mălăncioiu vine cu o poezie a „biograficului transfigurat”, „a visului, a cosmarului și a ipotezei reverice”, deosebit de complexă, „hieratică”, de un „lirism funebru”, care te copleseste prin prezenta fantasmelor și „apropierea până la confuzie între Eros și Thanatos”. Dintre toți cei prezentați Virgil Mazilescu practică intertextualitatea într-o poezie elegiacă, în care dominantă este tema copilăriei, personajul – *eul* este un copil atât în sensul propriu al cuvântului cât și în cel metaforic, *copilăria* este uneori o conotație pentru un (alt) început, poetul e obsedat de *fugă* și *reîntoarcere*, de „ieșirea din sine”, angoasa lui e de tip „exclamativ-ancestrală”. *Bacovianul* Nicolae Prelipceanu descrie o lume „incomfortabilă” în care cruzimea e „grătită”, tristetea este cronică, „eroul” din poemele lui e mereu singur, decepționat și sceptic. Ion Pop e în același timp „actor și spectator” într-o elegie a „cunoașterii și definirii de sine”, Adrian Popescu, un *spirit* deosebit, la care „celestul, purul, suavul, sacrul” se asociază într-un „lirism al fervorii și entuziasmului mistic”. Un alt „mistic în substanță” este Ion Mircea – *poetul dimineții*; Dinu Flămând se remarcă prin „reverii extatice”; sumă dată de „multiplicitatea eurilor care coexistă în noi”, *eul poetic* la Gabriel Chifu este „autofictiv” și ființează într-un univers al imponderabilității. Traian T. Cosovei este „paseist și sentimental din cap până în picioare”, poetica lui Ion Stratan este „puristă”, el e un optzecist apăsător de „*oboseală* existențială”; Mariana Marin este *confesivă* și *dramatică*; Bogdan Ghiu cu o poezie experimentală ce nu place tuturor dar care în mod evident este pe gustul lui Dan Cristea, dincolo de intelectualitatea versurilor, e un tip „dez-auctorial”, „sententios, aforistic”, textualismul întâlnit la el nu e unul

obișnuit ci unul „vulcanic, exploziv, producător de dezastre”; Marta Petreu cu orgoliul *feminității* scrie versuri „puternice, lucide și curajoase”; Marian Drăghici e *riguros*, iar Ioan Es. Pop – un alt favorit al criticului este „parodic și transfigurat”, cu un discurs complex în care problematizarea ocupă un loc esențial, Ioan Es. Pop e definit de Dan Cristea prin sintagme oarecum hiperbolice: „*poete maudit*”, „poet vizionar”. De altfel, la Ioan Es. Pop se fac cele mai bogate comparații, cu Dante, Poe, Baudelaire, Rimbaud și chiar Conrad.

Dan Cristea se entuziasmează în fața unor poeme (uneori chiar a unor volume întregi de versuri) și folosește cu predilecție epitețe cum ar fi „admirabil”, „memorabil”, „remarcabil”, „excepțional” sau chiar „capodoperă”. Despre unul din textele lui Dimov – „O dimineată în curte” – spune că este „o adevărată capodoperă a comediei de limbaj”, poemul „Dimineata cu ploaie”, de M. Ivănescu, este „una din capodoperele volumului din 1968”, poemul „Prefată” este „capodopera volumului [«Va fi liniste va fi seară»], poemul „Pisicile din Torcello”, de Adrian Popescu, este „admirabil”, printre volumele „exemplare” sunt numite „Starea de asediu”, de Dinu Flămând, „leudul fără ieșire”, de Ioan Es. Pop – „carte cu totul admirabilă”. Exemplele ar putea continua.

Multe ar mai fi de spus despre această carte de critică în care nu se dau numădecât verdicte, dar care se constituie într-un adevărat elogiu adus Poeziei. Dan Cristea o descifrează și o explică în cele mai intime amănunte ale ei. Se construiește chiar o psihologie a poeziei și ne sunt prezentate efectele ei: stări, emoții sufletești. Găsesc că Dan Cristea e un „cunoscător” și în același timp un mare consumator de poezie. Sunt momente când autorul se contaminează pur și simplu de poezie, devine aforistic în exprimare, eseul dispune pe alocuri de inflexiuni lirice: „Zone întinse de nevăzut, de necunoscut, de neauzit, de neatins închid oamenii și lucrurile ca în niște capsule, astfel că înțelegerea se blochează la porțile neliniștii sub „convingerea morții iminente””; „Dorința e legată de încălcarea interdicției”; „Iubirea pură, rămâne ceea ce este, iubire pură, moment inepuizabil, dar și detasabil de metamorfozele în timp ale erosului”.

Violeta SAVU

Ioan T. Morar

Cartea de la capătul lumii

„Literatură în timp real”. Un concept nou, îndrăzneț, lansat pe aeroportul „Henri Coandă”; un experiment literar propus de Ioan T. Morar, aprobat de ochiul critic al lui Mircea Mihăieș și primit, fără rezerve, de Editura Polirom. În ce constă acest experiment? Nici mai mult nici mai puțin decât în consemnarea aproape jurnalistică a unei experiențe de la capătul lumii, din Noua Caledonie, experiență trăită de Ioan T. Morar, alături de soția sa, în primăvara anului 2007. Vreme de două luni, scriitorul a ținut, practic, un jurnal de călătorie; o mărturie zilnică, redactată conștiincios, despre paradisul aflat la a aruncătură de o cursă AirCalin de noi, pe un „teritoriu de peste mări al Frantei”, Noumea.

Cartea de la capătul lumii (Iași, Polirom, 2007) propune un nou tip de scriere, necizelat, în fugă, o fugă dată de cursul firească al vieții cotidiene, la fel de imprezvizibilă și trepidantă oriunde s-ar desfășura ea. Repezițiunea cu care lucrurile se petrec chiar și în acest paradis caledonian (cel drept imperfect) se datorează unei inevitabile intruziuni a mijloacelor moderne, astfel încât, omul nou al vechii formațiuni tribale își așază antena parabolică pe colibă și e la un pas de a convoca sfatul bătrânilor prin e-mail, același pas care desparte, de altfel, Paradisul de orice altă lume văzută ca fiind cea mai bună dintre lumile posibile: „Doamne, iartă-mă, dar nu-mi pot imagina paradisul fără internet! Paradisul e o trăire online, cu viteză de încărcare & descărcare instantanee. Paradisul terminalelor high-speed. Ei, de aia Noua Caledonie nu e un paradis complet” (p. 59) și, paradoxal, așa spune eu, din ceea ce degajă paginile cărții, exact din același motiv Noua Caledonie are totuși un suflu paradiziac.

Încercare dificilă, dacă nu imposibilă, aceea de a face literatură (fie ea și în timp real) după „un ritual magic”, sub o presiune creată nu numai de timp, dar și de teama unui eșec, neîncrederea în acest proiect este, de altfel, exprimată, în câteva rânduri, de însuși autorul lui: „Cum se transformă ceea ce trăim în literatură? Există o rețetă? O formulă? Consemnarea seacă a realității, procesul verbal de existență înseamnă literatură? Trebuie făcută o selecție? Dacă intră într-o carte, viața noastră se sublimăază în pagini literare?” (p.35) Bineînțeles că procesul verbal de existență nu înseamnă literatură; bineînțeles că viața noastră, introdusă într-o carte, nu se va sublima instantaneu în pagini literare și ceea ce autorul numește „(cu trufie) literatură în timp real”, noi am putea numi (nu cu mai puțină trufie) literatură scrisă din mers, care, în general, va fi citită din mers, ca un jurnal viu al unei lumi muribunde, o lume agonizând printre noile construcții (amestec de metal și beton) ce duc spre destrămarea ultimelor paradisuri pământestii.

Avem, așadar, în față o reușită materializare a unei idei lăudabile și curajoase. Cât privește valoarea literară, cartea lui Ioan T. Morar rămâne „un vehicul” cu care să ajungem ușor exact acolo unde a ajuns și autorul ei, o lectură plăcută, o desfășurare a unei minți iubitoare de frumuseți exotice, pe alocuri, poate chiar un avertisment, un excelent ghid turistic și... cam atât.

Ovidiu CAPĂȚĂ

• Dragoș Burlacu - Romania e diferita intr-un mod diferit

gaură-n cer

C. D. ZELETIN

Uncheșul mesianic

Reflectam la filantropul de odinioară, profesorul de matematică de la Liceul Roșca Codreanu din Bârlad, Stroe Belloescu (1838-1912), bătrânul asasinat de răufăcătorii care-l credeau putred de bogat, nebănuind că pe colțul mesei lui au să găsească doar urmele mesei de cu seară: un dărab de mămăligă și o ceapă zdrobită... Deodată se desprinsese, din freamătul intristat al minții mele, un gând ce nu părea al meu, ci al altcuiva, de deasupra, șoptindu-mi:

-Fă-i darul dragostei tale de neam țării rătăcite!
Gândul venea, poate, prin Apostolul Pavel, de-a dreptul de la Hristos, vehiculând fluidul abstract al bunului cel mai de preț, iubirea... Iubirea, căreia nu i se pot găsi motive și nu i se pot pune condiții. Nu iubești pentru nimic altceva decât pentru iubire.

Prin cumpătare și restricție de sine, bătrânul profesor întreținea la învățătură, din agoniseala proprie, elevi săraci, răspundea mâinii întinse sau neîntinse a nevoiașului și sesiza semnălele pudice ale căzuților în indigență. Îi ajuta mai ales pe țărani, el, fiecez de mocani câmpeni originari din Săcele, însă inginer la Institutul Politehnic din Gand, Belgia. Ajuta, dar – mai ales – citorea. Deprinderea citoriei a căpătat-o în 1866, odată cu statornicirea în Bârladul pe care nu avea să-l mai părăsească. A întemeiat școli, biserici și case de cultură mai cu seamă la sat, pătruns de ideea că mântuirea stă în învățătură și în credință. Astfel, în 1892, a ridicat pe cheltuiala sa școala, apoi, în 1904, biserica din satul Grivița. Biserica ridicase și în satul Palerma de-alături. Era incredintat că lăcașul divin românesc reprezintă depozitarul patrimoniului național. Între școala și biserica din Grivița, a înălțat o statuie lui Cuza Vodă, însoțită de basoreliefurile sfetnicilor lui, Costache Negri și Mihail Kogălniceanu, ilustrând prin ea realitatea mesianică pe care lumea o percepea în domniitorul reformelor. Nu este exclus ca autorul bustului, „sculptorul călător” Constantin Bălăcescu (1865-1913), iubitor pătimaș al Italiei, rămas de copil orfan de amândoi părinții, sărac la culme și pururi în fata obstacolelor, să fi fost ales de Stroe Belloescu din solidaritate cu sărăcia și cu nesocotirea lui de către contemporaneitate...

În 1909, termină de ridicat, cu bani proprii, Casa Națională din Bârlad, ce-i va purta numele. Era prevăzută cu bibliotecă bogată, cu pinacotecă (N. Grigorescu, N. N. Tonitza, Octav Băncilă, Ștefan Dimitrescu, Dimitrie Hârlescu etc.) și cu un rudiment de Muzeu Național. Aici, după 1915, își ținea întâlnirile **Academia Bărlădeană**, sub egida lui A. Vlahuță. În anii copilăriei și ai adolescenței mele, Casa Națională mi-a fost templu al reveriilor. În umbra ei am trăit subtile bucurii cărturărești, dar am asistat și la tragedia desfigurării ei prin epurările și autodafearile operate de comunismul biruitor și la ștergerea de pe frontispiciu a numelui celui ce o crease...

Modestia lui era legendară. Următoarea întâmplare rămâne emblematică în această privință.

Ales deputat de Tutova la începutul secolului trecut, luă trenul de la Bârlad spre București și coborî în Gara de Nord. Scund și bine legat, în haine de șic monahicesc, rămase o clipă descumpănit pe peron. Hamalii erau pe sponci. Coborând din același tren, un tinerel elegant îl apostrofează:

-Moșule, ce tot încurci lumea pe aici; mai bine du-mi bagajul până la trăsura! Moșul se supuse, iar la sfârșit primi cei 30 de bani conveniți, gândind că prind bine programelor lui.

În aceeași zi, la prima ședință a celor două corpuri legiuitoare reunite, tânărul moldovean de pe peron rămase uluit când văzu pe fotoliul prezidențial, în calitate de președinte de vârstă, pe bătrânul pe care-l luase drept hamal.

În sfârșit, altădată mai avea de transportat de la gara cea mai apropiată un rest de piatră pentru treptele școlii. Căută un sătean s-o care cu căruța până la școală.

-Boierule, grăi acesta, dar ne plătești!
-Vă plătesc, mama voastră de nenorociți, dar fără școală nu vă las! rosti bătrânul din înălțimea lui amară...

Replica mi se pare de excepție și mă duce obligatoriu cu gândul la înțeleșurile democrației.

Păstrând nealterată ipostaza ei de tehnică electorală, democrația trebuie să accepte intervenția elitei atunci când mulțimea nu s-a urcat încă până la înțelegerea resturilor superioare în care ea însăși este implicată. Tertina prin care Tommaso Campanella își încheia, în urmă cu trei veacuri și jumătate, sonetul **Della plebe** (Asupra vulgului) reflecta această realitate:

*Tutto è suo quanto sta fra cielo e terra,
ma nol cunosce; e se qualche persona
di ciò l'avvisa, e' l'uccide ed atterra.*

*Tot ce-i între pământ și cer al lui e,
iar el n-o știe, însă te doboară
dacă-l previi și-apoi te bate-n cuie.*

De la ura de clasă intelectuală (Miron Costin/ Constantin Cantemir) la analfabetismul în problemele dreptului istoric românesc (Mareșalul Ion Antonescu/ judecătorii lui), cărăușii pietrei îi devorează pe cei care îi iubesc, dar văd departe...

Fibră eroică oricum l-ai privi, Stroe Belloescu acționa în miezul lucrurilor, în timp ce se afla deasupra lor.

Alo!

Alo,
Domnule Beckett,
aloi
oricât ar părea de absurd,
vă apelez de la un telefon
fără număr
și fără ton.

Alo,
de fapt, v-am sunat
să vă spun drept
că, neavând încotro,
încă îl mai aștept
pe Godot.

De mirare

Cine ar fi bănuț
să se întâmple
ca Lumea
(mult înțeleapta
și tot mai frumoasa bătrână,
încărunțită la tâmple,
cu peceți de nesomn
pe sub gene),
nici până astăzi
să nu afle
Omul,
pe care, neostenit, îl căuta
Diogene.

A fi

lui D. R. Popescu

A fi paznic la
depozitul de nisip
pentru clepsidre.

Rugă profană

Zborul păsărilor
coase cerul de pământ
ca pe jumătățile
unui veșmânt
cu care,
în fiece zi,
am deprins
a ne primeni.

Doamne,
ia, cu grăbire,
ac și ată
și prinde mai bine
sufletul de trup,
căci, vai,
la margini de viață,
unul de altul,
iată,
se rup.

Laudă clorofilei

Veșnic
viu
în cimitir –
verdele
de cimișir.

Veneția

Olă, olă!
Veneția-i precum viola,
când trece pe ape,
ca arcușul pe strune,
gondola.

Constantin Donea

Ehei, viața...

Cu o mamă duioasă
și un tată pedestru,
într-un sat dintre munți,
am crescut în buiestru.

Nici avut, nici frumos,
eram tânăr încai
și noroco-mi aflam
cu potcoave de cai.

Mai târziu, biciuți
de-un jocheu mizantrop,
anii mei au trecut
de la trap, la galop.

Pe gradenuri, lumeții
nu scăpau vreun prilej
să vadă, să asculte
ropotiri de manej.

Ehei, viața mi-a fost
o herghelie abrasă
de ani, cu jocheu
fulgerând din cravașă.

Îmi amintesc

La casa bunicilor,
niciodată,
ușa nu se înclua
și dacă plecau undeva,
ca să se știe,
lăsau pe prag o nuia.

Îmi amintesc,
eram licean în vacanță,
când,
de dor îndărjit
ca de ispită,
m-am furișat în casa bătrână,
unde mi-a ieșit înaintea,
la ușă,
o nuia înfrunzită.

Aici

Aici, la o margine de lume,
trec zilnic pe strada Caișilor
și, credeți-mă,
nimeni n-a văzut cândva,
pe aici, vreun caiș.
Avea dreptate
funcționarul public al primăriei:
orașul ca o praștie se întinde
și e tot mai greu să faci rost
de nume pentru străzi,
acum când s-a epuizat
până și lista
cu oameni de seamă.
Nu mai poți conta
nici pe sărbători,
ca și imnul național
de schimbătoare.
Sunt tot mai puține
chiar și anotimpurile,
aici, la o margine de lume,
unde istoria,
în căutare de evenimente mărețe,
se va scrie
cine știe când.

**Marian
Dopcea**

Asta e tot

Ne joacă-n cer viețile la zaruri
Domnul – cu un partener deloc de soi;
Îl urmărește ghinionul însă,
De la o vreme.

De-o parte sau de alta, după cum
Decurge jocul, ne arunca-o mână
Cu gheare, lacomă, ori, dimpotrivă,
Nepăsătoare.

Lovim cu patimă sau mângâiem
Suav zămbind, cădem prin cărciumi, beți,
Ori ne-ascultăm cuminiți nevasta, după
Cum cade zarul.

Baladă

Cine merge către casă,
Poticnit, în noaptea groasă?
Cine bălbaie-n neștire
Versuri frânte, de iubire?

Oi fi eu sau n-oi fi eu?
Știe bunul Dumnezeu.

Parcă-aș fi, dacă sotot
După sufletul netot,
După haine, după glas,
După spaime, după pas.

Parcă nu – dacă-mi închipui,
Alb, în miezul nopții, chipu-i
Și privirea veșnic dreaptă:
Nu pe mine mă așteaptă.

Oi fi eu sau vreo stafie?
Dracul numai poa' să știe!

Întinericu-ntre timp
Mi-a țesut și-un fel de nimb:
Când cad se rostogolește
Și-l caut prin noroi orbește.

Posibilul

Învins de patimi, neiu bit de soartă
Și răsfățat de josiernie-n treacă
Mă ghemui spăimântat: de-acum scapăt,
Nicio nădejde sufletu-mi nu poartă.

Ajunge-voi cumva, cumva la capăt;
Spășit voi trece-ntunecata poartă:
Voi da, pe talger, inima mea, moartă,
Și-un rug pe veșnicie o să capăt.

Voi căuta, gemând, în cazna vie
Necunoscuta, încă, puritate;
Hotarul clipei ce-ar fi fost să fie

Și n-a mai fost: Zeiasca voluptate
De-a scormoni posibilul – ce mie
Ursitu-mi-s-a, risipit în toate.

Marea călătorie

(variantă)

Dar înainte de plecare, ca să
Nu ni se facă dor cumva de ei,
Ne-am sugrumat părinții și, mișei
Până la capăt, am dat foc la casă.

Pe drum, să nu ne lege vreo iubire,
Am devastat grădini, am schilodit
Femeile pe cari le-am întâlnit –
Și cruci am semănat prin cimitire.

Puternici, liberi, plini de cutezanță,
Descins-am, iată, pe tărâm visat;
În ochiul cerului holbat
Dezamăgire nu-i și nu-i speranță.

Mereu

Numai ploii, numai noroaiie,
Numai suflete murdare.
Hădă, lumea se despoaie
Și-o privești fără mirare.

Nu la altceva te-ai fi
Așteptat. Primești scrâșnind
Ce-ai dorit, în fond, pustii
Stele reci în cer se-aprind.

Îți prelingi pe lângă porți
Leșul ce cu silă-l porți.

Om

Ni s-au dat viața
Și lacrimile:

Trăiți, bucurați-vă
Și frenetic trăim:

Botezând cu aghiasma sărată
A ochilor noștri
Toate lucrurile.

De-o vreme

S-a urâtit, de-o vreme, cerul.
Toate s-au urâtit, Frumusețe;
de-o vreme ochii mei nu mai pot
să te vadă.

De-o vreme simțurile mele
numai durerii sunt deschise,
numai suferinței li-s date
sufletul, carnea.

Blestemat sunt? Mă-ncearcă, doar,
puterile tot mai de neînțeles?
Rod zilele-n mine cum rod
Viermii-ntr-un hoit.

Oroarea ororilor

Mai multe cimitire – decât fluturi
Ascund hățșurile minții mele;
Mai multe suferințe – decât muguri;
Mai multe oseminte – decât stele.

Ororile de veacuri s-au tot strâns
În biata lume care încă sunt.
Mă înșoțește pururi un plâns
Ce-năbușit răzbate din pământ.

Un răs descrieriat mă înșoțește
Vădind cinismul doar și violența.
Mi-asum până la capăt, pământeste,
Oroarea ororilor: Existența.

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

În vizită la Elisabeta I

Într-un email recent, *Britannica Encyclopedia Online* mă pune la curent cu topul celor șapte minuni ale lumii antice și îmi trezește curiozitatea de a explora mai departe topurile corespunzătoare ale lumii moderne. Într-unul dintre acestea găsec, cu satisfacție, numele faimoasei catedrale londoneze, Westminster Abbey.

Întâmplarea face că am vizitat-o toamna trecută, într-o zi cu o lumină deosebită ce mă făcea să mă gândesc la imnurile maiestruoase ale Renasterii engleze. De altfel, în dispozitivul audio primit la intrarea în catedrală, se auzea mereu muzică de acest gen, în pauzele dintre comentariile înregistrate despre încăperile, sanctuarele, altarele, statuile, sculpturile nenumărate ce copleșeau ochiul vizitatorului. Dar nu despre Westminster Abbey vreau să scriu mai ales, ci despre primul lucru pe care mi-l aduc aminte atunci când vine vorba despre magnificul loc: mormântul Elisabetei I și, în special, chipul și trupul ei reprodus întocmai în statuia ce se odihnește pe mormânt. Este, cred, singurul lucru ce mi s-a întipărit în minte în cele mai mici detalii, nu numai din cauză că marea regină mi-a stat de multe ori în minte, ci și pentru că figura aceea, despre care se spune că a fost făcută după o mască la fața Elisabetei, așa cum era aceasta la moartea ei, mi-a trezit sentimentul stranietății, în sensul dat de Harold Bloom acestei noțiuni.

Parcă o văd: un corp plâpând de piatră, întins pe catafalc, mai degrabă scund, cu o față prelungă și palidă, dar încă având o atitudine de monarh absolut, fără a te trimite cu gândul la dictatură. Nu disting frumusețe, ci apăsarea anilor și a puterii – masca este făcută după o față îmbătrânită, la urma urmelor. Dar nu lipsa frumuseții trăsăturilor mă intrigă, ci liniile acelea atât de obișnuite ale feței care te fac să te cutremuri gândindu-te că iată, o femeie din carne și oase, a putut, într-o vreme tulbură, să rămână regină atâția ani la rând și să aducă prosperitate și glorie țării sale. Îmi aduc aminte de profilul acela tocmai pentru că nu am văzut în el nimic din exagerările legendelor sau ale cinematografiei. Simplitatea aceea de nedescris, adevărul acela atât de frust arătat, încăpătânarea aceea de a merge până la capăt, integritatea aceea atât de greu înțeleasă azi, dar și o emotivitate bine ascunsă și imposibil de definit – iată ce m-a făcut să îmi reconstruiesc complet imaginea Elisabetei I. Până atunci o văzusem doar ca o regină demnă, puternică, respectată, dar cu un tip de feminitate pe care l-am detestat întotdeauna: tipul scorpiei atotputernice ce știe să umilească și să-și impună hotărârile cu orice preț. În clipa aceea am văzut precaritatea stereotipului și m-am bucurat totodată, pentru că atunci Elisabeta I a devenit pentru mine un labirint.

O privire scurtă a făcut pentru mine ceea ce nu au reușit nici măcar strălucitele reprezentări cinematografice, adică să o umanizeze cu adevărat pe Gloriana sau Regina Virgină, cum a mai fost supranumită. De fapt, titlurile acestea însele sunt niște măști asemenea măștii mortuare, pentru că ascund, dincolo de o etichetă, lumi întregi suprapuse și comunicante. Helen Mirren, actrița ce a jucat impresionant rolul Elisabetei I în cea mai recentă peliculă dedicată ei, observă foarte bine, într-un interviu, că regina „știa că trupul ei de femeie era în același timp un trup politic, adică ceva ce putea fi cumpărat sau vândut în scopuri politice. De aceea flirta tot timpul cu principii străini.” Aceeași actriță aduce în discuție și ideea de extracție feminină, postmodernă, referitoare la faptul că regina și-a exercitat funcția cu sacrificiul vieții sale private.

Pe undeva, simt cum cele două observații se contrazic în cazul Elisabetei I, pentru că ea a găsit secretul de a reuși fără să se vândă, nici măcar ca trup politic, punându-și viața sub semnul metaforei, dar al metaforei trăite: când spunea că s-a căsătorit cu Anglia nu o făcea de dragul retoricii, ci își asuma un mod de existență cu totul ieșit din comun. Elisabeta I a știut deci să iasă din încăperea cea mai intimă a palatelor sale și să ajungă până în sala tronului complet metamorfozată, atât de metamorfozată, încât nici până astăzi nu mai putem despărți ființa umană de istorica figură. Puterea, cum bine simte Helen Mirren, era cel mai important lucru pentru Elisabeta, iar a face caz de nefericirea femeii din spatele reginei ar însemna să o ducem înapoi în visceralitatea iatacului din care ea a ales să iasă și să ignorem felul în care fiica lui Henric VIII și-a înțeles timpul și a locuit în el în cel mai strălucit mod posibil.

Într-o poezie din ciclul albinelor, poeta Sylvia Plath, referindu-se la matca stupului, face aluzie inclusiv la soarta unei regine în genere, atunci când eul poetic își lipește ochiul de o crăpătură și vede înăuntru „un ochi neconsolat ca o lacrimă.” (*Fata prisecarului*) Ochiul Elisabetei I, așa cum mi s-a arătat mie în ziua aceea de toamnă, depășise lacrima, tăia timpul cu o putere de netăgăduit. În aer pluteau provocatoare cele câteva cuvinte ale motto-ului ei politic: „Văd și nu spun nimic...” Am ieșit din somptuoasa catedrală cu sentimentul măreției și cu spatele foarte drept. Big Ben tocmai bătea ora exactă.

Dumitru Augustin Doman

Zidul de ceață

În fiecare dimineată, ducându-și copilul la școală, cu mașina, la singurul sens giratoriu din oraș, dl.A. cedează trecerea, se uită atent într-o parte și alta, nu vine nimeni-nimeni, dar în momentul când să treacă, apare cu peste o sută de kilometri pe oră o mașină de teren verzulie care oprește brusc la o palmă de el și, de la volan, o femeie mică și albă îl apostrofează cu degetul, zâmbind, apoi îi face semn cu condescendență să treacă. În fiecare dimineată, pare a-l spulbera bolidul ei și în fiecare dimineată îi zâmbeste și-i face semn că e liber să treacă și să-și ducă odrasla la școală. Până când, însă? Până-ntr-o dimineată când alba și mica femeie doar îi va zâmbi pentru ultima dată doar pentru o fracțiune de secundă...

Deviza secretă a apologetului suidului: Un pas înainte, doi pași înapoi!

Rostul vieții e acela de a găsi un sens morții.

Moartea, precum Dumnezeu, nu există nicăieri pentru cei ce vor s-o vadă ca fiindă; în schimb, e pretutindeni pentru cei ce-o văd ca fenomen.

Să fim pregătiți oricând pentru a afla o imagine clară despre moarte.

Moartea e atotprezentă. În ce fel? Așa cum e atotprezent întunericul; chiar și în lumina orbitoare.

Scriu zilnic la această carte parcă dintotdeauna așteptând – conștient sau în subconștient – clipe de inspirație, de revelație, în care să mi se dicteze o propoziție care să curpindă totul și definitiv despre moarte.

Moartea? Întrebă prietenul tău. E suma spaimelor noastre reale, dar mai ales imaginare.

O tenismenă din Rusia, brunetă, planturoasă și frumoasă joacă ore întregi cu o elvețiancă mai brunetă, mai planturoasă și mai frumoasă. La un moment dat, copilul de 15 ani, fascinat de sportul...alb, observă cum rochia albăstrie a rusoaicei e tot mai mult pătată de transpirație, câte un centimetru după fiecare game. Dacă jocul ar dura o săptămână, își zice copilul, ceea ce la tenis teoretic e posibil, transpirația ar cuprinde întreaga rochie, de la tivul de sus la firul tivului din poale, iar acest moment ar coincide cu moartea prin epuizare.

Gabriel García Marquez: „Moartea nu vine odată cu vârsta, ci odată cu uitarea”.

Dacă n-am fi muritori, nu ne-am trezi adesea jubilând în sinea noastră că a murit un ticălos, un tiran, un călău sau altul...

O poetă cu o gurită umedă ca un bot de miel recită la festivalul „Convorbirilor Literare” versuri despre iarbă crudă a primăverii și despre moartea din vinerea Paștelui.

În mijlocul orașului, un uriaș zid de ceață; unii îl văd, alții îl presimt doar, alții – neștiutori – trec prin el ca printr-un aer cald.

Câmpia verde e străbătută de la Est la Vest de un zid de ceață. De la Nord la Sud și de la Sud la Nord, trecătorii pătrund prin zid, cu sfielă unii, cu îndrăzneală alții, cei mai mulți cu indiferență. Iar zidul își ia ofrande din rândul bătrânilor, al tinerilor, al femeilor, al bărbatilor, al sfișoșilor și al tupeștilor.

Oceanul e împărțit în două de un uriaș și inevitabil zid de ceață. Prin el trec pescadoare, petroliere, vaporase, dar și vapoare de lux, toate lăsând în zidul imperceptibil jertfe marelui și implacabilului proprietar de ziduri de ceață.

Să reformulăm: Har din har se face rai!

În zori, înainte și după prânz, până seara târziu, prietenul tău Teofil citește cu o anume disperare carte după carte. De ce disperat? Îl întrebi. Dacă în veșnicia morții nu sunt cărți? Răspunde Teofil. Dacă va trebui să-mi petrec atâta amar de veșnicie cu memoria a celor citite aici? Nu voi regreta toată eternitatea? Ei? mai întreabă el.

Un inger albastru zboară prin văzduhul albastru spre Domnul.

O cârțiță neagră lucrează tunele prin lipiciosul pământ maroniu spre moarte, în fond spre Domnul.

Între cârțiță și inger mă plimb eu, cu capul albastru și picioarele maronii, mă preambul spre moartea noastră cea de toate zilele.

Din albastrul cerului spre maroniul pământului a început să ningă. E semn că Domnul ne acceptă? E semn că Domnul ne așteaptă?

Hm! O prostituată expirată. Așa i-a apărut prietenului tău Teofil moartea în zorii de ianuarie – lună neverosimil de călduroasă. Tățele îi atârnau flenduri uscate, vaginul mic și stafidit ca un cocon de vierme de mătase, mâinile scheletice, una îi era tocmai în formă de coasă. O prostituată jalnică, trecută, bisexuală, bătând, mai timid sau mai cu îndrăzneală, la ușa unuia, la ușa altuia,

nepovestit! Ea să fie? te întrebi. Ea să fie cea care te va lua de pe iarbă de la poartă, de pe gazonul tău din grădină, din iarbă verde de la picnic și să te ducă – pleonastic, tautologic și superfluu – la loc de verdeată, fără durere, fără suspin?...
Cioran: „E ridicol să mori!” De câte ori citeșc această cumplită propoziție, prima mea reacție e: „Mie-mi spui?!”

Limba română este limba taifasului lung, a taclalei, bărfei, palavrei, gargarei, vrăjeli. A scrie/vorbi în limba română serios despre moarte – ceea ce încerc eu aici – e aproape imposibil. Totul sfârșește în derizoriu.

Precum orice/oricare bibliotecă, Moartea nu e niciodată prea mare, necum completă.

Nemuritor! Fiecare, savant sau analfabet, într-un moment de subconștientă, speră să fie muritor.

Indiferent de ce mod de viață ar duce, își zice, niciodată nu e târziu să te reabilitezi, măcar pe patul de moarte. Lăsa-ți întâmplat atât dactoriori.

Viața trăită fără conștiința spectrului morții ca finalitate e ca actul sexual fără așteptarea orgasmului.

Ce muzică populară preferi? ești întrebă adesea, și insistenț, ca și cum de răspunsul ăsta ar depinde economia națională, integrarea definitivă în Uniunea Europeană, relațiile cu SUA și Republica Dominicană. Muzica populară preferată? Păi, poezia franceză pe note, șansoneta, nazalizarea cultă acompaniată cu ghitară rece, de sentimentul cald, de trăirea adevărată, adică așa și-asa, *com-ci-com ca*, șansoneta când primăvara te scoate-n grădină fără teabă, fără picină.

Stai la poartă, pe covorul de iarbă din fața casei și aștepti în liniște. Trece bătrâna uscățivă, cu firele de păr rare pe față, lăsând în urma ei un miros greu de alcool și tutun. Ea să fie? te întrebi.

Zi de vară până-n seară citești sub umbrelă, pe gazonul tuns perie. Se oprește pentru o clipă o femeie înaltă, frumoasă, cu o privire de foc, se oprește doar pentru o secundă și te privește nu știu cum. Un parfum vag întepător face să pălească toate mirosurile grădinii. Ea să fie? te întrebi.

Dante (în talmăcirea lui Ștefan Aug. Doinaș): „Dacă suferința-i dulce/Suferința fi-va nesfârșit de dulce!”

Cum să mă înscriu într-o cruce? În două cruce mă înscriu aproape firesc, ca-ntr-o stea maltează cu opt colțuri. În trei e și mai simplu: mă împărășii euforic într-un asterisc. În patru, în cinci, în șase, dar mai ales în șapte cruce mă înscriu minunat, ca-ntr-o moarte organică, ca-ntr-o visare lungă, ca-ntr-o visare de o mie de ani.

Dar într-o cruce, cum să mă înscriu într-o cruce, Doamne?

Un mort înțelept/prost/anoș care tace mereu e superior unui viu care – înțelept/prost/anoș – vorbește de ziua până noaptea.

Nu trebuie să cazi, nici măcar să cobori, să aluneci în jos pentru a o găsi pe doamna Moarte. E suficient să fii liniștit, să dormi, să plutești, să levițezi, să te bucuri de soare și de cer azuriu, că te vei întâlni sigur cu doamna, cu Doamna...

(Capitol din volumul **Moartea noastră cea de toate zilele**, în curs de apariție).

Numele acestei autoare vine în prezentul nostru literar purtând discret, dar ferm, pecetea unui semn distinctiv din trecut, așa precum albinele poartă în zborul lor polenul florilor prin care au poposit. E numele mamei sale, o poetă de har autentic cu figura romantică și luminoasă, mai puțin prizată, din păcate, decât ar fi meritat, de către lumea literară.

Oricum, dacă există neîncredere în forța eredității literare, aceasta se poate spulbera fără rezervă în cazul de față: flica prelungește în felul său propriu și cu o personalitate distinctă, harul genitorilor săi biologici care în cazul ei, sunt și literari: Magda Isanos și Eusebiu Camilar. Prezența sa literară și publicistică discretă de până acum nu a trecut totuși neobservată de către cunoscători căci mulți dintre aceștia o consideră una dintre cele mai rafinate traducătoare ale scrisului românesc în limba franceză. Am asistat, de pildă, în cadrul Festivalului internațional „Noptile de poezie de la Curtea de Argeș” la manifestări admirative publice ale participanților avizați în arealul literar universal, la auzul lecturării unor transpuneri poetice în franceză realizate de această poetă. Și-apoi cine citește, de pildă, o pagină de presă culturală conținând diferite fragmente nesemantice, recunoaște imediat scriitura inconfundabilă a Elisabetei Isanos în care se îmbină un aliaj subtil de observații pertinente și de meditație eseistică de aleasă și parfumată reverie ce probează mai mult decât orice, heraldica sa literară de nobil blazon ereditar.

Cartea sa de acum intitulată *Amur*, apărută la editura Augusta din Timișoara sub girul aceluiași editor-critic-mentor literar A. D. Rachieru, cu numeroase performanțe culturale la activ, e una care, dovedind același stil plin de rafinament, e deosebită din multe puncte de vedere. Titlul ei, în primul rând, e o izvodire simbolică atât din punct de vedere semantic, cât și funcțional. Adică el semnifică deopotrivă numele (pronunțat în franceză) al sentimentului erotic, „amour”, cât și pe cel al marelui rău ce străbate necuprinsa Siberie, destinația finală a calvarului românesc din ținuturile de tranziție națională, în special din mult pătimita provincie românească Basarabia și Bucovina.

Celălalt nivel de simbolizare al titlului ce îl întretăie parcă, pe verticală pe primul, orizontal, sugerează întretăierea dintre destinul individual al personajelor cărții, cu saga colectivă a unui întreg neam supus aceluiași presiuni și circumstanțe istorice și geopolitice.

Firul vizibil al cărții este povestea unui personaj desemnat doar printr-o inițială, T, medic militar, născut în Basarabia și, ca atare, supus destinului tuturor cetățenilor săi, destin care, de fapt, constituie esența cărții. Așadar, această autoare rafinată și subtilă, depășește fruntariile calofiliilor și trece acum la o temă pe cât de gravă și profundă (și chiar generoasă ca substanță de inspirație literară!) pe atât de puțin abordată în proza noastră: martirajul siberian al românilor din ținuturile ocupate. Scriam cândva despre cartea acelei țărăni bucovinence, abia știutoare de alfabet, Anița Nandriș Cudla - care și-a consemnat într-un caiet precar experiența vieții din deportarea siberiană, publicată peste ani de un descendent al său - că dacă un cineast de talent și curaj ar transpune-o cinematografic la acuitatea și tensiunea cerute de substanța ei, ar rezulta un strigăt artistic de ecou universal, cu nimic mai prejos decât capodoperele intrate în patrimoniul lumii (de pildă, *Guernica!*). Acum vine un alt autor, tot o femeie, dar de un cu totul alt nivel de instruire și formație intelectuală, aparținând unei dinastii culturale, așadar diametral opusă celei simple țărăni, și reia pe un alt

Gânduri pe marginea cărților

„Amur” de Elisabeta Isanos

plan aceeași temă, cutremurător de dureroasă și de puțin pătrunsă, chiar uitată de concetățenii noștri contemporani. Aflăm din carte cum a te fi născut în acea fâșie de pământ numită Basarabia, (azi numită într-un mod strigător de pleonastic și neinspirat „Republica Moldova”) a însemnat de-a lungul timpului, un păcat în sine, o culpă pentru care puteai plăti cu libertatea, avutul, chiar cu viața, dar în orice caz, nu puteai fi niciodată un om sigur, stabil, liniștit, ci mereu urmărit de trecutul tău, stând la pândă iepurește, gata s-o iei undeva la fugă de frica urgiei ce te putea pândi din senin ca o tornadă și-ți putea distruge viața. Poate acest statut a determinat și simbolizarea doar prin inițială a eroului principal, dar și numirea altor personaje doar prin calitatea lor: Baba, Fica ș.a. de parcă s-ar fi dorit sugerarea ideii că acestea nu sunt doar personaje, ci eșantioane reprezentative pentru o largă categorie umană.

Parcursând o bibliografie demnă de o lucrare de doctorat (aflată la sfârșitul cărții ca în cazul acelor lucrări), autoarea scrie un roman pentru că literatura este totuși forma cea mai pertinentă de a transmite un mesaj la modul personalizat și pentru că acesta este harul său definitoriu, cel beletristic. Când am scris însemnările pe marginea acestei cărți, mă aflam departe de țară, într-un loc unde aveam doar puține cărți românești la îndemână. De aceea nu pot să nu consemnez o tulburătoare coincidență ce subliniază caracterul neîntâmplător al faptelor. Trătând despre calvarul basarabenilor izvorât și din decretul lui Stalin prin care s-a statuat că toți cei aflați în acel fatidic 28 iunie în Basarabia sunt cetățeni sovietici obligați să se repatrieze (ceea ce a provocat o uriașă framântare a refugiaților în România!), cartea se referă la salvarea unei mari părți a lor printr-o găselniță iscusită a unui diplomat român, al cărui nume nu este însă specificat în paginile ei. Alături de cartea *Amur*, pe masa mea de lucru, se afla tocmai atunci cartea care tratează detaliat această aventură istorică și unde se pune în lumină personalitatea aceluia, așa zice, erou al națiunii, pe numele său, (ce n-ar trebui uitat!), Alexandru Danielopol, care a salvat prin ingeniozitatea și devotamentul său patriotic viețile a mii de români basarabeni, lucruri puse

în lumină de către Liviu Valenaș prin cartea sa intitulată „*În culisele negocierilor cu Uniunea Sovietică 1934-1947*”, apărută la Editura Vremea și vehiculată mai ales în diaspora, motiv pentru care, nu a putut fi probabil cunoscută de autoarea acestei atât de documentate cărți. Am aflat cu uimire cum acest, de fapt, pupil al providențialului nostru diplomat Nicolae Titulescu, format de el profesional și patriotic, a găsit în textul legislativ sovietic un „și” care schimba sensul frazei și oferea oarecum o porțiță de scăpare românilor basarabeni hăituiți și vânați ca iepurii în baza aceluia document. (Ce ciudată și adânc simbolică este secvența cu vânătoarea de iepuri în cartea *Amur!*) Așadar, datorită acestui adevărat „filioque” diplomatic, o sumedenie de basarabeni au reușit să scape de întoarcerea în captivitatea bolșevică și să rămână în România iar ecouri ale acestei realități se găesc în opera (venind din biografia) acelei personalități de granit care este Paul Goma.

Cartea *Amur* este așadar și o lucrare de ordin documentar și istoric ce tratează această foarte delicată și tulburătoare problemă și reușește - din păcate, niciodată destul! - să comunice absurditatea existenței oamenilor celei părți din neamul românesc, cruzimea, varietatea, intensitatea și mizeria modului de a-i face să suferă doar pentru că proveneau dintr-o anumită zonă geografică. Ridicările nocturne, succesiunea schimbărilor administrative cu efect dezastruos, culpabilizarea locuitorilor, închisorile, călătoriile cu trenurile groazei către inumania Siberie, chinurile suferite acolo, așadar transformarea oamenilor din ființe umane în viețuitoare bune doar pentru a fi pentru chinuite, adică pentru a satisface instinctele bestiale ale puternicilor momentului (cineva chiar spune în carte: „nu munca voastră ne trebuie, vă vrem chinul!”), toate comunică mult mai mult decât o poveste, decât un story literar. Aceste lucruri ridică azi, în vremea ce se vrea a păcii, democrației, înțelegerii și armoniei universale, problema modului cum a fost și cum poate fi, în genere, posibilă și permisă degradarea oamenilor de către oameni. E un protest uriaș contra acestei ieftiniri incredibile și inacceptabile a vieții omenești pentru pedepsirea căreia nu s-a organizat încă nici un tribunal la Nürnberg sau aiurea și nu se cu-

tremură lumea de oroare așa cum s-ar conveni spre a nu mai fi posibilă vreedată. Cartea mai are un mare merit: acela de-a contribui la adăugarea suferințelor colective din trecutul românilor pe lista acelor neamuri ce au dreptul la recunoaștere morală din partea lumii. Aici se cuvine reamintită existența unei disproporții: aceea dintre grăbita recunoaștere a națiunii noastre ca producătoare de suferințe altor națiuni, câtă vreme suferințele reale, monstruoase și extinse pe scară largă ale bucovinenilor și basarabenilor, de pildă, pentru care nici până acum nu s-a făcut măcar o reparație simbolică, nu sunt nici pe departe cunoscute și luate în considerare într-o asemenea cumpănă a dreptății internaționale.

Jurnalul adăugat la sfârșitul cărții conținând însemnările intime ale femeii care l-a iubit mereu nemărturisit pe eroul principal, oarecum misterios, e un poem erotic în proză, o *Cântare a cântărilor* din vremurile vitrege ale istoriei basarabene care adâncește sentimentul de tensiune psihologică stărnit de carte prin esecul deplin al vieții sentimentale a personajului, viață care, dacă împrejurările ar fi fost altfel, ar fi fost și ea frumoasă sau măcar acceptabilă, normală. Așa, înrămată în cadrele unor împrejurări frustrante istoric, politic, social, geografic, imaginarul atinge niveluri și intensități dramatice sau poetice, în contraponerea realului netrăit. Este, de fapt, și ilustrarea aceluia „jurnal al fericirii”, cum atât de inspirat și expresiv a numit N.Steinhardt (și el evocat, fie și aluziv, în carte ca, de altfel, și un alt ascet luminat, Vasile Voiculescu) dimensiunea spiritual-sufletească ce crește compensatoriu în reclusiunea închisorilor, acea libertate ultimă, de neșfârșire a imaginarii fără egal.

În paginile cărții sar în calea cititorului acele așa numite „adevăruri-surpriza”, sintagmă formulată cândva astfel în mod inspirat de către Edgar Papu și care mi se pare a fi cea mai sintetică definiție a semnelor literarității, surclasând categoria acelor indici teoretici de care se servesc cu voluptate cei ce fac din literatură un pretext pentru a-și etala didactic sterila eruditie teoretică. Să prelevăm câteva mostre. „Bătălia se dădea împotriva minții, în toate formele ei: erudiciei, talent, creație. Cu alte cuvinte, teroarea continua cu războiul împotriva gândurilor.”; „Să devină simple lucruri, dezbrăcate de puterile supranaturale este pentru simbolul supremă pedeapsă.”; „Bărăgan - Siberia valahă”, „Să te faci de bună voie ridicol pentru ceilalți e o formă de viețuire în sânul unui grup”; „ne atingem prin intermediul umbrei, bună conducătoare de dragoste”; „Să plictisim de tine. Erai vested.” ș.a.

În totul, *Amur* este o carte remarcabilă și de mare conștiință, nu numai de rafinament artistic și literar, ce ar merita să fie cunoscută și de tineretul actual care nu mai știe nimic din ce a fost odinioară și care, adesea, aflat în țară sau în afara ei, ridiculizează și ironizează orice urmă de conținut ideatic referitor la trecutul și valorile naționale, considerând a fi de bon ton (acestui a se spune acum cool!) manifestarea unei superiorități elitiste față de asemenea teme *răsufilate, expirate*. Curajul acestei autoare cu blazon estetic rafinat de a aborda această temă și virtuozitatea cu care o face demonstratează ceea ce e aproape un truism: că în acest nucleu tematic și faptic zace miezul unor creații artistice demne de Oscar sau de Nobel, cu condiția de-a se găsi persoanele capabile să-l pătrundă și să-l strunească. Elisabeta Isanos face un pas mare prin *Amur*-ul ei în această direcție.

Lucia OLARU NENATI

• Dragoș Burlacu - *Procedeu de decojire*

mondo musica

Liviu DANCEANU

Segni e suoni

Semnele sunt din ce în ce mai clare, iar tălcul lor nu e străin de felul în care se împachetează și se livrează noua muzică savantă. În același timp lumea muzicală continuă să se distileze, pretinzând deopotrivă o absorbție a zgomotelor, în special a celor ce locuiesc teritoriul irezistibil al muzicii electronice, dar și o utilizare tot mai precaută a emisiilor stridente, turbulente. Instrumentele tradiționale declanșează fascinații ca acelea stărnite de expozitele muzee, pe când noile surse constituie încă un tărâm al făgăduinței. Dintre ele, percutia are o poveste a ei pe care Anatol Vieru a rostit-o cu farmec și elocvență: „În protoistorie au apărut mai întâi, pare-se, percutiile magice sau de muncă ale ritmului muzical; mai apoi s-au ivit tuburile; buciumele pentru chemarea turmelor și trâmbițele de îndemnare la război, fluietul pentru joc și spus jalea; la urmă a fost descoperită coarda, care poate exprima un complex etos modal. Standardizarea lor în istoria muzicii a cunoscut ordinea inversă, în oglindă: primele care s-au încolonat docile în orchestră au fost instrumentele de coarde; mai târziu suflătoriile de lemn și alămurile; ultimii veniți au fost percutiile primordiale, iar standardizarea lor nu s-a terminat încă. Percuțiile au sporit nu doar cantitativ orchestra; ele au răvășit întreaga grădina de timburi; odată cu ele, natura a pătruns decisiv, determinând o regândire sau chiar rezașarea orchestrei”. Cine s-ar fi închipuit acum o sută de ani un recital de percutie? Cu toate că semne au fost destule, iar sunete premonitории și mai multe. Căci încă de la romantici, pianul, și într-o oarecare măsură vioara, s-au pricopsit cu roluri ritmice din ce în ce mai percutante și mai perforante, pregătind terenul pe care ulterior un Stravinski, Bartok ori Varese aveau să-l cultive cu instrumente de percutie neoașe. *Petrouschka*, *Sonata pentru două piane și percutie* sau *Ionisation* sunt exemple definitorii ale acestei metamorfoze. O metamorfoză care alimentează încă imaginația compozitorilor, generând noi partituri și inedite instanțe unde percutia are dreptul să pledeze nobila ei cauză. *Segni e suoni* este un necesar argument întru agrearea percutiei ca protagonist cu drepturi egale cu a celorlalte instrumente solistice consacrate. Ideea s-a copiat în curtea Societății Italiene de Muzică Contemporană (SIMC), prezidată de Davide Anzghi, compozitor cu vechi state de serviciu în cultura muzicală peninsulară. (S-a născut la Milano în 1936; a absolvit Conservatorul „Giuseppe Verdi” din orașul natal, perfecționându-se apoi cu G.F.Ghedini și F.Donatoni; inițial s-a dedicat carierei concertistice, iar ulterior și-a dezvoltat atât vocația de pedagog cât și cea de compozitor; astfel, începând cu anul 1968, Davide Anzghi este o prezență constantă în programele principalelor evenimente muzicale italiene și nu numai, unele opusuri ale sale obținând adevăratele cărți de importanță juri de compoziție: *Segni e Ritografia* – premiul concursului de la Treviso, *Limbale* – premiul „Pomeriggi Musicali di Milano”, *Ausa* – premiul „Oliver Messiaen”, *Egophonie* – Premiul „G.F.Malipiero”). Ceea ce reușește *Segni e suoni* cu prioritate este reunirea între aceleași coperte nu numai a partiturilor (*segnii*), dar și a înregistrărilor acestora pe CD (*suoni*). Un op, așa zice, integral. O *collana*, cum îi spun italienii, care adăpostește șapte autori și tot atâtea lucrări destinate exclusiv instrumentelor de percutie. Giuseppe Colardo utilizează fără excepție percutiile

neacordabile (piei, metale, lemne, plastici), nutrirind o atmosferă de clar-obscur unde clarul survine din grila ritmică, punctuală, riguroasă, iar obscurul este consecința abordării liniare, aproximative a stazelor sonore. *Espressivo* este în definitiv un proces de rarefiere, un posibil drum care duce de la acțiune către contemplație. Gianvincenzo Cresta propune în *Ora l'alba e vicina* o vizită în interiorul sunetului produs de marimbafon, acolo unde vibrațiile indistincte ale atacului se transformă treptat în efecte definitive. Alternanța culorilor e remarcabilă, sugerând îmbrăcarea și despuieră frecvențelor aidoma unei parade a modei ori ca într-un program de strip-tease. Mauro Bartolotti, dimpotrivă, exteriorizează emisia prin adoptarea unui ton narativ, capabil să măturăsească legenda conviețuirii mai multor culori instrumentale, într-o dispunere quasi-aleatoare, improvizatorică. *Due Improvvisi Lirici* seamănă însă și cu o masă rotundă la care sunt invitați reprezentanți ai mai multor facțiuni ce reprezintă ideologiile timbrale ale poporului instrumentelor de percutie. La rândul lui, Davide Anzghi polarizează aceste facțiuni în jurul unui lider - vibrafonul - care devine astfel povestitorul principal, dar și raisonneur-ul întâmplărilor din tabăra mulțimii. *Variationi per vibrafono e strumenti a suono indeterminato* repune pe tapet, într-o formă succintă și actualizată, relația heraclică dintre Unu și Multiplu, cel de-al doilea termen fiind aici nu un derivat al primului ci o contrapondere binevenită a acestuia. Recursul la memoria unor straturi ancestrale ale creației populare (bergamasc) îl animă pe Pieralberto Cattaneo în a prospecta și apoi a controla poșgita care s-a pus pe aceste straturi, capacitatea ei de a proteja și, de ce nu, amplifica semnificațiile cântului tradițional. *Echi (d'echi)* este o muzică eufonică, născută din combinații subtile de planuri și nuante. O altă referință, de data aceasta geografică, preconizează Fulvio Delli Pizzi în *Mana*, zona vizată fiind Malaesia și Polinesia, tărâmurii misterioase, pline de sugestii exotice și de forțe timbrale în expansiune. De altfel, însăși marimba, ca unic instrument antrenat în discurs melodic, ascunde atare sugestii și forme, ocultându-le în mare parte tocmai pentru a spori efectul de vrajă sonoră. În sfârșit, Bruno Zanolini reduce percutia în context european, realizând în piesa *Melafiri* permutări circulare pe un arsenal instrumental generos, dar și pretențios în a-și deconspira virtualitățile, una dintre soluții fiind descentralizarea scriiturii și centralizarea strategiei compoștice. Punerea în sunet a tuturor acestor proiecte îi aparține lui Riccardo Balbinutti, demn discipol a lui Franco Campioni, titularul catedrei de percutie a Conservatorului milanez. Dar nici punerea în pagină și nici cea în sunet nu ar fi fost posibile fără asistența SIMC-ului ori a sprijinului acordat de alte două instituții ce au drept obiectiv ieșirea în lume a muzicii contemporane: Fondazione Calderara și Associazione Musica Aperta. *Segni e suoni*. E semnul că percutia devine tot mai cantabilă și mai diversificată. E sunetul desrobot, din ce în ce mai franc cu propriul atac, cu propria-i alură, creștere, diminuare, stingere. Dacă instrumentele clasice din orchestra simfonică își scriu cu nostalgie memoriile, instrumentele de percutie abia își fac planuri de viitor. Și nu oricum, ci cu temeritate și exuberanță.

Personalități băcăuane

Cornelia Mănicuță

Născută la 5 martie 1951, în Bacău, fiica Vasilicăi și a lui Alexandru Mănicuță, și-a început studiile la Școala Generală Nr. 1 din Moinești, după absolvire fiind admisă la Liceul Mixt din orașul petrolistilor (1966-1970). Aici, sub înrăurirea profesorului Mihai Ișcu, a făcut o pasiune pentru studiul literaturii, activând în cenaclul literar și fiind cooptată în redacția revistei *Chemări*, în care a debutat cu proza de ficțiune *Variațiuni în game majore pe tema visului*. Rezultatele foarte bune la învățătură au propulsat-o apoi spre Facultatea de Filologie din cadrul Universității „Al.I. Cuza” din Iași (1970-1974), unde a urmat secția Limba și literatura română - limbi clasice. În timpul studiilor universitare, primii mentori i-au fost profesorii Simina Noica și Ion Constantinescu, coordonatorul Cenaclului Universității, care a invitat-o să facă parte din colectivul redacției revistei *Alma Mater*, unde a re-debutat, în 1972, de data aceasta cu recenzii. A participat, de asemenea, la colocviile studentesti, pentru rezultatele la seminarii, examene și practica de specialitate, în anii III și IV fiind răsplătită cu bursa republicană. În aceeași perioadă a mai publicat în revista *Dialog* și a probat aptitudinile pentru cercetarea științifică, reușind coroborarea unor manuscrise grecești ale filosofului Theofil Coridaleu, pregătite pentru publicare de Biblioteca „Mihai Eminescu”.

Declarată șefă de promoție, cu media 9,90, primește repartiție ministerială, ca profesor de limba și literatura română, la Liceul Industrial din cadrul Grupul Școlar de Petrol din Moinești, unde își susține definitivatul (1977) și este lector de limba latină la cursurile de perfecționare organizate pentru profesorii din gimnaziu. La inițiativa unor tineri nonconformiști, în 1976 devine membru fondator și coordonatoare a Cenaclului Artelor

„Tristan Tzara” din Moinești. În 1978, la recomandarea profesorului universitar Constantin Ciopraga, îndrumătorul lucrării de licență (notată cu 10), devine asistent suplinitor la Institutul de Învățământ Superior din Suceava, iar după un an, asistent titular, cu dispensa de la Ministerul Învățământului. Până în 1986, a activat la disciplinele teoria literaturii, literatura comparată, folclor literar românesc, literatura română interbelică, sociologia literaturii, poetică, predând inclusiv cursuri practice de limba română pentru studenții străini. Dacă în perioada studenției ori în cea moineșteană a prezentat comunicări în cadrul Colocviului Național „Mihai Eminescu” de la București (1973) și Iași (1975), la Suceava a devenit membră a Societății de Științe Filologice și a susținut referate în sesiunile acesteia (1979, 1984, 1986), dar și la Sesiunea S.S.F. Bacău (mai, 1986). Din 1978 devine colaboratoare a revistei *Ateneu*, recenzii, cronici și comentarii critice publicând apoi în *Pagini bucovinene*, iar studii în *Buletinul Științific al Institutului de Învățământ Superior*.

În plan didactic, a devenit îndrumătoare de lucrări de licență și de cercetări științifice studentesti, coordonând Filiala Suceava a Societății Studențești de Etnologie și Folclor (1979-1986). Din păcate, prin desființarea secției filologice a Institutului, la 1 septembrie 1986 a trebuit să revină în învățământul liceal, predând limba și literatura română la Liceul Industrial „Petru Rareș” din Suceava. Nu abandonează cercetarea, continuă să fie o prezență activă în cadrul S.S.F. Suceava și să publice studii, eseuri ori recenzii în *Ateneu*, de bune ecouri bucurându-se mai ales studiul sociologic *Lectura elevilor. I. Factorii modelatori; II. Preferințe și motivații* (11-12/1988). La 1 octombrie 1991 revine printre studenți, în calitate de lector la Catedra de limba și literatura română a Facultății de Litere și Științe din cadrul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava. Până la 1 octombrie 1998 susține cursuri de folclor literar românesc, apoi de teo-

ria literaturii și de literatură comparată, precum și cursurile opționale comicul și expresia literară, liric și poezia lirică, epica populară românească și opera lui Mihail Sadoveanu. Coordonează, totodată, practica de specialitate a studenților, efectuând cu ei cercetări de folclor, anchete de teren, sporind astfel zestrea arhivei de folclor a catedrei, pe care a reorganizat-o.

Sub îndrumarea academicianului Constantin Ciopraga, în 1999 își susține teza de doctorat cu tema *Particularități ale tragicului în literatura română*, lucrare ce va sta la baza redactării volumului de debut, *Tragic și elegiac* (Eminescu, Blaga, Sadoveanu), apărut în 2001 la Editura Junimea din Iași. Între timp a susținut noi comunicări la sesiunile S.S.F. Suceava, Sesiunea jubiliară „Miron Costin” (Universitatea „Al.I. Cuza” Iași), Sesiunea științifică a Universității din Oradea, la Simpozionul Internațional „Tristan Tzara și avangarda românească” (Moinești, 1993) și la colocviile internaționale de științe ale limbajului (Suceava, 1995, 1997), unde pe lângă referatele prezentate a făcut parte și din comitetul științific al acestora. În 2004 devine membră a Centrului de cercetare Inter Litteras al Universității „Ștefan cel Mare”, având raporturi de colaborare cu Le Centre de Recherches sur les Littératures Modernes et Contemporaines din Clemon-Ferrand (Franța), în cadrul temei de cercetare *Sociopoétique des mythes*. Tot în 2004 publică, sub egida Editurii Universității sucevene, primul volum din *Teoria genurilor (abordare interdisciplinară)*, iar la Editura Junimea din Iași, volumul *Embleme: studii și eseuri critice*. Își sunt editate, de asemenea, cursul de *Literatură comparată*, dedicat învățământului la distanță, și cursurile opționale *Liricul și expresia lui literară* și *Comicul și expresia lui literară*, ambele dedicate învățământului de zi. Cu studii și prezentări, totodată, în volumele colective *Limbaje și comunicare* (vol. II, Editura Institutului European, Iași, 1997), *Le lait de la mort* (Centre de Recherches sur les Littératures Modernes et Contemporaines, Université „Blaise Pascal”, UFR Lettres, Clemon-Ferrand, 1998), *Les Cahier Tristan Tzara* (Editura Vinea, București, 2000), *La Lettre R* (Editura Universității, Suceava, 2006), în volumele Simpozionului Internațional „Limba și literatura română. Regional-Național-European” (Casa Editorială Demiurg, Iași, 2006) și Colocviului Internațional „Omul și Mitul. Ființa Umană și aventura spiritului întru cunoaștere. Dimensiune mitică și demitizare” (Editura Universității, Suceava, 2007), precum și în Actele Colocviului Internațional de Științe ale Limbajului (vol. I, Suceava, 1992), Analele Universității „Ștefan cel Mare” și Actele Colocviului Internațional de Științe ale Limbajului (Centrul Editorial Poligrafic al USM, Chișinău, 2006). La acestea se adaugă articole inserate în *Ateneu*, *Bucovina Literară*, *Datina*, *Echidistanțe*, *Glasul Bucovinei*, *Revista de etnografie și folclor*, studiul introductiv la volumul *Un sat bucovinean pe Valea Siretului: Pătrăuții de Jos. Mărturie spirituală* de Valeriu Zmoșu (Editura Alexandru cel Bun și Zelena Bucovina, Cernăuți, 2006), comunicările prezentate la Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Strategii discursive” (Chișinău, 2005), Seminarul practico-științific „Lecturi consacrate profesorului Kaindl (Universitatea Națională Cernăuți, 2005), Simpozionul Internațional „Limba și literatura română. Regional-Național-European” (Iași-Chișinău, 2007), simpoziunile „Simion Florea Marian” și „Neo-umanismul și dialogul intercultural” (Suceava, 2007), Conferința Internațională de Literatură Comparată, de Studii Interculturale, de Lingvistică Contrastivă și de Traductologie (Suceava, 2007). Ajunsă conferențiar universitar, va avea încă multe de spus.

Cornel GALBEN

De Sânziene

Sânzienele sau Drăgaica se sărbătoresc pe 24 iunie și cuprind un șir de obiceiuri și ceremonialuri sacramentale, dar și nereligioase. Astfel, practicile rituale din ziua de Sânziene evidențiază, pe lângă mesajul propriu zis al sărbătorii – nașterea sfântului prooroc Ioan Botezătorul – și credința în astrul zilei care, acum, se află la momentul de putere maximă, în preajma solstiului de vară (în tradiția noastră populară, soarele reprezintă izvorul vieții).

Deși nereligioase, unele dintre obiceiurile rituale ale Sânzienelor nu contravin profund culturii creștine și, în nici un caz nu sunt orgiastice, așa cum se întâmplă, de pildă, la Crăciun. Ele, însă, în zilele noastre, nu mai au farmecul sublim de altădată – încătuse sub platoșa vremii, aceste sărbători nu mai aparțin timpului în care trăim, un timp infuzat cu tradiții și iubiri importate !...

Odinioară era vie și credibilă legenda ariciului care cunoaște „iarba fiarelor”. Se zicea că ar fi o plantă ce poate să desfacă lacătele, iar această plantă, care înfloarește la miezul nopții de Sânziene, se numește „iarba fiarelor”. Ca să procure planta cu pricina, cel ce urzea a dezvăorî vreo visterie sau ușa vreunui iatac nepătruns, închidea într-o cușcă din gratii de fier, puii unui arici. Apoi înțuca porțița cuștii, cu un lacăt de fier și așternea în fața ei o pânză albă. La miezul nopții, legenda spune că venea aricioaica, aducând în gură „iarba fiarelor”. Cu ea, printr-o simplă atingere, deschidea lacătul, iar după ce elibera puii, lăsa să-i scape din gură iarba magică, ce putea fi găsită a doua zi, pe pânza cea albă.

De demult se mai credea că ziua de Sânziene este potrivită pentru culesul plantelor folosite în tratamente naturiste, ierburile de leac fiind acum mai tămăduitoare ca oricând. Iar buruienile folosite în vrăjitorie, ar fi mai eficiente, adunate de pe câmp la miezul nopții de Sânziene. Așa că, unele femei plecau chiar în toată nopții la culesul ierburilor de leac, dar și al celor folosite la fărâșe, descântec, deochi ori teamă de năluci. Văduvele sau fetele nemăritate ieșeau la marginea satului, goale, și se spălau cu roua de pe floarea cicoarei. Se credea că, așa se vor face mai plăcute flăcăilor sau bărbăților.

Acest ritual malefic avea ca țel răpirea iubitorilor sau soților altora și, de aceea, cele care îl practicau, o făceau pe ascuns, altminteri, dacă ar fi fost văzute, s-ar fi făcut de rușinea satului și ar fi fost hulite.

Se mai credea, de asemenea, că florile de sânziene – de la ele descinde și denumirea sărbătorii –, culese în această zi, sunt bune și la descântec împotriva ieilor, dar acest moment ritualic era obișnuit îndeosebi de „Rusalii”, când se organiza „Jocul ieilor”. „Rusaliele”, în calendarul creștin ortodox, coincid cu sărbătoarea „Pogorării Sfântului Duh”.

În Moldova, practicile rituale de Sânziene erau săvârșite numai de către fetele mari, adică „drăgăicuțele”. Dintre ele se alegea pe aceea care era considerată a fi cea mai frumoasă și harnică. Ei i se atribuia cinstirea de a fi numită „drăgaică”.

Se mai zicea că de Sânziene, nimeni nu are voie să muncească, deoarece va înnebuni.

Aceste obiceiuri rituale perpetuau odinioară înțelepciunea, profunzimea și farmecul sublim al tradițiilor populare. Acum, ele sunt substituite într-o distracție fără însușirea sacralității hranei, prin rostirea de rugăciuni și făcutul crucii ci, cel mai adesea, cu chiote, bancuri, vulgarități...

Nici nu se mai pregătesc bucate tradiționale românești – nu mai este strachina cu sarmale, mămăliguța cu brânză, jumările, cărnații, ostropelul de oaie, colacii, învârtitele, plăcintele, ci boluri și pungi cu felurite semi-preparate, ori mici cleioși, sălci, vineți... nu mai e ulcica de vin rubiniu, aducător de veselie și dăruitor de putere, ci o sămânță de hartag, țafnoasă, îmbuteliată în recipiente înfășurate cu reclame ipocrite... nu mai există solemnitatea ștergarului ci „delicui” mușamalelor așternute la „iarbă verde”.

Au trecut iarăși Sânzienele ! Sânzienele încă unui an au trecut, fără sărbătoare românească iar, la anul, pe unii dintre noi nu ne vor mai găsi și, cu fiecare an, cei ce rămân, pierd sărbătoarea pe drum !...

Aurel V ZGHERAN

• Dragoș Burlacu - Lucruri simple

arte & meserii

Constantin CĂLIN

Miscelaneu (6)

În urmă cu un an a apărut **Enciclopedia județului Bacău** (Ed. Agora), numită de apropiații coordonatorului ei, „Enciclopedia lui Drehotă” (Emilian), lucrare care are o sumă de calități, dar și multiple lipsuri. La lansare, desfășurată ca o dezbatere, am amintit câteva dintre acestea din urmă și am produs nemulțumiri, vizibile în reacțiile imediate ale unora din cei 26 de colaboratori, al 27-lea nemăfiind în viață. Sătul de vanitatea provincială, m-am abținut să-mi public observațiile, care ar fi putut fi considerate ca izvorind dintr-un spirit de cîrțitor și nu din decepția că treaba n-a ieșit cum credeam că o să iasă. Ulterior, mi-am dat seama că, însăși greșesc, fiindcă dacă tot e să se supere cineva pe tine, mai bine e să se supere pentru un cuvînt scris decît pentru o vorbă rămasă în aer. Acum află că se pregătește edita a doua a cărții, iar a tăcea în continuare ar fi încorect din partea mea, căci sînt destule de spus.

Ce nu are această **Enciclopedie**, fapt care sare în ochi de la prima răsfoire? Nu are, pe toată întinderea, stilul adecvat. Redactarea articolelor nu e omogenă, de aci frapante inegalități între ele, situație care pune sub semnul îndoielii axiologia celor ce le-au alcătuit. Sînt evidente semne de grabă, de documentare precară, de imprecizie a condeiului. Criteriile de apreciere a valorilor n-au fost minuite la fel. Nu o dată cantitatea e luată drept calitate, superficialul drept esență, accidentalul drept semnificativ. Surprinzător, unii dintre cei ce binemeritau un spațiu mai mare și caracterizări mai pregnante (George Emil Palade, Mircea Cănciov, Ilie Boca, George Bălăit) sînt prezenți în dimensiuni meschine. S-a ignorat nivelul elementar că, într-o enciclopedie, importanța unei personalități trebuie să se vadă începînd de la numărul rîndurilor acordate. În același timp, figuri nereprezentative, comune, „modeste” se cam răsfață. Eclipsa simțului pentru proporții, vizibilă la un colaborator sau la altul, afectează echilibrul operii. Miinile celor datori să le stabilească s-au dovedit nesigure. Unele articole nu sînt decît – le-aș zice – „omlete bibliografice”, înșirări de titluri. Nu se face separația între ceea ce-i de vîrf, într-o activitate, și ceea ce-i de serie, simplă rutină. În mai mult de un caz, parti-pris-urile sau indiosincrazii țîc loc de cîntar și compas.

Motivul principal al nemulțumirilor mele de cititor îl constituie, însă, absentele. Lipsesc din **Enciclopedia județului Bacău**, aproape în întregime, cîteva categorii profesionale: actorii, instrumentiștii, ziaristii, energicienii etc. Cronicar dramatic ocazional, am scris de mai multe ori despre spectacolele Teatrului de Stat (devenit Bacovia), în care jucau Ion Nicolaescu-Brună (artist emerit), Ion Buleandră, Kitty Strosscu, Missu Rozeanu, Lory Cambos, Eugen Anthoni, Constantin Coșa, Florin Gheuca, Nicolae Roșioru, Florin Blănescu, Constantin Constantin, Mircea Belu (afirmat și ca poet), Sorin Postelnicu, Cătălina Murgea, Lucia Maier, Anca Alexandra, Mircea Cretu, Stelian Preda, Constanta Zmeu, Doina Iacob, Mihai Drăgoi, George Serbina și alții. Sînt citați la grămadă (și nu toți) într-un singur paragraf, iar I. G. Rusu, reșizorul permanent al instituției din strada Iernii, și Carol Isac, secretarul ei literar mai bine de două decenii, nici măcar nu sînt amintiți. Același tratament li se aplică și instrumentiștilor Dorin Baicu, Dorin Giuga, Pavel Ionescu, Petrică Pană, Laurențiu Răducanu, Nicoleta Caraman, Dan Vorniceleu, Aurel și Valerian Ursinchi, pe care i-am ascultat de-a lungul anilor ca soliști. Gest deliberat sau nu, oricum sfidător, ziaristii nici măcar nu sînt menționați. În cei 141 de ani de presă băcăuană, în județul Bacău au apărut circa 300 de publicații, scrise de peste o mie de redactori și colaboratori. Jurnaliștii au și ei virfurile lor. Chiar după cea mai severă selecție, trebuiau să figureze, în **Enciclopedie**, alături de contabili și managerei (receptați cu generozitate), 20-30, din trecut și contemporani: Iancu Gheorghiu-Budu, Petre Budu, Eugen Vaian, Laura Vampa, Emil Rey, Gr. Grogorovic, Paul Donici, Ioan Nicolau, I. I. Stoican, Emil B. Mittelu, Const. Nădejde, Roland Kaufman, Const. Sturzu, Constantin Prisnea, Victor Enășoae, Dumitru Mitulescu, Stelian Nănarian, Mihai Buznea, Măndica Mardare, Roni Căciularu, Eugen Verman, Constantin Azoitei (citad doar în „geografia spirituală” a satului natal), Gheorghe Baltă, Constantin Nancu, Ștefan Olteanu (foarte conștiincios cu înregistrarea

sporturilor în paginile cărții în discuție), Ștefan Radu, Liviu Avram, Iacob Florea, Cristian Grosu, Claudiu Târziu. Închisă le e și Enciclopedia, cum am zis, și energicienilor, cu toate că s-a vorbit de o adevărată „școală băcăuană” în domeniul energiei. Unii s-au născut în județ (Constantin D. Bușilă, Ion S. Gheorghiu), alții au învățat în Bacău (frații Paul și Gheorghe Carlianu), iar alții, din anii 50 încoace, sînt legați de aceste locuri printr-o îndelungată și prodigioasă activitate: Dumitru Popescu, Radu Manoliu, Theodor Tincu, Dorel Cernomazu, Ștefan Frățilă, Costel Cîmpeanu, Sandu Gh. Roșu, Ioan Vitezcu (care e și poet). Informații despre ei se găsesc în monografia **Jubileul vredniciei** (Ed. Diagonal, 2001) de inginer Gheorghe Schiopu. Acesta, pe care personal îl știnez și ca pe un „om de carte”, este, de exemplu, autor și coautor la peste o sută de lucrări publicate în revistele de specialitate. Aredat cursuri la Facultatea de Inginerie Bacău, a fost presedinte al Societății Inginerilor Energeticieni din România – Filiala Bacău, membru al Fundației Române pentru Promovarea calității, membru în colegiul de redacție al revistei „Producerea, transportul și distribuția energiei electrice și termice”, colaborator, cu opinii interesante, la „Revista de Economie și Administrație Sanitară” de la Cluj-Napoca. E deci vizibil pe plan național. Merita să intre în **Enciclopedie**? Merita ! Cazuri similare sînt și printre inginerii de alte profiluri, printre matematicieni, juriști, arhitecți, preoți (teologi și istoriografi), militari (s-a uitat că Bacăul a fost, în secolul trecut, un „centru militar” și școală pentru ofițeri rezerviști), tipografi, librari, - evident cei care și-au pus amprenta pe dezvoltarea sectoarelor lor.

Lista cu cei omisi e multă mai lungă. Dintre cei lăsați pe dinafară, primul, cronologic, e Nicolae Ionescu (1820-1905), profesor de Istoria Românilor la Universitatea din Iași, ministru, membru al Academiei Române, parlamentar și, implicit, orator (ridiculizat de T. Maiorescu în „Oratori, retori, limburi”). Al doilea e Nicolae Vermont (1866-1932), pictor și grafician cu nume, căruia i s-au consacrat mai multe studii și o monografie. Al treilea e generalul Paul Teodorescu (1887-1981), pe care băcăuanii și-l revendicau cu mîndrie odinioară, dovadă această știre apărută în ziarul „Moldova”, la o săptămână de la eveniment: „Domnul general Paul Teodorescu, ministrul Aerului și Marinei – fiu al Bacăului – a fost ales membru corespondent al Academiei” (la 27 mai 1938). Era un militar de vocație, cu inițiative și cu condei, lucru pe care l-am remarcat, citindu-i în „Revista Făcătoarelor Regale” (7, nr.6, 1 iunie 1940) sinteza intitulată „Aviația și marina sub Majestatea Sa Regele Carol II”. O prezentare succintă a carierei sale, una cu urcusuri rapide și coborîșuri dramatice, a făcut nu demult Virgil Z. Teodorescu („Generalul publicist”, în „Națiunea”, 16, nr.344, 1-7 martie 2006). Lipsese, apoi, Isăia Răcăciuni (1900-1976), romancier, dramaturg și cronicar dramatic, memorialist, om cu relații întinse în lumea literară, fost secretar la editurile „Cultura Națională”, „Fundatiilor”, „Cugetarea”. Lipsese, de asemenea, Corneliu Dima-Drăgan (1936-1986), doctor în Bibliologie și Filologie cu teza **Bibliotecii umaniste românești** (1973), completată ulterior cu lucrări despre Stolnicul Constantin Cantacuzino, editor (în țară și în exil) al revistei „Studia bibliologica” și al ziarului „Tricolorul”, scos la Toronto-Canada. Lipsesc folcloriștii Petru Cancel și Vasile Adăscăliței și slavistul Arion Vraciu. Lipsese, inexplicabil, Petru Cimpoesu, scriitorul cu cele mai mari succese dintre cei ce trăiesc actualmente în Bacău. Lipsesc Carmen Mihalache (publicistă culturală de primă linie, redactor-șef al revistei în care public aceste rînduri) și Lidia Blidariu (profesoară care a acționat pentru introducerea învățămîntului Waldorf în județul Bacău, poetă). Lipsesc Letitia Orșan, pictoriță („o bună coloristă”) și Melania Ghica, conducătoare Teatrului „Cîrpe”. Lipsesc Leonard Răchită și Ovidiu Bubă, sculptori. În fine, în fișele mele se mai află încă vreo zece-cinsprezece nume, între care Lascăr Veniamin, Simion G. Baronea, C. Climescu, Octav G. Lecca. **Enciclopedia** trebuie să fie o carte cuprinzătoare și dreaptă pentru toți. Noua ei editie are nevoie, însă, nu numai de adaosuri, ci și de tăieturi, corecții și rescierii.

din Basarabia

Leo BUTNARU

Copil la ruși (1)

...Pe la 4-5 ani, pot să rămân de unul singur acasă?... Încă nu, mai trebuie să fiu dus la bunica. Ia, colo (ici, de fapt) cinci-șase pași de la colțul casei noastre (care a fost și a ei; și este, probabil; însă țărâni, chiar de e vorba de relații părinti-copii, sunt posesivi – trebuie să știe fiecare ce are, ce îi aparține...) și, deci, până la pragul bunicii sunt 6-7 pași, alți 3-4 pași la stânga și mă pomenesesc pe cuptor, unde găsesc și excepțional de atrăgătoare cutie rotundă, ca o tobă mică (dărăbănică), din tablă fină – e de presupus, colorată (acum îmi dau seama: într-un stil *sui generis* oriental; ah, dal – și tot acum îmi spun că ar fi fost, pur și simplu, o pușculiță, încă de pe la turcii de cândva-undeva) – o cutie, cum ar veni astăzi – dublă ca volum, golită de șproturi. În ea zângăneau mari comori – monede, piese de salbă! – dar cum să le scoți? – Prin orificiu micuț, subțire, după multă vânăzoleală și zgâțâitură zornăitoare a pușculiței, abia de cădea - „împușca” vreo piesă, nu obligatoriu rotundă, ca moneda, ci chiar și în patru sau mai multe colțuri. Fascinat! Cu oarecare relieful pe ele, pe ici-colo – în porțiuni aurite, Aurii-negre, cam așa erau. Și nu prea mari. Ce să fi fost, totuși, cu acea cutie-pușculiță, cu acele neobișnuite piese-monede, ce putea să fie așa, precum le-am numit eu, aici și acum, – elemente de salbă? Pentru că, oricât ar fi orocotit bunica acel tezaur (cel puțin, din punctul de vedere și – exagerata, presupun – apreciere a unui copil – cel de atunci – într-o bună – foarte rea! – zi bogăția dispără fără putință de recuperare... Fiindcă, în afară de mine, bunica mai avea nepoți și de la cele trei fete ale ei, nana Nadejda, taca Olga și Vera (pur și simplu, indiferent de vârstă). Și nu chiar puțini ei, nepoții... Da, eu eram privilegiatul, Licușor-alinatul, unicul băiat al unicului băiat al bunicii. Însă aveau partea lor de simpatie și „încălzire” și ceilalți nepoți. E drept, dânsii locuiau destul de departe sau doar departe – la scara geografică a satului și în dependență de înțelegerea unui copil a ceea ce înseamnă „departe” în Negureni – dar, uneori, ajungeau până la noi și Tolea, Efimaș, Alexei, feciorii nanei Nadejda, ce locuiau hăt dincolo de biserică, pe priporul dinspre Răut, lângă măcelărie („boine” – nu știam că e un termen rusesc, rămas „de la țară”, ci credeam că vine de la numele *boilor* sacrificați acolo)... Fetele țacăi Olga, Galia și Maria, veneau din când în când și ele la bunica. Ei, dar dânselle erau totuși fete, nu... e-he! Însă eu mă arătam primul și... atotăstăpânitor... Privilegiat, ziceam, cu anumită nuanță de alint... Eh, cutia trebuia să-mi aparțină anume mie, dar... Răufăcătorii, nemiloșii, inumanii... – m-au deposedat de moștenire, cum

ar veni... Și ce mai cutie era, cu galbeni, poate, cu aur, poate, cu – mai în scurt – frumuseți și taine... Da, uitasem să spun – bunică-mea Catinca era moașa satului. Sau, probabil, una din ele. Vă dați seama că, de la o mare bucurie, cum era năsterea unui făt în Negureni, dânsa nu se întorcea *nemântănită* – aici, în sens *negurenian* de: nerăsplătită, neretribită. Sigur, dacă nepoților celorlalți le pica ceva copelci, mie îmi reveneau chiar ruble sadea – bani mari, bancnote de 3 și 5... Și nu este exclus că, de nu apărea în Negureni o moașă de stat, oarece doctoriță, adică, eu puteam să ajung om bogat... Ba nu, hai să nu vorbim degeaba... Nu, nu ajungeam om (copil) înstărit... Pentru că statul sovietic nu suporta burjuii, nu-ți permitea să te îmbogățești... În 1961 a schimbat banii și toate rezervele oamenilor au scăzut mult în valoare... Dar câte obligații (hârtii de „valoare”) am avut și noi! La statia de mașini și tractoare tatăl era impus să le ia, contra unei părți din salariu. Ajuta statul, adică, pentru ca, peste ani, acesta, echitabilul, cinstitul stat sovietic să-i întoarcă înzecit, poate că – de câștiga și la loto – însușit suma. Dar ce s-a ales din ele? Praf și pulbere... Mai ales în sate... Puterea sovietică știa prea bine că bietul sătean nu va îndrăzni să-și ceară dreptul... Și-apoi, cine i-ar fi dat lui acest drept?... Ce, el nu știe de Siberia, Kolâma, GULAG, canalul Marea Albă – Baikal?... Ba știe omul, cum să nu știe... Să încerce numai să crâcnească... Astfel, chiar dacă aș fi avut eu cutia aia magică, pușculița – totuna, nu izbândeam. Poate că doar să o fi tănuțit undeva până la vremuri mai bune... Dar cine știe?... Pentru că, iată, povesteste mahalaua că, vecinul nostru din stânga – dacă te uiți spre amiază – a umblat toată viața cu pantalonii ruși, cărpiti în genunchi. Iar în 1947, când *upolnomocenâie* (imputerniciții) veniseră să-i mătore podul, când trăgeau în saci movila de grâu, în ea gâsiseră – cum să vă spun? – o grămadă de bani românești. Dar ce folos?... Nu-i mai lua nimeni în seamă... Praf și pulbere se făcuse munca de-o viață a vecinului... Și nici barem grâul nu i-l au lăsat, pentru colaci de îngropăciune, pentru că foarte curând Lupu – așa-i zicea – muri, în timpul foametei... Așa că șubredă e, oameni buni,

orice bogăție, nu vă faceți iluzii (necesare)...

Poate cea mai statornică avuție pentru un copil o constituie dragostea părinților, în doza de libertatea care i se acordă, dar și... dar și – bineînțeles – cu jucăriile! Ce jucării am avut eu?... De toate – artizanale și de fabrică, improvizate și standard classic... S-o începem... cu ce? – Vioara (scripca) din hludan de curucuz? Da, dar și bătlanul de faianță. Frumos – chinezesc, probabil, – pe un suport lat. „Tractorasul” din mosor simplu de ată cu propulsie din cauciuc răsucit în interiorul său, uns cu săpun, să se micșoreze intensitatea fricțiunii ce „frânează” și, deci, să se miște mai ușor? Da, dar și sirul indian al celor vreo 7-8 elefanți de jad alb-gălbui de mărmi diferite, în descreștere sau, dacă vrei, în creștere, din aproape în aproape? „Telefonul” din șnur simplu (spagat), la capete cu cutii goale de chibrituri, la care „vorbeam”, doi mătăleni, cățărăți în copaci ce se aflau la oarecare distanță unul de altul? Da, dar și mecanismele cu arc – mașini, autobuze minuscule – uite, astea erau adevărate minuni! – ce alergau pe dușumelele casei. Minge, mingi; aveam nevoie de multe mingi, pentru ele se spargeau cam repede... Apoi cei doi fierari, sculptați/modelați de tuta ca și cum ar fi fost din două popice ceva mai mari. Era superb duetul/duelul! muncitorilor cu barosul! Două figuri de bărbați plasate, încălecate, pe o pereche de țije paralele, prinse pe axe la mijloc și la glezne, astfel că, atunci când țijele-pârghii erau trase în dreapta-stânga sau invers, zeloșii fierari se mișcau ritmic, lovind ba unul, ba celălalt cu ciocanele în nicovala montată la mijlocul distanței dintre unul și celălalt... (Mai târziu, prin clasa a patra, a cincea, aveam să trafomez din placaj, după un model aflat într-o revistă, un țărân și un urs care mânuiau în tandem un ferestru; principiul acționării figurinelor era similar cu cel al fierarilor de care spuneam.) Dar cum să uiți de minunea minunilor – acel simplisim caleidoscop – un tub din carton presat prin ocularul căruia vedeam infinite posibilități de alcătuire, compunere, constituire a combinațiilor de ornamente, ozoare, modele geometrice multicolore?!... Mult timp primeam vrăjit în spațiile – ce păreau imense – ale acelei camere a miracolelor, fără a ști multe lucruri

despre sistemul – rudimentar, de altfel, – de oglinzi din tub, care regizează atât de surprinzător, mereu altfel, pe ici – colea, zeci-douăzeci de ciobulețe de sticlă multicoloră, căzute, la rotirea tubului, la oarece întâmplare, dar „ordonate” și geometrizate uimitor de măiestrit de reflecțiile lor în cele trei oglinjoare lunguieț-dreptunghiulare, plasate sub formă de prismă triunghiulară, una-n muchiile celorlalte două etc. Astfel că nu pot să nu amintesc că am trăit o mare dezamăgire, când a fost să *demontez* un atare caleidoscop (scumpă unealtă!), văzându-i atât de sumara utilitate interioară... O altă minune – pistolul (de fabrică!) pe care „il încărcam” cu capse – minuscule pătrățele de hârtie pe care fuseseră aplicate în stare lichidă, apoi uscate, câte o picătură de fosfor (cred, astăzi). Da, cât pe ce să uit (cum ar fi fost posibil?!...) – dispozitivul (aparatură) cu dispozitive. Ce minune! – cvasicinema la cald, în subtropicele cup-torului casei. Apoi... Dar uite că panoplia-jucăria și... înfeme-care se cam termină aici... Poate că ar mai fi să invoc și păpușa aia mare de lemn în care, una în alta, se mai aflau alte 5-6 *ruscute*, „matrioșka”. (Era plină lumea de „matrioște”, de puteai crede că sovieticii veniseră cu tancurile încărcate de pașnice bato-lioane de *pupa russa*...) Și ea, prima, cea mai mare păpușă – „mamă-eroină” de... lemn... Mamă-eroină era un titlu important în Uniunea Sovietică. În mahala locuia o familie cu 10 copii și tanti Maria primise titlul de mamă-eroină. Însă, când trebuia să meargă la raion să rezolve cine știe ce probleme, să ceară anumite drepturi, înlesniri, scutiri de impozite ș. a., medalia și-o prindea la piept tatăl, badea Timofei. Dar parcă el nu avea o contribuție substanțial-egală la apariția pe lume a celor zece băieți?! Absolut toți – flăcăi! Tanti Maria rămânea acasă cu copiii – grijă mare, iar badea Timofei defila, șonticâit (beteag din tinerete), prin Telenești cu „megdalul” în piept, deschidea ușile șefilor (dacă aceștia nu aveau secrete care să-l oprescă la timp; îl cunoșteau, pentru că prolificul nostru mătălean era insistent în a-și cere drepturile și anumitor șefi deja li se făcuse lehamite de tatăl-erou...).

Să punem la număr și patinele cu calup de lemn și

lamă incastrată în acesta, calupul?... (Da, în Negureni există și porecla Calup...) Diverse detalii de la oarece componente tehnice?... Apoi, da, tuta mă învățase ca, dintr-o filă de hârtie împăturită în 4-5, să tai cu foarfecele – la desfacerea „operei” – o întregă horă de omuleți ținându-se de mână. Găurele – nas, gură, nasturi la vestoane... A, da, la grădiniță ne porăiam cu jucării barosane – căluți din mucava presată, frumos vopsiți, pe roțile, pe care îi încălecau cei mai mici; triciclete – pentru mai răsăriți... Pe câmpuri, se întâmpla să găsim câte un rulo de hârtie, de 3-4 centimetri lățime, acoperită cu staniol (sau – *sanolizată?* Ceva ce aduce cu „staliolul” – așa îi zice bunica stalionului; probabil, gândindu-se că ar veni de la numele lui Stalin...), care ni se părea foarte scump, mai special, nu știu cum, rulo, însă nu prea știam ce să facem cu el... Îl schimbam pe te miri ce și el trecea din mână în mână ca o amuleță formală... Apoi, cea mai mare minune pe care o putea aduce din armată vreun negurenian lăsat la vatră – o lanternă cu propulsie manuală; cu o pârghie cu arc se acționa – hârșăitor – un dinam minuscul plasat în cutia de plastic negru. Avusesem și eu una, mi-o adusesse nana Senia, verișorul, fiul nașei Profira, sora mamei, și el unul la părinti. Dar, sigur, mult mai în vârstă ca mine. Cât a fost în armată, undeva departe în Rusia (sau, poate, Kazahstan, Letonia, Armenia etc.), i-am trimis eu – prin clasa a doua, a treia fiind – câteva scrisori. Foarte scurte, bineînțeles. Acestea, făcute triunghi printr-o tehnică anume (parcă începeai să mesterești un avion de hârtie), puteau fi expediate fără plic și timbru. Era un privilegiu în corespondența ostașului cu ai săi și alor săi cu el. Chiar cei care nu știau o boabă rusește, scriau pe versoul triunghiului-scrisoare: „Ieti s privetom, vernis’ s otvetom!” (cu *salutare fie-ți dusul, întoarcerea – cu răspunsul*). Aha! dacă e să mai vorbim de jucării – cum să uiți tu *turuiciele* (fluierule) de argilă, în formă de cocoșel, pește, căluț, albe, cu diverse ozoare colorate, pe care le procurai de la terfar? Acesta, cu o trăsură de un cal, făcea turul satelor. Avea o balanță cu care cântărea/aproxima vechiturile, cărpele (terfele, hleaburile, *hrentele – hreantă* se numea o haină proastă, foarte ponosită) pe care le adunam de unde se nimerea. Și un altfel de țuruiac – mai bine zis o țuitoare prinsă de un balon. Suflai prin țuitoare, umflai balonul, după care, de dintr-un cimpoi mic, ieșea aerul din balon, fluierând ca de la sine. Păcat că baloanele erau prea mici și netrainice – de cum dai mai mult o suflare-două de aer în ele – buh! – sau și spart...

Buzău, 10-17 mai, 2008

Hic sunt... vedete

La Buzău, o vedetă adevărată e și publicul. Pentru că este unul în chip real îndrăgostit de teatru, participativ, talentat, iar părerea lui are greutate, contează pentru organizatorii de evenimente artistice. Lucru care s-a făcut simțit din plin și la a doua ediție a Galei VedeTeatru desfășurată la Teatrul „George Ciprian” și la Pub T'essence, unde publicul a fost prezent, în număr mare, seară de seară, a avut un juriu al lui și a votat democratic și pentru tema ediției viitoare a festivalului. Anul acesta tema a fost actorul-vedetă (în ediția anterioară selecționarii s-au oprit la spectacolul-vedetă), acesta fiind „motorușul” celor patru secțiuni ale manifestării: secțiunea oficială, de pe scena teatrului, cu reprezentanții din București, o alta, intitulată „Vedeta din umbră”, care a reunit spectacole din țară, programate la Pub T'essence, apoi secțiunea de la Biblioteca Județeană cu audții de teatru radiofonic, urmate de întâlniri și discuții cu actorii invitați, și secțiunea cuprinzând spectacole de stradă, susținute de Magician, alias Marian Rălea și de Mihai Mălaimare și trupa Teatrului Masca. Directorul Teatrului „George Ciprian”, criticul Marinela Tepus, selecționer al festivalului, alături de Dan Marius Zărafescu, a ținut să precizeze că la Buzău s-a dorit o manifestare care să contracareze promovarea, în mass-media, a falselor vedete. Fapt împlinit, pentru că la VedeTeatru au fost prezente unii dintre cei mai valoroși actori ai scenei românești, din București și din provincie, spre încântarea spectatorilor. Gala a debutat excelent, într-o atmosferă plăcută, deconstruită, fără festivisme scrobite, cu un spectacol-bijuterie, „Ionesco - 5 piese scurte” al Teatrului Odeon. Regizorul Alexandru Dabija a citit într-o cheie foarte personală textele lui Ionesco, „domesticind” absurdul, care coboară printre noi, în viața comună, având un aer nemişcat de firesc. Demersul său original, de o ascuțită inteligență și un umor nebulos, este susținut cu brio de întreaga distribuție a spectacolului: Antoaneta Zaharia, Dorina Lazăr, Oana Ștefănescu, Ionel Mihăilescu, Gelu Nitu, Mircea Constantinescu, Pavel Bartos. A urmat un spectacol al teatrului gazdă, selectat chiar de publicul buzoian, „Dragoste în patru tablouri” de Lukas Barfuss, în regia lui Dan Vasile, cu Tania Popa, Paula Chirilă, Gabriel Răuță, Vitalie Bichir, Stefan Ruxandra. Am reținut câteva interesante rezolvări scenice și jocul interiorizat, plin de dramatism al Taniei Popa, o acrită experimentală, stăpână pe mijloacele ei de expresie.

În a treia seară, doi monștri sacri, Ștefan Iordache și Mitică Popescu, au jucat într-o piesă scrisă după o rețetă sigură a succesului, „Alex și Morris” de Michael Elkin (spectacol al Teatrului Mic, București, în regia lui Gelu Colceag), smulgând hohote de râs întretăiate cu o lacrimă furtivă, de la un public total cucerit. O strălucită probă de actorie, de emoție pură, de risipă de farmec! Aplauzele nu mai conteneau. Bine primite au fost apoi spectacolele Teatrului Nottara cu „Operele complete ale lui Wlm Sxpr” (prescurtate) și „Blues”, după „Resurrection Blues” de Arthur Miller (ambele în direcția de scenă a lui Petre Bokor). Vedete erau acolo Mircea Diaconu, Emil Hossu, Constantin Cotimanis, Ion Haiduc, Alexandru Repan, Cerasela Iosifescu, Adrian Văncică, ei atrăgându-și întreaga simpatie a publicului pentru evoluția lor scenică. Chiar dacă mi s-au părut puțin cam obosite, „Gățele” de A. Kiritescu (de la Odeon) au adus în prim plan o viziune regională modernă, foarte spectaculoasă, semnată de Alexandru Dabija, care i-a folosit pe Ionel Mihăilescu și Constantin Cojocaru pentru rolurile Lena și Zoia, cei doi reușind niște travestiri absolut savuroase. Prima găită este Dorina Lazăr, de Aneta Duduleanu memorabilă, de o vitalitate împinsă spre grotesc. Teatrul Evreiesc de Stat, București a adus la Gala buzoiană un admirabil spectacol cu piesa lui Pavel Kohout, „Jocul regilor”, cu trei personaje jucate de Maia Morgenstern, Mircea Rusu și Andrei Fintii. Un text inteligent,

ironic, glisând cu măiestrie de la tragic la comic, într-un amestec profund uman, într-o notă tonică, deschisă, generoasă, altruistă ca soluție. Bine scrise, partiturile actoricești sunt extrem de ofertante, dar fiecare interpret aduce o notă aparte de strălucire în jocul său, cu o știință a gradării efectelor și nuanțelor absolut remarcabilă. Un spectacol captivant (atenți și cu finețe strunit de Felix Alexa), cu interpreti care au susținut un regal actoricesc. Ultima seară a festivalului ne-a făcut

• Virginia Itta Marcu

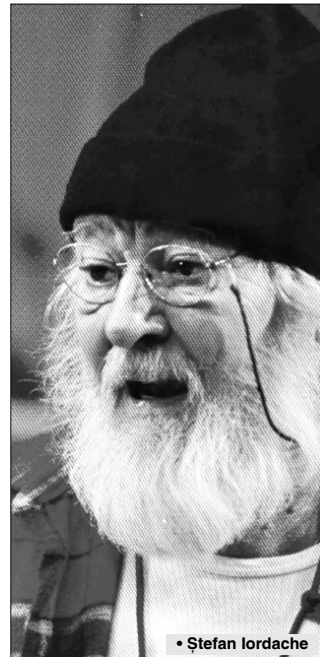
cunoștință cu „Un pensionar fatal” (de la Nottara, o montare a lui Tudor Tepeaneg după „Retro” de Alexandru Galin). O piesă în dulcele stil clasic, cu povești, personaje precis conturate, conflict, situații, sentimente, umor, nostalgie etc. Și care a mers direct la inima spectatorului, acest gingaș organ fiind invocat de pozașul pensionar pus în dificultatea de a-și alege o consoartă dintre cele trei „candidate” prezente la „interviu”. Virgil Ogășanu a fost înduioșător și teribil de amuzant, în același timp, un hătru autentic dublat de sensibilitate. La înăițime au fost și

partenerile sale, Ruxandra Sireteanu, Camelia Zorlescu și Anda Caropol, care și-au însușit personajele cu mult haz, culoare și detalii bine găsite.

Din cadrul secțiunii „Vedeta din umbră” de la Pub T'essence, am văzut „Eden” de Eugen O'Brien (Teatrul 74, Târgu-Mureș) cu doi actori foarte buni, Serenela Mureșan și Nicu Mihoc, „Mici crime conjugale” de Eric Emmanuel Schmitt (Asociația Tinerilor Creatori „Phoenix Attitude”, București), cu Ana Ioana Macarie și Ionuț Chivu (nu prea convingători), „Chat” de Ștefan Caraman (Teatrul pbiuni, Piatra-Neamț) și „La Chunga” da Mario Vargas Llosa, spectacol al Teatrului „Sică Alexandrescu”, Brașov. Piesa lui Caraman nu-mi place, dar spectacolul lui Dan Vasile e bun, beneficiind de interpretarea unor actori care nu au cum să nu-ți placă, ei fiind Constantin Cojocaru, Ecaterina Hătu, Corneliu Dan Borcia, cu un joc sigur, expresiv, nuanțat, credibil. „La Chunga”, realizat de regizorul Cristian Dumitru, este un spectacol bine construit, cu o concepție clară, și care pune în valoare marea forță dramatică a unei doamne a teatrului românesc, Virginia Itta Marcu, dar și talentul unor tineri ca Vlad Jipa, Iulia Popescu, Marius Cisar, Gabriel Costea.

Vă dați seama, cred, că misiunea juriului Galei VedeTeatru (alcătuit din Mircea Diaconu-președinte, Florica Ichim, Natalia Stancu, Mircea Morariu, Ion Parhon) nu a fost deloc ușoară. Aveai atâtea vedete autentice, dar trebuia să te oprești numai la câte două premii, pentru interpretare feminină și masculină, la cele două secțiuni. Astfel, aleșii au fost Maia Morgenstern, Ștefan Iordache, Virginia Itta Marcu și Constantin Cojocaru, la rândul său, juriul publicului desemnându-i câștigători pe Antoaneta Zaharia și Adrian Văncică.

Cum am trăit la festivalul buzoian și „Bucuria ochiului din ureche”, așa s-a numit (foarte inspirat) proiectul coordonat de regizorul Mihai Lungeanu, desfășurat la Biblioteca Județeană, să amintesc și cele câteva frumoase dimineți în care am ascultat teatru radiofonic, ne-am întâlnit cu Dorina Lazăr, Dan Condurache, Marcel Lures, Florin Anton, discutând despre specificul spectacolelor de acest gen. S-a vorbit, cu acest prilej, despre rolul important pe care îl deține

• Ștefan Iordache

teatrul radiofonic în cultivarea limbii române literare, s-au depănat amintiri, venite din rândul publicului prezent la audții, despre îndrăgostirea de teatru pe cale undelor. Publicația Galei, „Spectacool”, coordonată de criticii Oana Bos și Mirela Năstăsache (editată cu sprijinul Secției Române a AICT și a Catedrei de Teatologie a UNATC „I.L. Caragiale”, București) ne-a oferit informație utilă și a fost o foaie de temperatură a manifestării în toate aspectele ei. VedeTeatru a avut ținută (organizatori: Teatrul „George Ciprian”, Consiliul Județean Buzău, Primăria și Consiliul Local Buzău, Ministerul Culturii și Cultelor, cu sprijinul UNITER), bucurându-se de susținerea mai multor instituții județene și a unor generosi sponsori, toate acestea spre încântarea publicului care a avut, timp de o săptămână, prilejul de a ieși de sub dictatura imediatului pentru a se întâlni cu arta și cu unii dintre cei mai hărăziți slujitori ai ei.

Carmen MIHALACHE

Scriitori tecuceni în Bacău

Cu altă ocazie îmi exprimam o măruntă nemulțumire în ceea ce privește sedințele de cenaclu de la Filiala Bacău a Uniunii Scriitorilor din România - spuneam că de fiecare dată sunt prezente cam aceleași persoane, mai mult ne-membri decât membri ai USR. Dar în seara de 27 mai a fost cu totul altfel. Calistrat Costin, moderatorul acestui cenaclu a avut ca invitați doi scriitori profesioniști tecuceni, autori de poezie de bună calitate: Vasile Sevaște Ghican și Paul Blaj. Publicul a fost select, ne-am bucurat să ne reîntălim și să discutăm despre arta scrisului cu Ovidiu Genaru, Dan Persa, Dan Bogdan Hanu, Petru Scutelnicu, Victor Mitocaru, Nicolae Mihai, Eleonora Stamate, Petre Isachi, Cornel Galben. Au mai fost prezenți și alți degustători (unii dintre ei și autori) de literatură: Sorin Tiliță, Ioan Prăjișteanu, Iuliana Clima, Adrian Blănuș, Valeriu Tănase, Octavian Mares, Vali Boncu.

Vasile Sevaște Ghican e un poet sexagenar, autor a opt volume de versuri. Deși ultimul volum „Teama de mine” a fost publicat anul acesta, poetul are gata pregătit pentru tipar cel de-al nouălea volum cărui i-a ales și titlul: „Vești de pe o planetă în agonie”. Într-adevăr și prin poeziile lecturate în acea seară suavă de mai, Vasile Sevaște Ghican mi s-a revelat ca un trubadur cu zburcium sufletec. Dar să vedem cum a fost receptată poezia ascultată de cei prezenți. Petru Scutelnicu a sesizat, „tonul melancolic, elegiac”, caracterul de catharsis al poeziei. „Peste toate – o eternitate de la portile clipei”. Lui Ovidiu Genaru i-au făcut plăcere poeziile citite pentru „maturitatea din cuvinte, meditație profundă”. „Este și un exces de filosofie, de exprimare aforistică datorată și vârstei, un oarece aer și oarece sensibilitate tradiționalistă dar cu formulări ferice, versuri expresive.” Victor Mitocaru a observat *jocul* pe care îl construiește poetul V. S. Ghican, *în jurul unor notiuni de o anumită gravitate*. „E artă poetică în locul acela unde se bate la portile clipei.” Mai puțin entuziasmat s-a arătat a fi Petre Isachi care a declarat despre poezia lui V. S. Ghican că este „cuvinte și în același timp goaloasă. E un curaj să-ți propui să transfigurezi agonia planetei dar tensiunea lirică nu este suficientă în acest sens. Textele sunt elaborate și nu au amprenta spontaneității.” Calistrat Costin a apreciat discursul poezilor și le-a definit drept „cerebrale”. „Ghican are știința dozării unor efecte, nu are stridențe. Îmi place pentru că în versurile lui găsești un om.” Dan Bogdan Hanu a remarcat la V. S. Ghican, „tensiunea existențială”, Nicolae Mihai l-a portretizat pe poet ca fiind „morometjan”, Paul Blaj și-a descris concili-

tadul ca fiind un autor de versuri „deloc ambarasante, deloc ambetante”.

Dar ce s-a spus despre poezia lui Paul Blaj, un tânăr de 30 de ani, membru al USR? Temele lui V. S. Ghican le-am întâlnit și la Paul Blaj dar spune cu o altă voce, cu un alt stil. Calistrat Costin ne-a reamintit că talentul lui Paul Blaj a fost remarcat de Constanta Buzea care printre altele ar fi zis că Paul e „un pic ciudat”. Am „bărfit pe la culturi de univers” nu cu Calistrat Costin, ci cu Dan Bogdan Hanu care mi-a împărtășit părerea că Paul Blaj e mai mult bizar... Dar să cităm criticii... Petru Scutelnicu a afirmat că „Paul Blaj ne impresionează cu poezie de bună calitate, smulsă din cotidian, versurile au o tehnicitate care nu omoară lirismul. Poetul are o știință a titlurilor și *născoceste poezie și pe o clantă ruginită*.” Dan Bogdan Hanu: „frazarea poetică la Paul Blaj este foarte bine strunită. Versurile se disting printr-un biografism în background, ele depășesc minimalismul de fundal și intră într-o zonă de suprarrealism.” Petre Isachi: „Am descoperit azi un poet autentic, cu un discurs contaminat de postmodernism. Paul Blaj problematizează neostentativ. El e poetul însingurat care înnoiează lumea revelându-se pe sine.” Victor Mitocaru a observat că la Paul Blaj „momentele deosebite par a fi *în trecere*, ceea ce atenuează sentimentalismul, aduce un plus de profunzime.” Deosebit de pertinent a fost comentariul poetului Ovidiu Genaru: „Îmi place la Paul Blaj ironia și autoironia, felul cum construiește poezia dând impresia că se folosește de o tehnică plastică. Versul, deși este îmbrăcat într-o recuzită de sintagme, este doaz. Orice mit care se ivește se retrage îndată în sine. E și o anumită fondă dar și lirism. Paul nu folosește imaginile clasice poetice: lună, stele... la el furnicile sunt stelice!” Una dintre cele mai *gustate* poezii ale lui Paul Blaj a fost „mormântul se lasă pășit de oricine” – drept pentru care o cităm aici integral: „ca o frânghie împletită la întâmplare pentru un sinistru / vocea ta caldă și absentele noimei // toate coboară din filme, elicopterele, oamenii mascați, / copiii tușese o plămăuire a dreptății, / mamele lor sunt sfinte cu hainele sfășiate, / bărbății devin lipsiți de orgoliu sumbru / al supremației peste câteva animale, // vom ajunge vietăți de companie ale triștilor lumii, / iubita mea, / ne vom aduna de pe acoperișuri în aceeași streșină, / voi fi omul care împarte liniștea în oraș, / tu ști, / singurul meu de a ne șterge plătirea, // ploaia ca și cum nu am exista, / îmi cer iertare că ploaia.”

În final ce să mai spun decât că așa șare literare îmi tot doresc să mai fie! (V. SAVU)

Dacă e să rezum ce cred eu, așa rapid și fără să adăncesc până la nuanță, despre „climatul general, intelectual, moral și cultural al unei epoci” aș spune că n-a fost nicicând mai *amestecat* și mai confuz. Trăim o epocă a coexistenței – câteodată și doar aparent – pasnice a tuturor contrariilor. Aproape nimeni nu (mai) crede în stindardele pe care le flutură. Comunitatea e tot mai largă și mai unită, însă indivizii funcționează după reguli de folosință strict personală, în răspăr cu nevoile generale. Svejk s-ar mira că nu ne află pe toți cățarați în copaci la atâta lipsă de disciplină!

Simultan și cu vehemență egală, pariem pe schimbare și facem chiar și imposibilul pentru ca lucrurile să nu se schimbe; credem în dreptul la *diferență*, dar nu dăm doi bani pe cei diferiți de noi; ne lăudăm cu capacitatea de adaptare și ne tratăm din greu pentru stres și angostoare de tot soiul; aplaudăm entuziașt era comunicării și proliferarea mijloacelor prin care ni-l aducem pe *celălalt* aproape, dar suferim de singurătate și autism la nivel planetar, consumatori înrâșiți și abulici (consumatorii e o ființă întoarsă pe dos, toate valentele de satisfăcut îi sunt afară, înspre cei care-i pot oferi obiecte strălucitoare), pledăm pentru întoarcerea la simplitate, la natură; ne dăm în vânt după vedete (unele croite peste noapte), adulăm elite (unele auto-proclamate) și ne dăm mari democrații, suferim pentru soarta omenirii și cerând drepturi egale pentru toți; corectitudinea politică, atunci când e prea trează, e pândită de foarte primejdioase incorectitudini umane; respectăm adevărul mărunț al fiecărui om, dar cerem, dând cu pumnul în masa Istoriei, Adevărul cu majusculă; am învațat că toată lumea are dreptate, dar ne mirăm că dreptatea

Când împlinise vârsta de 50 de ani (1986), Mario Vargas Llosa își întocmiseră un plan de perspectivă pentru următorii cinci ani, în care figura și scrierea unui eseu despre perioada de elaborare a romanului *Mizerabilii* de Victor Hugo (v. Peștele în apă, Humanitas, 2005, p. 34), proiect literar, care, din păcate, a fost realizat mult mai târziu decât prevăzuse prolificul scriitor peruian. Să fie o întâmplare, sau celebrul roman al lui Victor Hugo l-a supus la un studiu atent pe text și a unei bune părți din bibliografia adiacentă, timp de câteva decenii, dacă luăm în calcul că prima lectură s-a produs în 1950, iar ultimii doi ani înainte de apariția eseuului*, Llosa i-a petrecut cu fondat total în opera și epoca lui Victor Hugo, Llosa reușind, în final, performanța de a scrie un text magnific, ce inițial, într-o primă variantă prescurtată, a constituit un curs ținut la Oxford, în 2004, în calitate de Visiting Professor. Ceea ce este demn de semnalat este faptul că MVL aduce în atenția noastră o problemă de mare actualitate – relația existentă între narator, autor, personaj, chestiune reluată și în volumul „Scrisori către un tânăr romancier”, Llosa dovedindu-se astfel un redutabil teoretician literar: „Naratorul nu este niciodată autorul, chiar dacă ia numele lui și îl folosește biografia... Cea dintâi invenție pe care o săvârșește autorul unui roman este întotdeauna naratorul, fie acesta un narator impersonal care povestește la persoana a treia, sau un narator-personaj, implicat în acțiune, care povestește de pe poziția unui eu... Povestitorul nu este niciodată autorul cărții pentru că autorul este un om liber, pe când naratorul se mișcă în cadrul unor limite pe care autorul i le fixează” (pp. 37 – 38). Așadar, după un excurs preliminar („Victor Hugo, ocean”), în care MVL mărturisește că pasiunea pentru Victor

digresiuni

Irina PETRAȘ

Despre spiritul vremii

însăși nu mai încapă în proiect; mai ales, ne cunoaștem tot mai bine drepturile și uităm cu totul că s-ar putea întâmpla să avem și niște datorii. Mai mult, ne împotmolim în propriile performanțe, ne debilizăm echilibrul aglomerând îmbunătățiri la minut, nu putem renunța la nimic și ne sufocăm în propriile dorințe, tânjim după tandrețe și ne lăsăm roși de resentimente. În lumea asta amestecată, în bulucul de libertăți zgomotoase și de obiecte colorate care ne imbie din toate părțile, am „sărăcit” cu toții: am uitat că suntem înainte de toate muritori și că aceasta, *muritudinea*, ar trebui să fie unitatea de măsură a faptelor noastre, a împlinirilor, a eșecurilor. Dimpotrivă, ne credem nemuritori, iar moartea nu poate fi decât urmarea vreunui complot dușmănos din partea cuiva care n-a aflat încă ceea ce orice reclamă televizată știe: *merităm* tot ce-i mai bun, așa, pur și simplu.

De citit cele de mai sus pe un ton calm, senin. Sunt dintre cei care știu să accepte fără resemnare ceea ce nu pot schimba și care fac entuziașt tot ce le stă în putință pentru a schimba ce se poate schimba. Atâta doar că e tot mai greu să deosebești înțelept cele două situații.

Ei bine, trăgând linie și adunând, aș spune că spiritul timpului nostru e oscilant, că niciodată n-a fost lumea mai hăituită de propriul trecut și mai obsedată, la modul depresiv și haptic, de viitor. Cum bine s-a spus, „nici viitorul nu mai e ce-a fost!” Cât despre asumarea spiritului timpului, aici lucrurile au cel puțin două fețe. Mai întâi, imacularea e cu totul exclusiv în relația om/vremii, nu poți trăi în afara timpului tău și nu poți scăpa de *urmele* sale. Apoi, scriitorul este prin definiție, aș zice, deopotrivă *vistiernic* al ființei, lucrând *retrospectiv* la portretul întreg al omului, și *oracol*, căci el „vede” dincolo de aparențe și, în cazurile fericite, *prospectiv*. Când e vorba de un mare scriitor, el poate fi agent al schimbării prin chiar întâmplarea că are acces la „cuvintele puterii”, cum le numeau egiptenii, la cuvintele potrivite.

Asumarea anume a *Zeitgeist*-ului în sensul de *modă* se întâmplă în cazuri flagrante de parvenitism, de căutare cu orice preț a succesului și de renunțare la adevărurile interioare pentru a fi „în rând cu lumea” – „bună”, adică „ajunsă”. Însă,

cum a spus cineva, „dacă te căsătorești cu *zeitgeist*-ul rămâi curând văduv!” Să fii deplin și asumat ceea ce ești mi s-a părut mereu mai greu și mai lăudabil decât să te prefaci că ești ceea ce n-ai fost și nu vei fi niciodată.

E limpede că *există un mers al Istoriei* asupra căruia tu, ca individ, și, de multe ori, tu, ca neam, n-ai nici o putere: omul e mereu *sub vremi* și *sub vreme*. Ițele care lucrează la mersul într-un sens sau altul al Lumii sunt destinate prin complexitatea microscopică a întreprinderilor, prin cauze nenumărate care duc spre un *scop* (când rezultatul convine *mai multor* înși dintre cei care au plănuit, niciodată *tuturoi*) ori spre un *efect* (când rezultatul e mai mult ori mai puțin surprinzător pentru toată lumea).

Însă, dacă *mintea ți-e liberă*, mai liberă decât tine, adică ești în stare să gândești lucid, chiar dacă incomod pentru tine și pentru ceilalți, vremile și vremea își pierd din importanță până la a nu mai însemna aproape nimic. Așa cum există un *loc* al tău, *casa onirică*, cea care te marchează pentru toată viața și te urmărește/urmează până la capăt, oriunde ai merge, există și un *timp* al tău care te conține și prin care ești ceea ce ești. Toate clipele prin care ai trecut crescând, îmbătrânind, oricât de pline și de bune și oricât de rele și de pustii, sunt în tine pentru totdeauna, sunt chiar materia(lul) din care ești construit. Nimic mai van decât să crezi că te poți despărți vreodată de trecut ori că poți atinge viitorul visat doar cu o parte dintre matriștile tale succesive. Ca să nu mai spun că orice *timp ți este accesibil* atâta vreme cât ai la îndemână gândul, visul, cartea.

cronica traducerilor

Ionel SAVITESCU

Tentația imposibilului

Hugo, în speță romanul *Mizerabilii*, datează din anul 1950. Llosa își divizează eseu în opt capitole care se citesc pe nerăsuflăte, cu convingerea nestrămutată că avem de-a face cu unul dintre cei mai avizați exegeți, totodată cu senzația de umilință, resimțită în fața acestui turnir intelectual prin meandrele romanului în chestiune, ce ne-a surprins, din păcate, nepregătiți, fără o lectură proaspătă a *Mizerabililor*. Cu o viață ca durată în ani asemănătoare cu a lui Goethe, Victor Hugo este după Shakespeare, spune MVL, autorul occidental care a dat naștere la cele mai multe studii, traduceri, ediții critice etc. iar lectura cărților dedicate bardului francez aflate în Biblioteca Națională din Paris ar presupune după opinia celui mai cunoscut biograf al său, Jean-Marc Hovasse un efort considerabil calculat în ani și ore zilnice de lectură conștiințioasă. Având deja o operă literară viabilă încă de la vârsta de 15 ani, Victor Hugo și-a continuat munca timp de decenii în același ritm alert scriind poezie, proză, teatru. A avut o bogată viață erotică, a practicat spiritismul intrând în contact cu mari spirite și entități abstracte, a fost promotor al romantismului, a avut preocupări politice (reflectate în vasta sa operă), în urma cărora a fost exilat, a fost contra pedepsei cu moartea, încât pe bună dreptate ne întrebăm cum de a fost posibil o astfel de activitate febrilă? Întrebare la care nici MVL nu poate răspunde, dar îl situează pe Victor Hugo sub incidența

lunii transcendente: „dar poate că lumea de dincolo, transcendența, Dumnezeu, l-au preocupat mai mult decât faptele din această lume... Viața este o ficțiune: doar după moarte ființa umană accede la viața adevărată” (pp. 11 și 103). Asupra acestei chestiuni s-a oprit după știința noastră și un contemporan al lui Victor Hugo, Dostoievski, în *Jurnal de scriitor II* (Polirum, 1998, p. 238), care teoretizând problema sinuciderii ajunge să scrie la un moment dat: „Dimpotrivă, nemurirea, promițându-i viața veșnică, îl leagă cu atât mai tare pe om de pământ. S-ar părea că aici apare chiar o contradicție: dacă există atât de multă viață, adică dacă în afară de cea pământească o mai avem și pe cea nemuritoare, de ce am pune preț atât de mare pe viața pământească?” Avem, așadar, de-a face cu un geniu literar greu de clasificat, autor al unei opere bogate, diverse, cu mare impact asupra cititorilor, și, în bună parte, cunoscută fragmentar. În ceea ce privește *Mizerabilii* este o adevărată frescă a unei epoci cuprinsă de degingoladă, cu o acțiune desfășurată pe aproximativ două decenii (1815 – 1833), cu o multitudine de personaje aparținând diferitelor medii sociale, autorul dând la iveală, lucru pentru care a fost criticat, o lume execrabilă, situată în mijlocul capitalei franceze, din primele decenii ale secolului al XIX-lea (lume ce a generat o întreagă literatură), încât măsurile urbanistice de eradicare a cartierelor insalubre, inițiate de către Napoleon III au fost salutare. Evident,

după Waterloo lumea spera să trăiască într-o epocă de liniște și prosperitate, speranță iluzorie, căci flacăra revoluției de la 1789 s-a reaprins în 1830 și 1848 (evenimente teoretizate de Victor Hugo: „Revoluțiile nu se nasc dintr-un accident, ci dintr-o necesitate... ea este pentru că trebuie să fie”, p. 149), apoi, câteva confirații europene încheiate cu umilitoarea capitulare de la Sedan (1870), au contribuit ca pauperizarea societății franceze să se accentueze. Din acest mediu sordid își recrutează Victor Hugo eroii, urmărindu-le viața, destinul, sfârșitul, totul sub semnul Providenței. Acțiunea este indeobște cunoscută: Jean Valjean este condamnat la 5 ani de pușcărie (muncă silnică), pentru furtul unei pâini, iar încercările repetate de a evada îi vor mări perioada de detenție la 19 ani. La ieșirea din închisoare Jean Valjean mai comite două infracțiuni, și numai intervenția episcopului Bienvenu Myriel îl salvează de la o prezumtivă pedeapsă. Dacă Jean Valjean reușește să se purifice, să devină un om de o moralitate ireproșabilă, alte personaje ale romanului rămân mai departe captivie slăbiciunilor și promiscuității ce le-au marcat existența. În fine, Victor Hugo a încercat să realizeze întâi un eseu introductiv, apoi, o Prefață filozofică a romanului împărțită în două părți (Dumnezeu și Sufletul), din care a realizat numai prima parte și la care a renunțat. După apariția *Mizerabililor* s-a bucurat în special de cronici nefavorabile și de o critică acerbă ce au determinat Biserica catolică să considere romanul o scriere periculoasă, trecându-l la Index (1864).

* MARIO VARGAS LLOSA - **TENTAȚIA IMPOSIBILULUI**. Victor Hugo și „Mizerabilii”. Traducere din spaniolă de MARIANA ȘIPOȘ, Ed. Humanitas, 2005.

literaturbahn

Marius MANTA

Nessun dorma

Despre lumea ciudată în care trăim, despre ritmul ei amețitor, despre ce înseamnă „a colcăi”, despre frustrări îndesate. Alături de toate acestea, sufletul nostru căruia îi trebuie ventilație din partea profesioniștilor, angoasele ce se dau de gol printr-un răs forțat sarcastic, pașii fără orizont. Deasupra – continua căutare a ceea ce va fi avut un rost. Cândva... peste tot! Putinele clipe de odihnă ne rează pentru câteva ore sub semnul unui fiersc al timpului trecut. Noi avem noroc! Să fie o prezentare plictisitoare? Ne-am putea concedia spiritul critic. Am putea să ne îndreptăm spre lumea visului. Mai naște acesta monștrii? Cât de repede se schimbă înțelesurile... Dar ne alintăm și murmurăm îndoctri-nați... „de vină e perspectiva”. E bine și așa!

Dar ceiați? Cei care nu se pot odihni? Și asta nu din rațiuni metaforice ci pur și simplu... cei care au pierdut această mare binecuvântare. Sunt din ce în ce mai mulți. Se află printre noi, sunt unii dintre noi... Efectele? Se văd cu ochiul liber: mai în fiecare seară asistăm neputincioși la nefericita dramă a vreunui ins care, sufocat de timpul nemilos, cade pradă crizelor prelungite. Locația? Oh, oriunde... acasă, la serviciu, chiar și pe stadion, la cinematograful... Destul de ciudat... mergi, plătești dar nu îți poți ține în frâu sentimentele față de acțiunile sau întâmplările prin care trece personajul preferat. E meritul filmului? Nici pe departe...

E cert: ne acomodăm din ce în ce mai greu cu o lume în care supremația imperativului „Dormi!” își găsește imediat toate înțelesurile!

Toate aceste au fost prilejuate de lectura volumului ce are drept titlu verbul mai sus menționat, volum semnat Annelies Verbeke. Aici este exemplificată drama insului ce nu găsește la timp acele supape pentru a se redresa într-o lume guvernată de fugă. Tânăra scriitoare flamandă se înscrie în valul scriitorilor apropiați prozei de limba franceză care se rein-torace (desigur, cu alte instrumente) asupra psihicului uman, surprinzând până către infinitesimal doar unele din părțile acestuia, cele valorizate negativ. Annelies Verbeke ne propune așadar un lirism întors. E poezia unor suflete înregimentate în genul epic, acolo unde asistăm la reprezentarea fidelă a coșmarului resimțit de cele două personaje ale romanului, acolo unde libertatea nevrozei se află într-o peregrinare continuă.

„Dormi!”, deși nu sunt convins că aceasta a fost și intenția autoarei, este un roman care, citit în anume cheie, oferă unui lector conștient aspecte ce definesc criza „ultimei post-modernități”. Caracterelor revin pe rând în fața lupei care reinventariază gesturi, atitudini, comportamente ce se înscriu în zona deviantului. Totuși, să nu uităm, nu ne aflăm la marginea societății ci, dimpotrivă, în sânul acesteia. Cei doi protagoniști,

un bărbat și o femeie, par a fi disponibili pentru „schimbul măștilor”. Ei au nume, însă acestea nu contează, după cum nici spațiul nu este neapărat acel cadru clasic în care are loc acțiunea. Conform unui prim nivel al lecturii, aflăm despre cei doi nu se pot odihni, viața devenindu-le un adevărat calvar. Aceasta nu este un câmp al experiențelor ordonate ci mai degrabă inițierea este haotică, guvernată de legi ale hazardului. Nevroza este până la urmă surprinsă în stadiile paroxistice ce conduc spiritul din rău în mai rău. Dacă ar fi posibil, am vorbi despre un „postnaturalism” prin intermediul căruia cele două personaje par a fi protagoniștii unui „altfel de film”. Planurile narative se încurcă voit, timpul își dilată înțelesurile în funcție de cât de tare se poate autosurprinde personajul prin gesturile pe care le face.

Ea, care mai mereu se bucură de prietenia celor câtorva apropiați, ce apar la momentele potrivite pentru a mai prelungi isteria. El, purtând încă din copilărie un complex puternic: nevoia disperată de a conștientiza aproape sub orice formă prezenta mamei. Autoarea nu ne lasă timp să ne familiarizăm cu propriile personaje. Încă de la prima pagină aflăm despre ea: „În primele săptămâni ale insomniei mele căutam sfaturi la nenunțati doctori și prieteni. Le urmam cu precizie indemnul. Jogging înainte de culcare. Lapte cald cu miere. Exerciții de respirație. O pastilă de Alprazolam. Cinci pastile de Alprazolam. Un joint. O sticlă de vin. Vrafuri de cărți”. Așa cum e și firesc, personajul acceptă și uneori pare să caute soluția acestor nefericite nopți prelungite-n zi. Tot efortul nu își găsește, din păcate, o finalizare

fericită. Mai mult, cu mult sarcasm, eroina reușește să surprindă penibilul existent în așa zisa societate modernă, ce își arogă dreptul de a pretinde că rezolvă orice tip de problemă prin comunicare. Este de amintit aici umorul mai mult sau mai puțin voluntar din TRIP (Total Relax / Inner Positivity), un cerc al celor ce nu își pot limita insomnia. Prin desfășurarea evenimentelor, tot efortul cade în derizoriu. Ce e în afara acestora? Cum era de așteptat... sex, băutură, nevoia ne bună de a-ți trișa un destin potrivit. Peste pagini, aceeași ea – nu îi voi spune nici Maya, nici Magda, deoarece, așa cum am afirmat deja, aceasta nu pare să aibă mare însemnătate – aflată în spital, în urma unui accident „cu camioane”. Până și acolo, în mod aproape miraculos, își găsește o amică în Olga, o bătrână de șaptezeci și trei de

ani pe care, după ieșirea din spital, o va vizita de câteva ori.

Iar despre el... prima măturie vine din partea personajului prezentat succint mai sus: „Un insomniac. La fel ca mine”. Numele nu vrea nici acum să ne ofere ceva în plus. Domnul de cincizeci și trei de ani, Benoit De Gieter, este profund marcat de pierderea mamei, a cărei existență pare să nu o fi înțeles nici măcar mult timp după moartea acesteia. Relațiile pe care le are cu diferite femei sunt sortite de la început eșecului, deoarece intervine clasicul complex iscat de profunză legătură mamă – fiu. Așadar, personajul masculin principal se află în imposibilitatea de a evolua iar o asemenea postură nu desemnează altceva pentru el decât normalitatea. De altfel, episodul cel mai important, poate chiar al întregii cărți, este cel în care are loc despărțirea definitivă de fiinta pe care neștiut o idolatriza: „M-am târât spre ea, convins că nu era așa de grav. I-am dat părul la o parte, descoperindu-i ochii strălucitori. Ploaia îi spăla sângele pe față. «O să fie bine», am spus. «Da», a spus ea și lumina s-a stins. Asta a fost ultima zi care a contat. Restul a fost pur și simplu o viață”. Prins în această zală fixă a unui destin cu toane sau la rigoroza indiferent, el ne împărtășește (oarecum ciudat!) mai departe: „După mama au venit alte femei. Unele aveau mâinile ei, altele vocea ei, cele mai multe și meseria ei”. Între rău și mai rău, Benoit își hedonizează propria existență: „Din motive lesne de înțeles nu fusesem niciodată în vreo biserică. Posibilitatea existenței unui Dumnezeu care privea cum i se ruinează creația îmi provoca greață, de aceea o tăgăduisem întotdeauna. [...] Niciodată nu integrasem în gândirea mea noțiuni precum „destin” și „predestinare””. Personajele glisează între scurte momente de ne-bunie și pericolul căderii totale.

Inevitabil, prin sarcasm și grotesc, se ajunge la o situație paradoxală. Cei doi se întâlnesc, își caută clipa de liniște, doar în ochii lor sclipind o rază de speranță. Cartea ar fi putut fi un manifest în fața societății actuale dar ratează o asemenea clasificare prin sfârșitul prea „metaforizat”. Pronumelui „noi” i se lasă o libertate prea mare pentru ca finalul să nu fie unul ușor lacrimogen, de telenovelă: „Poate mergem chiar acum afară să privim cum ne îmbrățișează orașul, cu vapoare și autobuze și arbori. Cu respirație și voci și sânge. Cu zi și nopți. Cu oameni și eu și noi împreună. Poate.”

Nu cred în publicații precum Trouw, care o consideră pe Annelies Verbeke „un adevărat fenomen literar” dar încep să cred din ce în ce mai serios într-o anume rețetă a literaturii de limbă franceză, cu autori născuți în jur de '75. Iar asupra acestei chestiuni, vom reveni!

Poate...

ORIZONT
nr. 5, 30 mai 2008

Singura reclamă față de care încă imi mai găsesc motive de a o suporta este cea care se oprește asupra actului cultural. Fenomen ciudat pentru o țară în care multe se petrec fix invers, *Conferintele Microsoft*, încă mai produc clipe de intensitate culturală. Acestea sunt responsabile pentru o bună parte din volumele ce și-au aflat lumina tiparului la Editura „Humanitas”. Deși în ultimul timp destul de blamate, câteva din personalitățile culturale cultivate de această manifestare au devenit puncte de reper pentru gândirea eseistică - filosofică actuală. Desigur, este și cazul lui Gabriel Liiceanu care, deși consacrat cu multe decenii în urmă, reușește în cadrul acestor întâlniri - dezbateri o mai fructuoasă comunicare cu oamenii. Prin urmare, materialul de bază al numărului de față, constă dintr-o semnificativă a câtorva dintre miturile preexistente creștinismului, ori dintr-o atență re-poziționare a înțelesurilor ce derivă din filosofia lui Platon. „Ce ne facem cu calul negru?” e încercarea unui discurs metaforic de a surprinde sensurile înalte ale omului în viață, conștientizarea acestuia că firea cu care a fost înzestrat se zbate între păcatul trapelui nestrunit - „calul negru” și mirificul ce provine din experimentarea paradisiului - „calul alb”. „Ce ne facem cu calul negru?” e și un pas către despătimirea omului, așa cum poate fi această înțelegere a procedeei existențial tributare culturii. Ceea ce mi s-a părut cu totul la locul său, este ineditul fapt că, în urma discursului fascinant propus de Gabriel Liiceanu, una dintre vocile sălii și-a permis o mică contră, corect argumentată, contră ce își sprijinea micul „raționament” pe citate din Sfinții Părinți. Răspunsul a venit în ordinea bunului simț, lucru ce atestă o dialogul nu și-a găsit apusul ci dimpotrivă, legile sale încep să fie din nou respectate, cu măsura cuvenită.

Gheorghe Mocuța realizează un interviu cu Vasile Dan, unul dintre numele de referință ale poeziei contemporane, deși aflat aproape în permanență într-o căutată (auto)însingurare. „În 2004 ai fost nominalizat la Premiul Național pentru poezie. Ce mai reprezintă premiile literare pentru cariera unui scriitor? / Am fost nominalizat de două ori: în 2000 pentru «Pielea potului» și în 2003 pentru «Cartea vie». Competiția pentru aceste premii, mai ales la poezie, la vârful Uniunii Scriitorilor, este una dură, mai dură decât la proză să zicem, iar opțiunile finale sunt pe cât de îndreptățite, tot pe atât de nedrepte. La asemenea nivel nominalizarea însăși e un premiu. Asta ca să vedem partea bună a lucrurilor”. Alexandru Niculescu și Cornel Ungureanu

semnează rânduri de aducere aminte, dedicate Monicăi Lovinescu și lui Paul Miron. În aceeași măsură, revista îl readuce în prim plan, la „întâlnire omagială îndoliată”, pe cel care a fost reprezentantul de vârf al literaturii ruse în România: Ivan Evseev.

La ancheta propusă de Lucian Alexiu, „Ce mai poate romanul, azi?”, se încumetă să răspundă Dușan Baiski, Veronica Balaj, Tudor Crețu, Marcu Mihail Deleanu, Dan Florița Seracin, Lidia Handabura, Laurențiu Nistorescu, Daniela Rațiu, Claudiu T. Arieșan semnalează una din întreprinderile culturale ce se va autoconstitui într-un moment de referință pentru o însemnată perioadă de timp. Succint, este vorba de „Canonul Ortodoxiei”, proiect în cinci volume inițiat de inima Editurii „Deisis”, Ioan I. Ică jr.

Dana Chetrescu motivează actualitatea unui proiect atât de des invocat dar care nu mai are în ultima perioadă acoperire: „Ai carte, ai parte”. Bucuroși nevoie mare, luăm la cunoștință că într-un mod extrem de surprinzător suntem și noi frunțasi într-un top al lucrurilor valorizate pozitiv. „Dacă cetățenii din vest frunzăresc ceasloave în proporție de 15,8 %, românii - s-a constatat recent - par să iubească lectura ceva mai mult”. Dar cât? Ne răspunde Ciprian Valcan, chigar dacă domnia sa rămâne ancorat într-un sarcasm sieși suficient: „România pare să stea ceva mai bine la acest capitol, cu 18 % din populație amatoare de carte”.

TIMPUL
REVISTA DE CULTURĂ
5 mai 2008

Deși distanța nu e deloc mare, îmi asum vina de a nu mă mai fi întâlnit cu „Timpul” de vreme îndelungată. Încercăm să reparăm...

Ovidiu Pecican devine interesat de cum se nasc categoriile. Desigur, altfel decât se știa. Un material scurt, la obiect. O idee care se cere dezvoltată! Bogdan Suceavă descoperă nume străine de spațiul literaturii noastre. De această dată se oprește asupra lui Arnalduț Indrioason, scriitor de carte politistă, extrem de pretuit în cele mai bune medii literare din străinătate, tradus în multe limbi de circulație universală. Nicoleta Dabija se află „pe urmele unei credințe în zeei care nu există”, mai precis o cronică pe care o realizează cărții lui Liviu Antonesei „Literatura, ce poveste!” Despre pretextele actului reinterpretativ ne vorbește și Roxana Husac, odată cu prezentarea pe care o realizează volumului „Paratextul. Poetica discursului liminar în comunicarea artistică” de Valeriu P. Stancu.

Gabriel Stănescu realizează un foarte interesant interviu cu prof. dr. Mircea Iltu, decanul Facultății de Jurnalism a Universității Spiru Haret, inter-

viu ce are drept punct central dorința de a evidenția importanța operii academice a lui Mircea Eliade. Nu sunt retele cele nouă poezii ale lui Adrian Marin. Dintre ele, „Urwelt”: „Nevoie nu-i să-mi spui că timpul / s-a umplut de zgură, că-n / casa de la Bucium s-a ivit încă o fisură!... / O durere nouă de unde să-mi mai dai, / când până și ruginie, mânăstirea-mi / s-a umplut de zbucium?... / Și ce-ai putea ca să-mi mai iei / când ochiul mi-a căzut în rai, / când aici-viața e un zvon de vai?... / Și cu ce altă strălucire, / să mă mai împodobesc când, / prin sânge, frumoase gânduri de sterben / mi se rățăcesc?...” Nu ratăm nici fotoreportajul realizat de același Liviu Antonesei cu ocazia celei de a cincea ediție a Festivalului de Film din Londra.

Citadela
nr. 2-3 (5-6),
martie - iunie 2008

Editorialistul publicației își începe fericit pledoaria pentru adevăratul act de cultură, întrebându-l un ton potrivit: „Dacă printr-un miracol, toate cărțile proaste s-ar reintroa în arbițiu care au fost sacrificați pentru tipărirea acestora, probabil că lumea în care trăim ar fi mult mai sănătoasă. Dezechilibrul nu este doar unul eulogic ci de multe ori, axiologic”. Restul vine de la sine!

Elena Vieru realizează „din dragoste și pentru adevăr” un portret eseistic al celei care a fost un simbol pentru rezistența culturală - și nu numai - în perioada comunistă: Monica Lovinescu. Această „doamnă a exilului românesc” este fondat considerată drept unul dintre glasurile care au reușit să țină pentru mult timp în frâu, cu o luciditate aparte, impulsurile violente verbale ce veneau din spatele diasporei. Continuatoarea a modernismului rațional „marca Eugen Lovinescu”, a reușit de-a lungul timpului să găsească locul potrivit multora dintre oamenii cu principii ce rămân în sfera normalității.

Constantin Cubleșan se ocupă de prezentarea lui Dan Brudașcu, mai precis a unui volum ce are drept țintă finală conturarea câtorva posibilități de reinterpretare a întregii creații Octavian Goga. Felician Pop îl interviuează pe Nicolae Balotă, rar reper moral pe care îl păstrează critica literară. Discuția dintre cei de sus se păstrează în zona amintirilor, mai precis migrează către acele zile de temniță pe care interviutul avea să le suporte. Am trecut rapid peste versurile Ameliei Stănescu, cu teama de a nu rămâne prea mult fermați de (im)potențele proprii sale verbalizări, pentru a sări drept în grădina lui Ionel Popa, prins între „Glose eminesciene”. Având în vedere alte trei grupaje extinse de poezie - și mă refer aici la Cristina Ivanciuc, Mirela Cădar,

Casandra Ioan, Ruxandra Marincas (na! eram sigur ca nici numărătoarea nu o să iasă!), așa sugera celor din redacție (frestse, cu scuzele de rigoare!) că oricine ar putea greși numărătoarea... Peste câteva pagini, stupoare: poezie! Una peste alta, laudabilă încrederea pe care o investește revista într-un gen atât contorsionat de rațiuni financiare. Desigur, timpul le va rezolva...

În final, mai vrând, mai oțând - prin urmare nevrând, sunt nevoit să semnez un mare plus oferit de suma poeziilor Radu Gyr, traduse de Claudia Pintescu, plus o voce care fericit completează medalionul liric: e vorba de Magdalena Dorina Suciuc, prezentată și tradusă de Olimpia Iacob.

LD
nr. 6, iunie 2008

Așa cum ne-a obișnuit de la prima apariție, conținutul revistei este extrem de bogat în idei complementare, care oferă unei gândiri vii șansa reală de a intra într-un dialog polemic (dar nu neapărat) cu semnatarii rândurilor.

Mi-e teamă că nota discordantă o realizează Traian Ungureanu care ne amuză cu încrederea sa pe care o atribuie câtorva din instituțiile statului care par a fi demonstrat, desigur, în ochii domniei sale, eficiență în cazul „mita lui Becali”. Personaj la limita dintre dramă și comedie, cel din urmă menționat pare să fi fost și de această dată cel câștigat. Nu știu de unde a tras Traian Ungureanu o concluzie fericită dar noi am rămas privitori ca la teatru. Dacă asta e starea aceea de normalitate...

Dialogul dintre Alex. Leo Serban și Alexandru Budac stabilește în ce măsură este definitoriu pentru cinematografia modernă aspectul de minimalism. Pentru a servi păreriilor celor doi, sunt aduse în discuție o serie de pelicule ce au atras atenția specialiștilor. Dan C. Mihăilescu scrie, de această dată cuminte, despre aducerea în țară a umelor Monicăi Lovinescu și Virgil Ierunca. I-am putea repropoza poate titlul articolului ce nu este bine ales și o nevoie (de neînțeles) de a se raporta aproape în permanentă la ceea ce au rostit pe aeroport diferite oficialități.

Schimbând registrul, Daniel Cristea Enache face radiografia volumului colectiv de versuri realizat la cinci mâini de Traian T. Coșovei, Nichita Danilov, Ion Mureșan, Ioan Es. Pop, Liviu Ioan Stoiciu - „Băutorii de absint”. Criticul nu încearcă să stabilească anumite ierarhii, nici să revindică în numele poeziei vreun nume care să eticheteze fracțiuni ci pur și simplu „anchetează” diferențele, cât și punctele în comun pe care cei trei le aruncă în câmpul larg al semnificațiilor.

Deși am pomenit mai sus, revin pentru a semnala pentru încă o dată apariția primului volum din mai largul proiect gândit de teologul Ioan I. Ică jr. Mihail Neamțu, un alt nume asupra căruia sunt convins că vom reveni cu mare bucurie, prezintă volumul de față cu priceperea unui om care este un apropiat al discursului teologal, care se află în sensul bisericii și care, poate cel mai important lucru, îndrăznește cu mult discernământ a îmbina în propriile eseuri un limbaj contemporan în care se reflectă gândirea nealterată a Sfinților Părinți.

Bogdan C. Enache scrie convingător despre „incoerența discriminării pozitive”, stare a lucrurilor pe gândite / interpretate la noi în țară. Punctul de plecare? Statutul de care se bucură mare parte dintre romii... Unul dintre argumente, dacă nu cel mai simplu, ar putea fi: „Ca justiție reparatorie, discriminarea pozitivă are efecte paradoxale. Să luăm ca exemplu alocarea unui număr de locuri la facultățile de stat pentru candidații romi, locuri finanțate de la buget. De această măsură vor beneficia de fapt cei mai avantați membri ai comunității rome și nu membrii săi cei mai defavorizați, adică cei care au fost expuși cel mai mult unui tratament discriminatoriu în trecut”...

Despre problemele noastre dincolo de hotare, cât și despre probleme lor atunci când sunt vizitați de o parte din cetățenii noștri (apropo, care să fie aceia?), scriu Horațiu Pepine „Experiența italiană” și Horia Barna „Emigrația clandestină”.

Cred că articolul cel mai surprinzător aparține Iaromirei Popovici; reușește să gloseze interesant pe o posibilă echivalență între moarte și societatea de consum. Luându-l drept tovarăș de drum pe Baudrillard, autoarea ne explică ciudatul sistem al unei lumi care nu mai știe cum să își perceapă propria moarte. Cât timp nevoie de a fi în posesia a ceva sau a cuiva stăpânește întreaga ființă umană, cât timp avem nevoie să „achiziționăm” în permanență, moartea nu își are rostul deoarece aceasta ne-ar conduce înspre realitatea absentei lucrului „de stăpănit”. Prin urmare, ideea de moarte ajunge să fie o idee fără conținut sau, dacă vreți, „oroarea de moarte reprezintă oroarea golului, a ultimei absențe, a neființei”. Mai semnez Robert Lazu cu „După Weber. Michael Novak și teologia economiei”, plus Adrian Mihalache „Ciber - identitatea: este posibilă detașarea de corp?”

Pentru conformitate, LecTop

starea de grație

Victor MITOCARU

Cazuri atipice

Când vor fi tipărite rândurile pe care le înșir, campania electorală va fi o amintire, iar rezultatele acesteia – mană cerească pentru unii, amărăciune și deziluzii pentru alții, dezastru sau cel puțin motive de îngrijorare pentru o câțime de interesați. Dar oare va fi numai o amintire? Nu cumva, mai pe față, mai pe ascuns, o tot ducem într-o campanie electorală, când fierbând de tensiuni, când izbucnind lătrător în văzul lumii? N-am dus-o din 2004 și până acum într-un continuu tâmbălău democratic? Ba Da, ba Nu? N-au fost înnegrite nenumărate pagini de jurnale cu argumente pro și contra, surprins din toate perspectivele și perpetuu atâtat acest tâmbălău național (integrat, desigur, civilizației europene), mai

dând să treacă prin clipe de oboseală mediatică și numai-decât reaprins – știm bine de cine – pentru a ține treze privirile prostimii? Și cine poate garanta că rezultatele alegerilor locale vor liniști cât de cât spiritele, câtă vreme focul viu al intereselor le vor stimula malefic, iar alegerile generale aproape bat la ușă, frisonând?

Pe de altă parte, fiind aproape siguri de anvergura agitației care va anima mulțimile, nu ne-am făcut iluzii în privința climatului civilizat care ar fi fost pe măsură să convingă chiar și pe sceptici că ne-am maturizat. Eram încredințați că demagogia va fi la ea acasă pe toată durata campaniei, că invectivele sunt la noi un modus vivendi, că argumentele sunt pătimașe, că dorințele

unora de a se vedea demnitarii îi vor mâna să aplice mijloace neortodoxe. Toată colcăiala electorală știm că va fi motivată de progresul comunității și numai al comunității, că aleșii vor fi niște sacrificaiți în numele binelui comun, că vor lupta din răpuzeri să schimbe din temelii proasta administrare a precedentului (precedenților) sau că își vor continua proiectele extraordinare, dacă li se va încredința un nou mandat. Ca om aflat la o anume vârstă nu mai pot fi mințit și, prin urmare, toate acestea constituie șabloane ieftine la care se apelează patetic în atare împrejurări. Am fost doar incitat, în răstimpuri, să mai află ce soluții mai găsește, ca să întrețină focul dezbaterilor, primul jucător al sublimiei clase politice. Totuși, două evenimente petrecute în timpul „localiadei” mi-au întrecut așteptările. Unul dintre acestea aș spune că închide acolada comunismului, readucându-ne iluzia strălucitei perioade interbelice. Celălalt, în schimb, pare să confirme anume tendințe care amintesc de vremurile întrerupte brusc în decembrie 1989. Așadar, primul eveni-

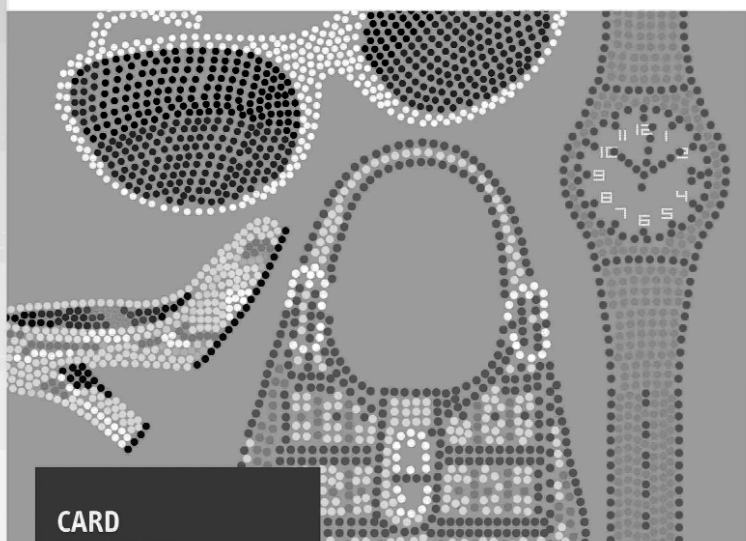
ment se referă la folosirea argumentelor contondente în lupta electorală, amintind de ciomăgeliile obișnuite în practica întâlnirilor dintre liberali și țărăniști în climatul electoral interbelic. Se băteau, aveau tocniți chiar profesioniști ai ciomagului, devastau sediile, își rupeau steaguri, deturnau adunările publice ale adversarilor. Și toate acestea când? Bineînțeles că în epoca pe care o invidiem, când proprietarii erau respectați, când poporul se mânjea pe bot, hrănindu-se cu lapte și miere, când Carol al II-lea o fi fost el dictator dar totuși rege, fiu al unei regine nu tocmai admise pe lângă tronul zvăpăitei odrasle. Firește că istoria comunistă insistă, asupra unor greve, dar care or fi simple diversivni de adormit plozii, ca și răscola de la 1907, ca și burzuluiile de pe la finele secolului al XIX-lea. În fine, să sperăm că manualele alternative (mai degrabă de istorie alternativă) vor trece sub tăcere asemenea inventate asperități.

Prin urmare, comunitățile i-au instigat pe bieții candidați să se ia de păr, să-și dea în cap, în timp ce ei, Doamne ferește, sunt de o puritate proverbială, din moment ce și-au părăsit interesele personale, liniștea familiei, doar ca să se dedice binelui comun. Și uite, colo a ieșit unul cu capul spart, altuia i s-a scos un ochi, altul a fost bătut măr, iar comunitatea asistă cam fără vlagă. Nu tocmai. Sunt localități unde și comunitatea e interesată cu vârf și îndesat, unde mafioul meu e bun, iar mafioul tău e bun de băgat în pușcărie. Căci la asta s-a ajuns: mafiotti din

cutare partide au fost reformați sau sunt oameni de bună creștință, pe când adversarii sunt mafiotti de cea mai joasă speță, unii fiind chiar baroni locali.

Cu aceasta am ajuns la al doilea eveniment. Se știe că baronii locali erau asimilați cu urmași sau vârstare încă ale unor forte politice defuncte. Au fost căutați și colo și colo, mai ceva ca în „Cântarea României”, au fost și cercetați (unii dintre ei) dar fără rezultate spectaculoase. Ba unii dintre ei chiar au fost găsiți, într-un târziu, nevinovați. Până la urmă, chiar și presa vehementă s-a plictisit de ei. Totuși, fiind vorba de introducerea votului uninominal, unii au zis că în cutare localități patronate de forțe oculte (citește, rămășițe jalnice ale fostului regim de tristă amintire), există pericolul să fie aleși chiar baronii locali. Spiritele s-au încins și presa de atitudine a avertizat asupra pericolului. Trebuie să facem o paranteză: în probleme de alegeri există vinovați, oameni merituosi, dar singurul nevinovat, singurul suveran este poporul. Întorcerea la popor ar fi în cazuri de campanii soluția supremă. Și iată, întorcându-ne la popor, câte un baron local, atât de hilit de presă, a fost ales cu brio. Presa s-a văzut învinsă. Unii combatanți au tăcut mălc. Dar chiar fiind în pielea goală împăratul, parada trebuie să continue. Asta-i regula. Electoratul nu are nici o vină. Clevetitorii au înghițit gâlușca. Ce să-i faci, cazuri atipice, vor spune psihologii. Electoratul, cu toată suveranitatea lui, are și el ciudățenii.

Cumpărături pe credit plus cumpărături pe puncte!

CARD DE CREDIT

- credit până la 20.000 Lei
- perioadă de grație până la 60 de zile
- puncte de fidelitate

PUNCT CARD

Se spune că mesul la cumpărături relaxează. Iar acum e mai adevărat ca niciodată. Ori de câte ori plătești cu cardul de credit Punct Card, acumulezi puncte de fidelitate pe care le poți folosi...

tot la cumpărături! Și pentru că tu și el aveți preferințe diferite la cumpărături, și cardurile voastre sunt diferite. Pentru lista completă a avantajelor Punct Card intră pe www.cardcreditbrd.ro

TelVerde: 0800 804 804 www.brd.ro

Tot mai simplu

Colocviu festiv cu tineri scriitori

N-am participat la prima ediție a Colocviului Tinerilor Scriitori de anul trecut de la Cluj, despre care am auzit că ar fi fost un soi de Cântarea României reloaded. Dacă anul acesta o fi fost mai bine, e greu de spus. Am primit o mapă frumoasă, tricou inscripționat, pix și cărți din partea Editurii „Timpu”. Dincolo de glumă, m-a surprins, în primul rând, slaba participare a scriitorilor. Probabil că vreo 70% dintre noi eram critici sau cronicari, iar poeții și prozatorii, o minoritate (tăcută). Probabil că ei preferă să scrie, lăsându-i pe critici (unii dintre ei) să vorbească. Așa se face că, după prezentarea câtorva lucrări despre medelienism și despre leși în literatură, s-a trecut la discuții libere, mai interesante.

A doua zi, sâmbătă, 31 mai 2008, Simpozionul „Junimea de ieri, junii de azi” s-a contopit cu Colocviul „Tinerii scriitori, cu sau fără program”, cei prezenți la Casa cu Absidă „Laurențiu Ulici” propunând idei pentru ieșirea din criză și luptându-se cu morile de vânt pentru promovarea literaturii române în străinătate. Noroc cu intervențiile lui Marin Mincu prin care a mai potolit avântul tinerilor și a atras atenția asupra necesității de a face lucruri concrete în cadrul lectoratelor românești din străinătate. Au urmat o plăcută preumblare prin târg și o vizită la redacția „Convorbirilor literare”, nunta lui Doris Mironescu (Să-ți fie de bine, bătrâne!) și cina festivă, la care eu nu am mai ajuns.

În tot, un colocviu reușit. Rămân, în primul rând, publicarea unei antologii (îngrijită de Antonio Patras) și ideea aducerii laolaltă a unor tineri cu preocupări literare. (A.J.)

CONSILIUL EDITORIAL

Gheorghe Antochi (Agricultură Internațional), **Constantin Avram** (Consizor Serv), **Mihai Banu** (Agribac Com), **Daniela Burlacu** (B.R.D.-G.S.G. Grup Bacău), **Ioan Chiriac** (Rolex), **Petru Cimpoșu** (Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național), **Neculai Lupu** (Universitatea „George Bacovia”), **Gheorghe Popa** (Centrul „G. Apostu”), **Mircea Nicolae Rusu** (Hydroconstrucția, Sucursala „Moldova” Bacău), dr. ing. **Ioan Viziteu** (Teletrans, Ag. Bacău).

cogito

Ion FERCU

Căsnicia, ca război civil eşuat în fericită armonie

„Acela care știe să conducă o femeie, conduce și o sută de mii, zice un proverb indian; eu amplific întelepciunea asiatică și spun: Acela care poate să stăpânească o femeie, poate să stăpânească și o națiune.”

Honoré de Balzac

N-am nicio explicație, dar am amânat mereu, încă din adolescență, pe agenda lecturii, **Codul căsniciei**, cartea lui Balzac. Zilele trecute i-a sosit rândul... Tocmai citisem despre tot felul de căsătorii ciudate și mi-am zis că este cazul să fac și o cură balzaciană despre această instituție fundamentală a ființării noastre: Căsnicia. Citisem, de pildă, despre faptul că în 2003 a fost consemnată, în premieră, o căsătorie la bordul unei nave cosmice: cosmonautul rus Iuri Malancenko, aflat pe orbită, și-a oficializat relația cu americanca de origine rusă, Ekaterina Dmitrieva, care se afla pe Pământ. În 2007, în India au fost căsătorii doi copaci. Locuitorii satului Orissa au legat astfel doi copaci sacri, încercând să atragă atenția asupra problemei defrișării pădurilor. Căsătoria dintre copaci are vechi tradiții în regiune: cuplurile locale care nu aveau urmași căsătoreau copacii în speranța că vor reuși să dea naștere unui copil. Prin 2006, în magazinul *Harrods*, din Londra, a avut loc căsătoria a doi căței. Imbrăcați în „costume” de nuntă, aceștia au schimbat pupături canine și au gustat din „tortul tradițional”. După ceremonie, tinerii însurați au plecat, ca orice cuplu care se respectă, într-o caleașcă trasă de cai. În 2005, într-un delphinariu din orașul israelian Eilat au fost căsătorii o englezoaică în vârstă de 41 de ani și un delphin în vârstă de 35 de ani. Ceremonia

este trailul în comun al soților, viața lor conjugală, eternitatea vârlurii de după clipa căsătoriei, cum ar zice un umorist de serviciu.

Cele mai interesante reflecții despre căsătorie le-am aflat citindu-i pe Montaigne și pe Socrate. Primul mi-a spus că „o căsătorie bună este aceea dintre o nevestă oarbă și un soț surd”, în vreme ce al doilea mi-a spus: „Sfatul meu este să te căsătorești. Dacă vei avea o nevestă bună, vei fi fericit; dacă nu, vei deveni filosof.” Socrate, căsătorit cu a sa celebră Xantipa, a devenit filosof. Abia după ce am avut acces la acest gând socratic mi-am explicat de ce există această veritabilă epidemie de filosofi... Despre căsnicie am stat de vorbă cu Seneca, Voltaire și Rabindranath Tagore. De la primul am aflat că aceasta este „un stat în miniatură”, de la cel de-al doilea că „poate fi cel mai mare rău sau cel mai mare bine”, în vreme ce al treilea mi-a deschis o altă perspectivă: „Căsnicia este o artă: trebuie să o crezi din nou în fiecare zi”.

Dacă prin cod înțelegem un ansamblu de reguli pe care trebuie să le respectăm, **Codul căsniciei** (Editura *Helicon*, Timișoara, 1993), cartea lui Balzac, ne înfățișează un segment al „comediilor umane” care regulile par să sunt convenite cu scopul de a fi încălcate. Știați, întreabă Balzac, faptul că „orice căsătorie legitimă este o instituție necesară menținerii societății”, dar contrară legilor naturii, că divorțul, „acest admirabil leac al mizeriilor casnice, este cerut de toată lumea”, „că e ceva dubios în întovărsirea a două ființe, ca să suporte mizeriile vieții”? Misogin veritabil, în aparență, Balzac își îndreaptă ironia mai ales

asupra femeii, dar nu uită nici jumătatea veșnic încornorată: „Chiar femeia cea mai virtuoasă are în ea ceva care nu-i cast. Ca un om de spirit să aibă îndoieli asupra amantei sale, se înțelege; dar ca să se îndoiască de nevastă-sa?... Trebuie să fie prea dobitoc...” Sensul: nu te poți îndoi de certitudinile; ele trebuie acceptate. Căsnicia are catehismul ei... balzacian. Printre „principiile” acestuia găsim și balzacianisme de genul: „Căsătoria este o știință”; „Nimeni nu trebuie să se însoare fără a fi studiat anatomia sau fără să fi disecat cel puțin o femeie”; „Femeia măritată este o sclavă pe care trebuie s-o pui pe tron”. Soțul în care, prin absurd, mai există un pic de rațiune trebuie să știe că există adevărate „tratate de politică conjugală”. Printre „mijloacele de apărare” (defensive și ofensive) se numără și strategia: „Femeia este liberala guvernământului tău. Ea tinde mereu să cucerească cât mai multe privilegii. Prin urmare, dă-i voie să-și risipească prinso de forțe, urcându-se până la jumătatea treptelor tronului tău, dar când încearcă să-și atingă sceptrul, culc-o la pământ cu blândețe și cu grație infinită și spune-i: iubit, și las-o să spere într-un triumf apropiat”. Instituția căsniciei are o vedetă: patul. Se știe că principiul de căpetenie este acela potrivit căruia „patul a fost inventat pentru dormit”, ca locație single, și că „obi-ceiul de a se culca împreună nu s-a stabilit decât foarte târziu între soți”. Balzac zice: „Noi nu cunoaștem decât trei chipuri de a organiza un pat la națiunile civilizate (...): „1. Cele două paturi alăturate. 2. Cele două camere separate. 3. Un singur pat comun”. Deși este foarte periculoasă, și ea, soluția recomandată este aceea a „patului comun” în care „trebuie să știi să dormi cu eleganță, să-ți păstrezi demnitatea chiar dacă ești cu tichia pe cap, să fii totdeauna politicos, să ai somnul ușor, să nu tușești prea mult și să imiți pe scriitorii moderni, care scriu mai multe prefețe decât cărți”. Căsnicia este un „război civil” în care „două treimi din femei știu să-și dobândească independența”. Pe acest front, combatanții trebuie să

imagineze cele mai subtile strategii pentru a salva „instituția căsniciei”. De pildă, soțul ar trebui să știe că „un amant are toate calitățile și defectele pe care nu le are” el, că „un bărbat de talent nu lasă pe nimeni să bănuiască faptul că soția lui are un amant”. Dacă se întâmplă, ca soț, să ai nefecrirea surprinderii unui flagrant, trebuie să stăpânești „arta de a te întoarce acasă”. În jenanta situație amintită, reacția normală ar trebui să fie următoarea: „Imi pare rău, draga mea, că nu mi-ai spus, din vreme, că trebuie să te iubesc cât doi. De acum înainte, în toate zilele cu soț te voi iubi pentru ceai domn și în celelalte pentru mine”. În războiul civil numit căsnicie soața își atrage aliați. „Dintre acești aliați, cei mai de temut sunt: 1. Soacra. 2. Aliații amantului. 3. Cameristele. 4. Medicul casei”. Trebuie găsit antidot pentru fiecare. Uneori e simplu: „Un bărbat nu trebuie niciodată să-și lase soția să meargă singură la mama ei”. Cu fața din casă e și plăcut, pentru că soția o poate „trimite în satul ei cu un copil și cu o dotă...”. Mai greu este pe acest front de luptă împotriva „diferitelor arme naturale” de apărare: migrena - „regina bolilor (...) arma cea mai de temut și mai tăioasă ce se întrebuințează de femei contra bărbatilor” - și nevroza („una dintre cele mai recente curceri ale spiritului parizian”). În cele mai multe cazuri, acest război civil eșuează într-o fericită armonie. Zice Balzac: „Într-o dimineață, printul de Ligne, întâlnind pe amantul soției sale, îl întâmpină răsând (...): „Soț știi, scumpul meu, astă-noapte ți-am pus coarne...! Dacă atâția bărbați ajung pe indelele la pacea casnică și poartă cu atâta grație semnele influenței matrimoniale, se datorează confortabilismului unor anumite compensații, pe care cei leneși nu sunt în stare să le ghicească. Și, după atâția ani, cei doi soți ating ultima treaptă a evoluției lor casnice, înălțându-se toată această artificialitate a existenței lor de până atunci, căsătorindu-se în adevăratul sens al cuvântului”. Pacea casnică, atât de greu instaurată în acest război civil sui-generis, poate lecuși chiar și marile vânătași ale unei națiuni, căci, concluzionează Balzac, „Ei bine, femeia onestă nu dispune ca și ei (regii; n. n., I.F.) de jandarmi, de procurori, de tribunale, ea nu dispune decât de un pat. Și dacă cele patru sute de mii de femei oneste pot primi acest mijloc să facă fericiti un milion de celibatari, plus cei patru sute de mii de soți, nu este oare cel mai ingenios procedeu de a procura fericirea unui popor, fericire de care este preocupat orice guvern?”.

Autorul **Codului căsniciei** ne avertizează: „Cartea nu a fost făcută pentru a combate căsnicia, ci a voit să fie o exactă descriere a ei...” Balzac sintetizează, în final, tot cu humor, esența celei mai admirabile și mai subrele instituții din lume: „Ne servim de aceste cuvinte ale lui Napoleon, pronunțate în Consiliul de Stat, care sunt, totodată, și elogiul, dar și satira căsătoriei: «Dacă omul n-ar îmbrățișa, nu i-aș îngădui o femeie!»”. Deși era un om lipsit de șarm și stângaci, Balzac a avut câteva relații amoroase serioase de-a lungul vieții. Cu câteva luni înainte să moară, s-a căsătorit cu Evelina Hanska, o contesă poloneză cu care corespondase timp de 18 ani. Când îi dăduse dreptate lui Napoleon, știa ce spunea...

...Evident că nu! Da' ce, parcă bunicii gene-răției mele le aveau cu e-mailul?!

Oricum, scrisori poți emite și pe *blog*, și pe *mess*, nu-i nevoie, neapărat, de hirtie & călmar!... (a propos: cliți mai știu, azi, ce-nseamnă călmar? sau toc cu peniță? ori sugativă – la propriu, nu...)

Oricum, corespondență se face în prostie, chiar și fără ajutorul poștei: dacă-n 1980, spre exemplu, de Crăciun & Paște gemeau cutiile poștale de fericitări, azi ele-s aproape goale, deoarece toți trimit urări pe *net*. Eu primesc, de fiecare sârbătoare, și fericitări emoționante (cu luminări, cozonac, două pictate cu artă, oi, ciobani și prunc în copăie), și *sms*-uri tulburătoare, din care reiese că expeditorul s-a chinu-it să compună un text... gata compus (ca dovadă că mi-l trimit 5 afoni, fără să se fi vorbit înainte!).

Totuși, mai există nenorocite instituții etati-zate care ne scriu, bre! Fiscul. Poliția. Pompele funebre. Asociația de bloc. Azilul de bătrâni. Loto-porno. Maternitatea. Liga vegetarienilor. Morga. Asociația pensionarilor vigo-riși. Fundația „Salvați alcoolicii!”. Hipodromul. Sau *Reader's Digest*. Notariatul. *Pagini aurii*. Billa. *Orange*. *Kaufland*. *Salubris*. *Boom tv*. *RDS*. Ministererele. Firmele care promet că te-mbogațesc în *fix* o săptămână. Candidații, în ajun de alegeri. Academia de *babby-siter* ETC...

codul bunelor manele

Bogdan ULMU

Mai știm să scriem epistole?

Să fim atenți însă, să nu scriem epistole compromițătoare – pentru noi, ori pentru adresant: ați văzut că politica-i curvă (pardon de expresie, da' nu-mi aparține!). Știți *O scrisoare pierdută*, nu? Sau *Un biletel de la Elena Udrea!* În fine, *Mircea, fă-te că lucrezi!* Observați, sunt și scrisori nemuritoare care totalizează...un rînd!

Dar să revenim la *codul* epistolar: ce pretinde el? Hirtie! Dacă hărtia e bună, ar fi păcat s-o maculăm cu un scris idiot, lăbărat și oligoid. Trimiți o coală albă, și destinatarul pricepe că ai ajuns unde trebuie. Sau trimiți unei *parasute* o coală roză, și ea înțelege (prostitu-atele sunt mereu inteligente, nu ca măicuțele!), că ai chef de... dat în bărci.

Să fim atenți și la plic: o epistolă optimistă, ar fi păcat să încapă într-un plic negru. Și invers – testamentul unui suicidal, nu se potrivește cu plicul *orange*...

Să nu uităm și de timbre: să le lipim frumos, drept, elegant. Decît un timbru lipit prost, ciș,

printr-un colț, mai bine două alinate sus, pe dreapta. Nici nu mai contează că nu se respec-tă valoarea – 1 leu, în loc de 60 de bani: impor-tant e să arate bine mărcile, fiindcă dacă valoarea nu-i corectă, plătește diferența destina-tarului! Ha-ha!...

Cine n-are bani de plic & timbru, poate trimite o frunză. Un langos. Sau un bilet de tramvai. O chitanță de amendă. Ori un poster, deslipit de pe un gard. O convocare la advențiști. Un aște electoral. O asmuțire la stîrpit omizi. O chemare la oaste etc.

De cînd am intrat cu toții pe *e-mail*, însă, corespondența a devenit mult mai simplă. Scrii o literă și citești o frază. Scrii o frază și citești un roman. Scrii un roman...adică, stai! Nu scrie nimeni un roman pe *blog*, că nu-i masochist!

Știi care a fost norocul lui Dostoievski? Că n-a apucat corespondența electronică. Altfel, era și el un ratat, precum Gogol, Cehov sau Tolstoi...

